

V menn

UKE 36 5. SEPTEMBER 2025 kr 119

Landslaget bak kulissene:

NÅ SKAL BØNDA TIL VM!

YACHT- MYSTERIET

Miliardæren
og seks andre
forsvant i
dypet

+ Slik eksploderte konflikten i Nord-Irland

Mirakel-mannen Rune
**OVERLEVDE
KOLLISJON MED
CONTAINERSKIP**

SLØSERIOMBUDSMANNEN

**Miljøkommune
krever p-plasser
til alle**

TEST x2

**Renault 5 og
Opel Grandland**

bc	005	042
nr. 42 2025 www.vimenn.no		

INNHOOLD

REPORTASJER

6 Setra på sjøens bunn

Kuriøst dykkereventyr i den norske fjellheimen.

12 Luksusyachtens gåtefulle forlis

En skandaleombrust IT-milliardær var blant de omkomne da den usynkelige yachten gikk til bunns ved kaia i uværet.

22 Gjengen som ble voksne

På vei inn i skjenkehøsten forteller vi historien om hva som har skjedd i kulissene, og hvorfor det endelig har løsnet for et utskjelt landslag.

30 Der konflikten tok fyr

Det katolske arbeiderstrøket Bogside i Londonderry ble forvandlet til en slagmark etter en protestantisk marsj. Opptøyene ble katalysatoren til den blodige «The Troubles»-epoken.

36 Arkivgull: Bombingen av Königsberg

Pilotens egen beretning fra senkingen av den tyske krysseren i Bergen og nødlanding på Strynefjellet.

50 True Crime: Dødsengelen

Ingen reagerte på det skyhøye antallet pasienter som døde under sykepleierens oppsyn.

60 Rent i senk av containerskip

En natt i Det indiske hav bråvåknet nordmannen da et 300 meter langt containerskip braste inn i baugen. Seilbåten begynte straks å ta inn vann – og det var hundre mil til land.

64 Biltest: Renault 5

Like kul som den ser ut.

68 Bil: Brabus 1000

Når 816 hk ikke er nok.

70 Prøvekjørt: Opel Grandland Electric

Solid familiebil.

76 Reise: Dødskysten lokker

I Galicia trodde romerne de hadde nådd verdens ende.

I DENNE UKENS VI MENN ...

...kan du hente næring til Norges mest seiglivet drøm: drømmen om at «vi» skal klare å slå fra oss i fotball-VM.

Vi er mange som husker St. Hansaften i 1998, da Norge slo Brasil i en kamp som faktisk betød noe. Kampen som fulgte – den stusselige exiten mot Italia – har ikke satt like dype spor. For det er typisk norsk å nyte kirsebærspising med de virkelige store. Og nå er vi på sporet!

I høst venter fire nye kamper. Norge stiller med et lag som vinner, et kollektiv som virker sammen og stjerner som kan blende publikum. Reporter Knut Espen Svegaarden har kikket inn i kulissene.

Takk for at du leser Vi Menn!

Lars-Erik Nygaard

« ... det viste seg at våre gjester var piloten og mannskapet fra Heinkelen som vi hadde skutt ned tidligere samme dag!

NYHET!

ISUZU

Tøffest i klassen • isuzu.no

HELT NYE ISUZU D-MAX

BILER PÅ LAGER
FOR RASK
LEVERING!

TØFFERE, SMARTERE, SIKRERE

Nye Isuzu D-Max er utstyrt på nivå med topp moderne personbiler. Ta plass og opplev bl.a. nye el.justerbare premium skinnseter, trådløs Apple CarPlay, adaptive cruise control, 8 høyttalere, justerbart skinnratt – alt for å skape den beste kjøreopplevelsen. Isuzu er markedets sikreste Pick-Up, belønnet med 5 stjerner i Euro NCAP. Velg mellom: Pick up, Black Edition, Trooper, Magnum og Arctic Truck.

Fra kun kr 589.900,- inkl mva. (herav mva kr 84.301,-)

NORGES MEST SOLGTE
PICKUP-MODELL FØRSTE KVARTAL

ISUZU EL-PICK UP,
KLAR FOR BESTILLING
- LEVERING HØSTEN 2025

4X4

FIREHJULSTREKK

**1000
KG**

NYTTELAST

**3500
KG**

HENGERVEKT

ISUZU D-MAX EV 5-SETER
FRA KUN 739.900 INKL. MVA.

REKORDMANGE BESTILLINGER ALLEREDE MOTTATT!

INNHOOLD

FASTE SIDER

10 Sløseriombudsmannen

Nei til bil, ja til parkeringsplasser.

18 Blinksudd

Grundig halsundersøkelse.

20 Yans 10 på topp

Hva meglerne egentlig mener med beskrivelsene sine.

28 Grafikk

Druserne i klem i Midtøsten.

42 TimeOut

Skråblikk på verden.

44 Ny viten

Hardt å være mann i bleksprut-forhold.

46 Quiz

Vi Menns spesialquiz med tolv nye spørsmål og svar.

47 Kryssord

Vinn én million med flax!

48 Sudoku

Ukens hjernetrim.

56 Kule sider

Ukens vitser og striper. Lunch, Pondus, Absurdgalleriet m.fl.

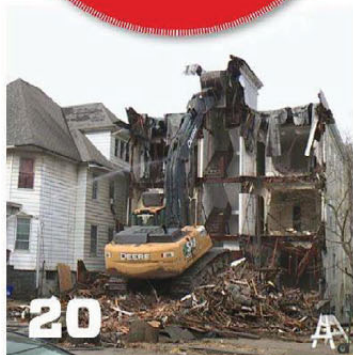
74 Reisemix

Dette er verdens beste by å bo i, og Slovenia er blitt sjef på glamping.

82 Neste uke

10

Kommunen har en uttalt målsetting om å redusere bilbruk, men samtidig legger de inn et juridisk krav som sikrer at det skal være rikelig med p-plasser.

20

74

LEDER

Det er bøndas tur

Ørkenvandring. Dessverre har det vært hverdagen for supporterne av det norske herrelandslaget i fotball de siste 20 årene.

Bakere fra Georgia som bare setter den i kassa (1-1 mot Georgia, 28. mars 2023). Middelmådige atleter fra Kasakhstan holder buret tomt (0-0 mot Kasakhstan 6. september 2024).

Men det skjedde noe i vår. Moldova-Norge 0-5. Israel-Norge 2-4. Norge-Italia 3-0. Estland-Norge 0-1. Fire av målene scoret av Erling Haaland.

9. juni oppdaterte predikasjons-plattformen Football Meets Data sine utsikter for Norge: De mener at det nå er 92% sjanse for at Norge vinner Gruppe I, og har lagt på kommentaren «It's now or never for Norway».

Hvis det skjer, skal bønda i fra nord reise over og grave gull i USA – etter at vi har sjanglet gjennom ørkenen i 20 år.

I denne utgaven kan du lese Knut Espen Svegaardens titt bak kulissene til de norske gullgraverne.

Om noen dager venter Moldova på et fullsatt Ullevaal.

Bare å glede seg!

Redaktør:
Alexander Øysta
alexander.oysta@egmont.com

Story House Egmont er en del av Egmont. Egmont er et av Nordens største mediekonserner med 6300 ansatte og aktivitet i 140 land. Vi er en stiftelse, og Egmont Fondet deler årlig ut over 90 millioner kroner til et bedre liv for barn og unge. Vårt motto «we bring stories to life» har sterke publisistiske verdier. Vi står bak mer enn 700 magasiner, tegneserier, Klikk.no, TV 2, Nordisk Film, kinodrift, samt flere dotede selskaper.

Vi Menn arbeider etter Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som mener seg rammet av urettmessig omtale i bladet oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg er et klageorgan som behandler klager mot pressen i presse-etiske spørsmål.

Adresse: PFU, Postboks 46 Sentrum, 0101 Oslo. E post: pfu@presse.no

REDAKSJONEN

Mats Ulshagen
mats.ulshagen@egmont.com

Lars-Erik Nygaard
lars.erik.nygaard@egmont.com

Martin Jansen
martin.jansen@egmont.com

Jørgen Johannessen Kind
jorgen.kind@egmont.com

Tore Strøm
tore.strom@egmont.com

VIKTIG INFORMASJON OM ABONNEMENT!

Bli abonnent på [bladkiosken.no](#)
På [minside.egmont.no](#) kan du enkelt se på og administrere ditt abonnement.

KUNDESERVICE:

Tlf. hverdager 08-16: 22 58 52 30
E-postadresse: abo-vm@egmont.com
Fint om du har ditt kundennummer klart ved henvendelse til oss.
Abonnementet løper til du sier det opp.
Abonnementspriser: 1 år kr 2198,- (pristillegg utenfor Norden)

Produksjonsansvarlig:
Ingunn Elise Kristiansen,
ingunn.elise.kristiansen@egmont.com

Markedsansvarlig:
Maria Raza, maria.raza@egmont.com

Ansvarlig redaktør/direktør:
Axel Walø, axel.walo@egmont.com

ANNONSESALG:
Ad.venture AS
christian@ad-venture.no

UTGIVER:
Story House Egmont
ISSN 0042-4951

Besøksadresse redaksjon, markedsavdeling, annonseavdeling: Nydalsveien 12, Oslo

Postadresse: Vi Menn,
Postboks 4980 Nydalen, 0441 Oslo
Tlf: 22 77 20 00

Redaksjonen overtar intet ansvar for manuskripter og bilder som ikke er bestilt. Vi Menn publiserer også digitalt og betaler i utgangspunktet ikke flere honorarer for samme artikkel. Dette blad må ikke utleies i ervervsmessig øyemed.

TRYKK: Egmont Printing Service

story house
EGMONT

EVENTYRLIG SUKSESS I NORGE

SEALION 7 4X4

BYD

byd.no

Den perfekte norske familiebil fra verdens største elbilprodusent

502km WLTP rekkevidde • 1500kg hengervekt
75kg takvekt • Høyt utstyrsnivå
578 l bagasjerom

MÅ SES OG
PRØVES!

Lanseringskampanje kun
469.900,-
Begrenset antall

Excellence-utstyrs pakke inkludert – spar 129.000,-

91,3 kWh Blade batteri • Firehjulstrekk • Panoramatak med elektrisk solskjerm • 20 tommer Michelin Pilot Sport • Fjernlysassistent
Apple Carplay og Android Auto • Dynaudio lydsystem med 12 høyttalere • 360 panorama kamera • Flerfarget atmosfærellys
Vehicle-to-Load (V2L) funksjon + V2L kabel • Stemmestyring • 15,6 tommer roterbar skjerm • Cloud Service BYD App
Trådløs mobillading med kjøling • Sportsseter med oppvarming og ventilering • Head-Up Display med navi. Les mer på byd.no

DYKKEREVENTYR I FJELLHEIMEN

Midt i Sunnmørsalpene ligger én av Norges mest kuriøse turistattraksjoner: Et helt setertun – på bunnen av en innsjø.

Jeg svømte langs den undersjøiske seterveien fra sørenden av innsjøen og mot nord. På syv-åtte meters dyp kom jeg til ei intakt bro – som tatt rett ut av Asbjørnsen og Moes eventyr.

Denne sommerdagen var jeg ute for å dykke på et sted som er et eldorado for sportsdykkere. Men som også er en av Norges mest kuriøse attraksjoner og et av de mest spektakulære turistmålene i Ørsta kommune på Sunnmøre.

Eventyrlig

Hvis man kjører nedover Norangsdalen på fylkesvei 655 fra Hellesylt i retning Øye på Sunnmøre, har man passert flere mindre innsjøer. Det aller siste, før det bærer ned mot Norangsfjorden, er et grunt fjellvann.

Da jeg kom frem, sto en turistbuss parkert i veikanten. Turister fra Japan var ute og knipset i vei med smarttelefonene sine. I vannoverflaten boblet det allerede fra dykkere som var ute og boltret seg. Ved en ferist sto en flokk sauer og bivåner det hele.

Jeg var fremme ved Lygnstølvatnet – som har et eventyrlandskap på bunnen.

Ras skapte innsjø

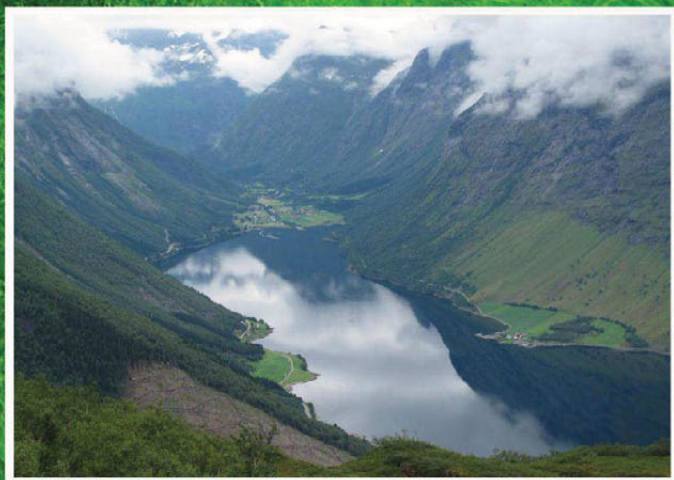
Selve innsjøen ble til etter et ras fra fjelltoppen Keipen, 26. mai 1908. Raset førte til at elva gjennom det trange dalføret, Norangselva, ble demmet opp.

Innen naturkreftene hadde gjort seg ferdige, lå setermurene, den gamle seterveien, grinda og resten av setertunet under vann. Heldigvis inntraff den potensielle katastrofen så tidlig på året at ingen hadde dratt til seters ennå. Dermed gikk ingen liv tapt.

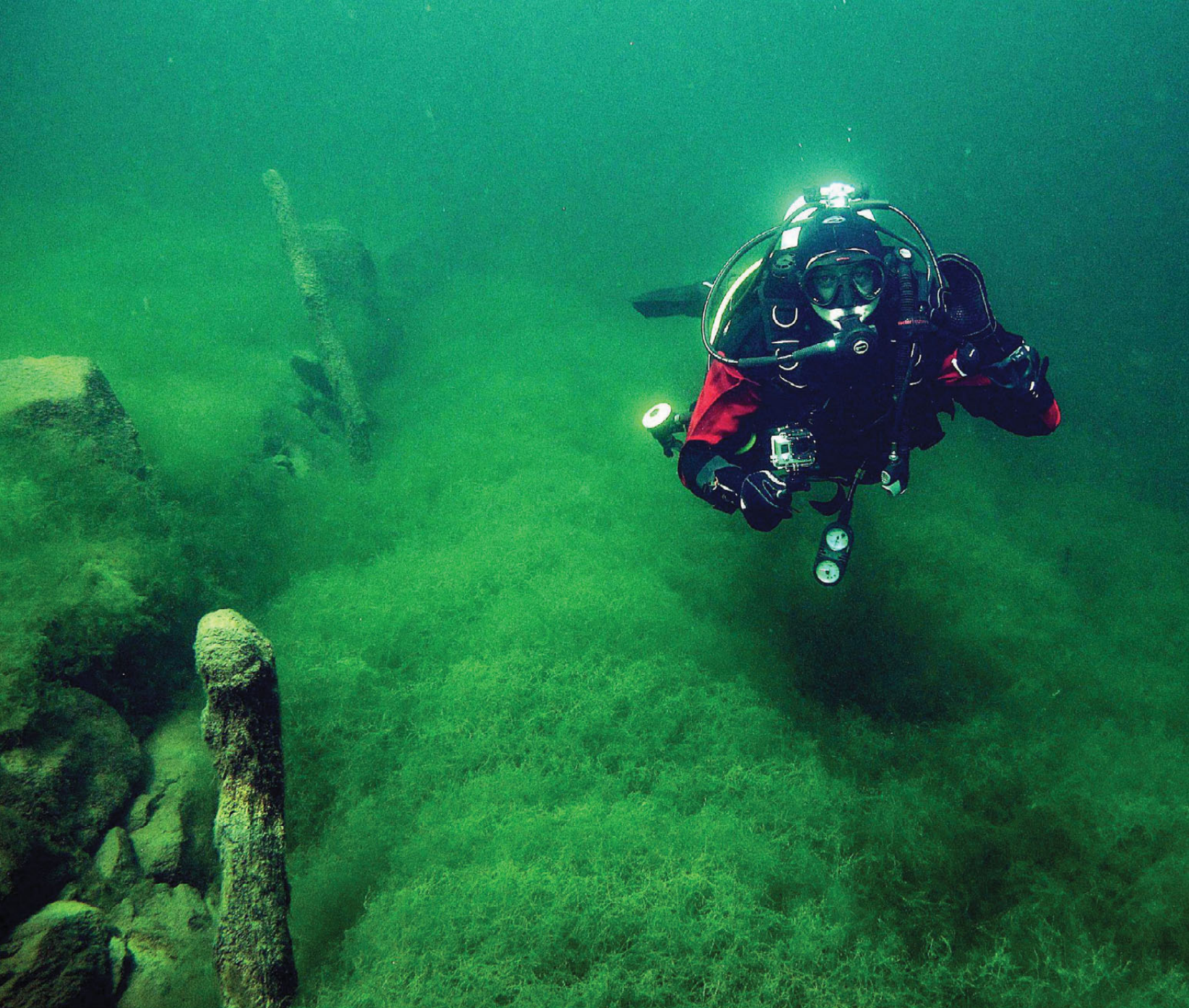
Men folk i de nærmeste bygdene skjønte av brakene oppi dalen at dette var alvor. Fra dagens bilvei ser man tydelig ►

HELNORSK OPPLEVELSE:

Et dykk til en seter under vann i et dalføre på Vestlandet er en opplevelse så norsk at jeg ikke engang blir forundret over at et norsk flagg står plantet på sjøbunnen.

TRANG DAL: I forgrunnen ser du Norangsfjorden, i bakgrunnen forsvinner den trange og mystiske Norangsdalen inn i skydekket.

konturene både av kampesteinene som raste ut og demmet opp vannet, og hele setertunet. Innsjøen er nemlig grunn, og det iskalde vannet er krystallklart.

Flagg på bunnen

Å se konturene av en seter under vann er fascinerende nok fra en buss, et bilvindu eller fra veikanten.

Men synet fra overflaten er ingenting mot opplevelsen av å ikle seg dykkerutstyr, ta turen til bunns og svømme rundt der nede. Her trasket budeiene en gang langs seterveien med sine melkespann, kyr rautet mellom foring og melking, og sauer slikket salt på kampesteinene.

Etter å ha svømt langs den undersjøiske seterveien fra sør

mot nord, fikk jeg øye på et seterhus, og etter hvert flere hustufter.

Jeg ble ikke engang forundret da jeg sakte fløt forbi et norsk flagg. Det sto plantet i veikanten på sjøbunnen og blafret lett med bevegelsene i vannet. Settingen var så norsk at Norge i rødt, hvitt og blått liksom hørte hjemme her på ni meters dyp.

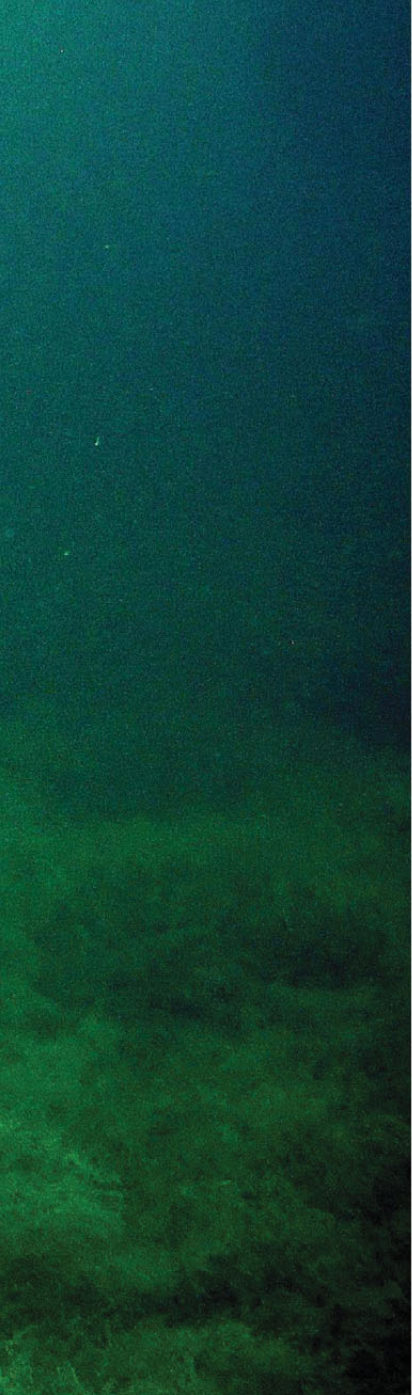
Dykkeres våte drøm

For oss dykkere er Lygnstøylvannet som en våt drøm. Innsjøen ligger 152 meter over havet og er lett tilgjengelig. Du kan parkere i veikanten like ved stedet der du kan se konturene av setertunet under vann.

Siden innsjøen ikke er mer enn cirka ti meter dyp på det dypeste, er det godt med lys og god sikt i

SETERVEIEN: Ingen har gått denne veien til seters siden 1908, men mange dykkere har svømt strekningen.

STEMNINGSFULLT: Det oppleves unektelig stemningsfullt å svømme langs en setervei hvor budeier en gang gikk med sine melkespann.

vannet. I tillegg varer en flaske luft en liten evighet under et dykk på så liten dybde.

Undersjøiske kunstverk

Under vann oppleves stemningen som trolsk. Det rene ferskvannet har ført til at trærne ikke har råtnet, selv etter mer enn 100 år. De står som abstrakte kunstverk med sine nakne greiner.

Innimellom trærne og den gressgrønne mosen piler små fisk forskremt rundt, selv om de må være mer enn vant med besøk av dykkere. I likhet med Thingvellir på Island figurerer nemlig under-

TROLSK: Gressgrønn mose gir det gamle setertunet et grønt, trolsk skjær.

GODT SYNLIG: Du må ikke dykke for å se setertunet. Restene av seteren er godt synlig fra veien også.

vannsseteren i Lygnstøylvatnet høyt på mange sportsdykkers såkalte «bucket-list». At man som dykker blir en del av turistattraksjonen etter hvert som biler og turistbusser stopper, er bare en del av opplevelsen.

Skapte en attraksjon

Den gangen da raset gikk og blokkerte dalen, forsvant vannet fra elva i tre døgn. Men så snart området var trygt, ryddet lokalbefolkningen stein og grus og fikk på plass en ny vei gjennom dalføret. At de dermed skapte en ny, stor turistattraksjon, tenkte de neppe på.

Når du i dag tar turen gjennom

Norangsdalen for å se seteren under vann, ferdes du nemlig på turisthistorisk grunn. Allerede for 100 år siden begynte turistskip å ankre opp ved Øye, der dalen munner ut i fjorden. Velbeslåtte passasjerer fra alskens nasjoner ble satt i land og deretter fraktet med hest og kjerre opp gjennom dalføret, forbi undervannsseteren og helt ned til Hellesylt.

Del av Dronningruta

Norangsdalen er et av Norges trangeste dalfører, omgitt av tinder med navn som Skruven, Litlehornet, Smørskredtindane, Jakta og Slogen, alle på rundt 1500 meter over havet. Sistnevnte, Slo-

NORANGSDALEN

Norangsdalen er en dal i Ørsta og Stranda kommuner i Møre og Romsdal.

Slik kommer du hit:

Med bil: Følger du fylkesvei 655 fra Hellesylt i retning Øye på Sunnmøre, kjører du rett gjennom Norangsdalen. Dette kan du oppleve:

I tillegg til å se seteren

under vann, enten ved å snørkle, dykke eller se den fra veien, er det flotte toppturer både til Slogen (1564 m.o.h.) og til Saksa (1073 m.o.h.).

Her kan du bo:

Hotel Union Øye, Knutegården i Norangsdal, Villa Norangsdal, Urke Camping.

Her kan du spise:

Hotel Union Øye, der Norangsdalen ebber ut.

gen (1564 moh.), er for øvrig en populær topptur.

På kong Harald og dronning Sonjas sagnomsuste sølvbryllups-cruise i 1993, med kongelig slekt og venner ombord på Kongeskippet, var Norangsdalen én av destinasjonene. Etter det kongelige besøket er dalføret blitt ett av stedene i Norge som har fått tilnavnet «Dronningruta». Noe som er vel fortjent.

Man vet nemlig med sikkerhet at minst syv dronninger har reist gjennom Norangsdalen. Ikke mange veistubber eller dalfører i vårt langstrakte land kan skilte med det samme.

Har du ris, ros eller henvendelser til Sløseriombudsmannen? Skriv til redaktør Alexander Øystå: alexander.oysta@egmont.com

Mot bil, for garasjer

Man blir ikke klok på Ullensaker kommune. De er helt i teten på klima og kollektivtransport. Men nåde den boligutbygger som dropper garasje.

ULLENSAKER KOMMUNE ER

tilsynelatende en frontkjemper for klimaet. De har solide klimastrategier, grundige mobilitetsplaner og dokumenter fulle av honnørord som «bærekraft», «sykkelvennlig by» og «reduksjon av privatbilisme». I offentlige møter blir det understreket at vi må ta vare på miljøet, reise kollektivt og tenke grønt. Kommunens nettsider er fulle av gode intensjoner – det er tydelig at offentlig sektor har tatt på seg et faderlig ansvar for å styre befolkningen inn på den smale klimavei.

Vi nordmenn er ganske flinke til å tilpasse oss slike offentlige formaninger. Vi kjøpte dieselbiler da det var miljøvennlig, og sendte dem på vrakhaugen og kjøpte elbil da det var den nye miljøsaken.

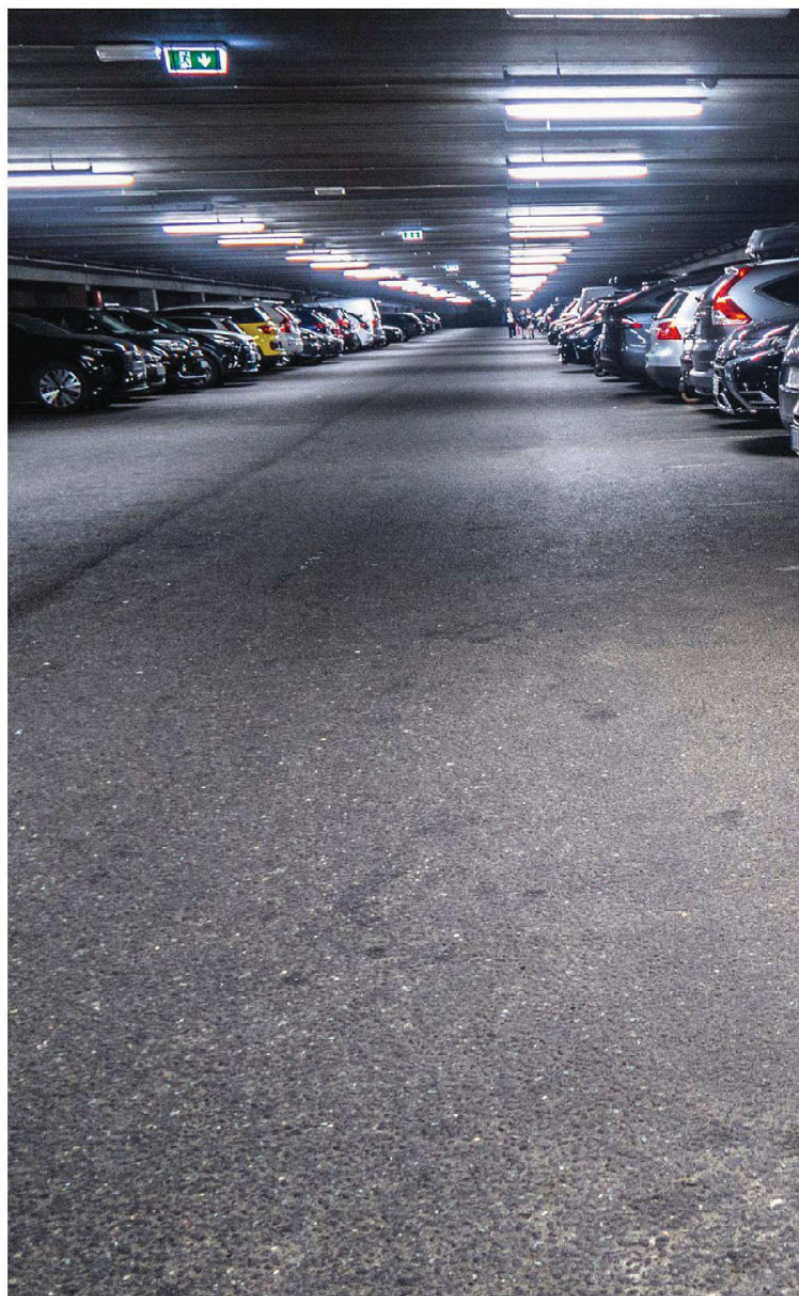
I 2024 KJØRTE vi nordmenn færre kilometer med bil enn i 2023, selv om det blir flere av oss. Dette skjer blant annet fordi vi flytter oss tettere og tettere sammen i byer hvor avstandene er kortere og kollektivtilbudet er bedre.

Men på Jessheim i Ullensaker kommune, et steinkast unna Gardermoen og enda noen steinkast unna Oslo, møter denne frivillige, miljøvennlige trenden motstand – fra den samme klimaengasjerte kommunen!

En boligutbygger ønsker å bygge et nytt og moderne boligkvarter med 287 leiligheter. Et lite samfunn med små torg og smale gater, noe som kan minne om sentrumsnære områder i store europeiske hovedsteder, hvor folk bor uten egen bil og parkeringsplass. Her er tanken at det skal være 0,4 parkeringsplasser per leilighet.

Midt i all denne grønne retorikken finnes det et lite, men effektivt krav i kommuneplanen: Alle nye boligprosjekter skal ha minst 0,8 parkeringsplasser per boenhet. Ikke «kan ha», ikke «bør ha» – men må ha. Det spiller ingen rolle om bygget står rett ved togstasjonen, midt i kollektivknutepunktet, med gangavstand til butikker, skoler og alt man trenger.

SÅ NÅR EN privat utbygger kommer med et forslag om å bygge et moderne, stilrent boligkvarter i nærheten av Jessheim stasjon – et prosjekt som ville vært drømmen for enhver som ønsker å bo bilfritt – ja, da er det plutselig stopp. Ikke fordi arkitekturen er stygg. Ikke fordi det mangler sollys eller utearealer. Nei, fordi det er for få steder å sette fra seg biler. Disse bilene som kommunen samtidig jobber for å få bort.

HVOR SKAL DE SOM IKKE HAR BIL PARKERE?

Nåbo vil bygge 287 nye leiligheter på Jessheim øst, men bare 115 parkeringsplasser. Det er halvparten av kommunens krav.

Prosjektet:

Ni bygg
287 leiligheter
40 omsorgsboliger
Felles torg og takterasse
4700 km² med næring

Prosjektet, som har fått navnet Gystadporten, er inspirert av gamle tunstrukturer i Ullensaker.

– Vi har prøvd å få en litt annen estetikk på prosjektet, kontra hva som har blitt gjort på Jessheim de siste 20 årene, sier regionsjef Christian Berg i Nåbo.

(Fra rb.no, 28. juli 2025)

HALVARD ALVIK/NTB

FREDRIK HAGEN/NTB

HAR STORSENTER: Jessheim stiller med storsenter, busser, togstasjon og masse nye boliger. Poenget er at folk skal kose seg uten bil. Men med parkeringsplass. Det sier seg selv.

ILLUSTRASJON: NABO

DRØMMEPROSJEKTET: Slik skal Nåbos drømmeprojekt på Jessheim se ut. Planen er bevisst å begrense antall parkeringsplasser. Da satte kommunen ned foten.

GARASJE FOR ALLE: Jessheim krever parkeringsplass til alle. Planen er at folk har et sted bilen kan stå mens de går, sykler, busser eller toger omkring.

Det er litt som å kreve at det må serveres pølse på kjøttfri mandag, eller som å forvalte framgifte ungarer. Kommunen har altså en uttalt målsetting om å redusere bilbruk, men samtidig legger de inn et juridisk krav som sikrer at det alltid skal være rikelig med parkeringsplasser. Det er en form for politisk dobbelthåndtering som grenser mot kunst.

Denne kunsten koster penger. Kommunen må jo ansette folk som skal lage alle disse dokumentene og planene. De har dessuten behov for studieturer og work-

shops, kaffe fra kommunale kaffeautomater og ikke minst sykepenger og pensjon.

MAN HAR ALTSÅ et regelverk som gir bilen førsteprioritet – også i områder der utbyggere og befolkning egentlig ikke synes det er nødvendig. Noen ekstra parkeringsplasser er ingen krise, men de tar jo opp plass og øker salgsprisen på leilighetene.

Det er synd at folk som sliter med å komme inn på boligmarkedet, må punge ut et par hundre tusen kroner ekstra for parke-

ringsplassen de egentlig ikke trenger. Hvorfor gjør kommunen dette? Det finnes ingen statlig regulering som tvinger det frem. Frykter kommunen at ingen vil flytte inn hvis parkeringsplass ikke er inkludert? Tror man ikke på sine egne klimastrategier?

ELLER ER DET fordi kommunen forlanger eierskap til alle klimatiltak, og derfor ødelegger for tiltakene som folk spontant kommer frem til på egenhånd? Litt som en sur mor som ikke tåler å se barna bli selvstendige.

Hadde dette vært en liten bygdekommune langt fra kollektivtransport, ville det vært forståelig at et leilighetsbygg måtte inneholde godt med parkeringsplasser. Men Jessheim er et voksende bysentrum, med tog til Oslo og gode bussforbindelser. Hvis man ikke kan eksperimentere med bilfrie prosjekter her, hvor kan man gjøre det da?

Hvordan greier folk sin hverdag i sentrum av europeiske hovedsteder? Jeg spør for en kommune.

LUKSUSYACHTENS MYSTISKE FORLIS

Den 56 meter lange luksusyachten Bayesian sank som en stein mens den lå for anker utenfor byen Porticello på Sicilia 19. august i fjor. Syv omkom, blant dem den skandaleombruste IT-milliardæren Mike Lynch. Forliset er fortsatt et mysterium. ►

– **KUNNE IKKE SYNKE:** Superyachten «Bayesian» var bygget for å tåle orkaner, men sank på kort tid da uvær rammet utenfor Sicilia i fjor sommer. Fortsatt går spekulasjonene høyt om hva som var årsak til forliset.

Som sluppet ut av en sekk, kastet vinden seg over superyachten «Bayesian» som lå for anker på Sicilia. Det 56 meter lange seilskipet begynte å krenge i nattemørket. Vakthavende matros mistenkte at superyachten hadde begynt å drive, og vekket resten av mannskapet for å sikre skipet og dets prominente passasjerer.

Kapteinen prøvde å manøvrere skipet mot vinden ved hjelp av motoren. Bayesians 70 meter høye mast midtskips gjorde ikke jobben med å kontrollere yachten lettere. Vinden nådde plutselig orkan styrke, og solseilet over broen rev seg løs.

Deretter utviklet dramaet seg med lynets hastighet.

Og nesten like raskt startet spekulasjonene og teoriene om den egentlige årsaken til dødsforliset 19. august i fjor.

Fortsatt, ett drøyt år etter at Bayesian sank med mann og mus, går spekulasjonene: Var det en tilfældighet at milliardæren Mike Lynch og hans gjester ble bølgenes rov? Eller var forliset iscenesatt?

Påfallende sammentreff

Spekulasjonene begynte å bre seg praktisk talt med én gang etter at forliset ble kjent, og florerer fortsatt et år senere. Båten var bygget for å tåle orkaner. Noen har hevdet at forliset ble forårsaket av værmanipulasjoner. Noen har antydning at forliset var resultat av en hemmelig militæroperasjon. For Lynch hadde da nære kontakter innenfor britiske etterretning, var involvert i spionasje? Og oppbevarte han ikke krypterte harddisker med sensitiv informasjon i en vanntett safe om bord på yachten?

Spekulasjonene har fått næring av en tilsynelatende ekstrem tilfældighet: Stephen Chamberlain, nærmeste medarbeider til Mike Lynch, døde i en trafikkulykke bare noen timer etter forliset, nesten 2000 kilometer unna.

Foreløpig er ingen av påstandene blitt bekreftet.

Beskyldt for bedrageri

Mike Lynch ble kalt «den britiske Bill Gates», og tjente de fleste av

sine milliarder gjennom etableringen av søkemotorselskapet Autonomy i 1996. I oktober 2011 ble selskapet solgt til den amerikanske giganten Hewlett-Packard (HP) for mer enn 11 milliarder dollar.

Ikke lenge etter hevdet amerikanerne at de var blitt lurt: IT-giganten anmeldte Lynch og en omfattende etterforskning ble satt i gang. Mens etterforskningen pågikk, skrev HP ned verdien av Autonomy med 8,8 milliarder dollar.

Mike Lynch og hans nestkommanderende Stephen Chamberlain ble anklaget for investorbedrageri gjennom å ha blåst opp Autonomys inntekter og kommet med uriktige og villedende

uttalelser til revisorer, analytikere og flere andre. Lynch var blitt utlevert fra Storbritannia til USA og hadde sittet ett år i husarrest da anklagene ble behandlet i en føderal domstol i San Francisco i California.

I juni 2024 ble både Chamberlain og Lynch funnet «ikke skyldig» etter en lang, kostbar og slitssom rettssak, og omfattende negativ medieomtale. For å feire frifinnelsen, inviterte Lynch til en storslått markering ombord på seilyachten Bayesian i midten av august i fjor.

På gjestelisten til denne «Gledens reise» sto foruten Lynch-familien, flere av milliardærens nærmeste forretningsforbindelser med partnere – til sammen 22

passasjerer. I tillegg hadde superyachten et mannskap på 10.

De fleste av disse lå og sov under dekk mens uvær var på vei inn mot kysten av Sicilia.

Varslet uvær

Uværet kom i og for seg ikke som noen overraskelse. Ifølge undersøkelser foretatt av Storbritannias ulykkeskommisjon til sjøs, Marine Accident Investigation Branch (MAIB), hadde meteorologene varslet uvær i Middelhavet 19. august 2024. Værvarselet var årsaken til at Bayesians kaptein James Catfield søkte ly ganske nær byen Porticello på nordkysten av Sicilia. Ankeret ble kastet klokken 21.24.

– Sjøen var rolig, og det var bare en lett vind fra nordvest. Mannskapet om bord kunne se sporadiske lynnedslag i vest. Skipperen ga ordre om at han skulle vekkes hvis vinden i løpet av natten økte til over 20 knop, eller hvis det så ut som om Baye-

« Skipet kunne ikke synke.

ISG/ROPI/ZUMA/NTB

DAN KITWOOD/GETTY IMAGES

FLYTENDE LUKSUS:

Seilyachten Bayesian hadde god plass til 22 passasjerer og et mannskap på 10 da eieren Mike Lynch ville feire frifinnelse fra anklager om investorbetrageri i fjor sommer.

sian begynte å drive. Etter å ha sjekket den siste værmeldingen, gikk skipperen til sengs, står det i rapporten fra MAIB, offentliggjort i midten av mai i år.

Klokken 03 om morgenen så vakthavende på yachten at en storm nærmet seg. Han tok noen bilder av uværet som var i emning

og la dem ut på sosiale medier. Ifølge granskningsrapporten gikk han deretter ut på dekk for å lukke skipets luker.

Krenget

Klokken 04.00 vekket vakthavende skipets kaptein. Ifølge rapporten startet kapteinen motorene og pumpene fordi han fryktet at ankeret ikke ville være i stand til å holde skipet i ro. Kort tid etter ble resten av skipets mannskap vekket, mens skipet krenget mer og mer.

– Klokken 04.06 krenget Baye-

FRI OG GLAD: Mike Lynch hadde lenge stått under mistanke for bedrageri av flere milliarder kroner i forbindelse med salg av et selskap til amerikanske Hewlett-Packard. I fjor sommer ble han frifunnet. Det skulle feires.

sian 90 grader til styrbord. Mennesker, møbler og løse gjenstander veltet rundt på dekket. Generatorene stoppet umiddelbart, det ble bekmørkt over hele skipet og batteridrevne nødlys ble slått på, sier havarirapporten.

I mørket og kaoset ble folk kastet rundt, kokken Recaldo Thomas falt i vannet. Inne i skipet brukte to gjester noen skuffer som hadde falt ut som en improvisert stige for å klatre ut.

Rundt klokken 04.17 gikk yachten ned. Bayesian sank lynfort, fiskere som hadde startet arbeidsdagen inne i havnen forklarte at «den var der, og så var den plutselig ikke der».

Reddet toåring

De som hadde kommet seg ut på dekk, havnet i det opprørte vannet. Noen klamret seg til flytende

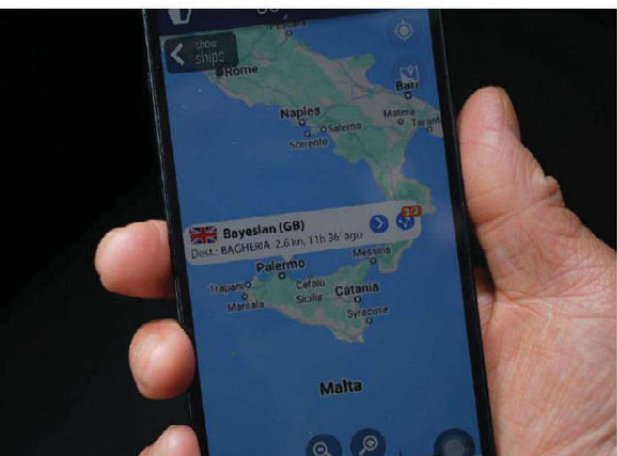
vrakgods, mens andre prøvde å svømme vekk fra yachten.

– Vi ble vekket av torden, lyn og bølger som fikk båten til å danse, og det føltes som verdens undergang før vi ble kastet i vannet, fortalte britiske Charlotte Golunski til den avisen La Repubblica.

I to sekunder mistet jeg datteren min Sofia i sjøen, men så klemte jeg henne fast mens bølgene raste rundt oss. Jeg holdt henne over vannflaten med all min styrke, armene mine strakt oppover for å hindre henne i å drukne.

Etter noen minutter kom en lokal fiskebåt, som fisket opp noen av de overlevende. Kort etter var den italienske kystvakten på plass og reddet opp de øvrige.

Mike Lynch, hans 18 år

SISTE SPOR: Appen Marine Traffic viser hvor yachten Bayesian sist rapporterte posisjon på havets overflate på nordkysten av Sicilia.

VINCENZO PEPE/GETTY IMAGES

OVERLEVDE: Tim Parker og Katja Chicken var to av 22 passasjerer som klarte å komme seg opp på dekk før Bayesian sank. Totalt syv mennesker døde, blant dem yachters eier Mike Lynch.

gamle datter Hannah og fire av gjestene klarte ikke å komme seg ut av yachten før den sank. Kokken Recaldo Thomas druknet i det opprørte havet.

Sprik

Forliset etterforskes fortsatt av både britiske og italienske myndigheter. Britene betrakter forliset som en ulykke, og legger skylden

JONATHAN BRADY/PA IMAGES/GETTY IMAGES

– **SÅ TORNADO:** Fiskeren Giuseppe Cefalù var vitne til uværet som senket Bayesian, og dro ut for å lete etter skipbrudne.

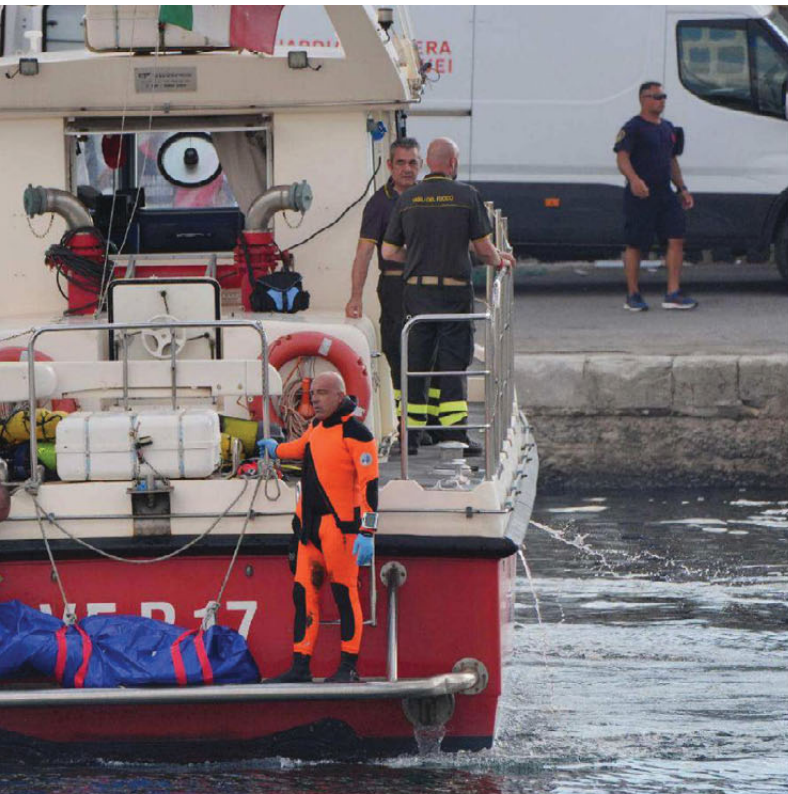

på det italienske selskapet Perini Navi, som både designet og bygde superyachten: Yachten var sårbar og kunne bli ustabil hvis den ble håndtert på en bestemt måte i røft vær, hevder de.

– Svakheterne var ikke kjent hverken for eieren eller mannskapet på Bayesian, heter det i MAIB-rapporten.

Påtalemyndigheten på Sicilia har gjennomført sin egen etter-

« ... det føltes som verdens undergang før vi ble kastet i vannet.

JONATHAN BRADY/PA IMAGES/GETTY IMAGES

JONATHAN BRADY/PA IMAGES/GETTY IMAGES

JONATHAN BRADY/PA IMAGES/GETTY IMAGES

ANKLAGER: Italiensk påtalemyndighet ved (f.v.) statsadvokat Raffaele Cammarano, sjefanklager Ambrogio Cartosio og kystvakt-sjef admiral Raffaele Macaudo har sikket tre av mannskapet. Britiske etterforskere peker på det italienske verftet som bygget skipet.

PLUKKET OMKOMNE:

Den femte omkomne fra det mystiske yachtforliset bringes i land i fiskerlandsbyen Porticello på Sicilia, tre dager etter ulykken.

STOR AKSJON: Letemannskaper, ambulansepersonell, brannvesen og sjørednings-tjeneste var involvert i letingen etter levende og døde fra Bayesian. Her bringes en av de omkomne i land.

forskning. De har sikket matrosen, kapteinen og maskinsjefen for å være ansvarlige for forliset – og for uaktsomt drap på syv personer.

De ni besetningsmedlemmene som overlevde forliset, er sterkt uenige i italienernes konklusjon.

De etterlatte etter den eneste av mannskapet som mistet livet, kokken Recaldo Thomas har gått inn i saken på italienske myndigheters side.

De etterlattes advokat Mario Bellavista, pekte etter at vraket ble hevet i sommer, på flere forhold som kan tyde på at alt ikke var som det skulle om bord.

– Gassen var i nullstilling, landgangen var ute, en luke var åpen. Jeg blir mer og mer overbevist om at noen av mannskapet ikke var om bord i det hele tatt, sa advokaten i et intervju med den italienske avisen Corriere della Sera i juli.

Avisen La Repubblica i Palermo har snakket med politiets teknikere. Ifølge avisen sier krimteknikerne at det er et mys-

OPPGJØRET

Om den britiske eller den italienske versjonen av årsaksforholdet ender opp som fasit, får stor innvirkning på erstatningssaken som pågår.

Ifølge Corriere della Sera beregninger står verdier på rundt 400 millioner euro på spill. Ifølge avisen er mannskapets saksomkostninger dekket av en forsikring som bare gjelder så lenge mannskapets forklaring er i samsvar med selskapets og rederiets interesser.

Dersom de tre besetningsmedlemmene blir dømt, må forsikringsselskapet British Marine – som har tegnet den største forsikringen for yachtsens eier – betale ut et stort beløp. Men dersom ansvaret legges på verft og designer Perini Navi, slipper selskapet unna med et mye lavere beløp.

terium hvordan vannet kom inn i skipet. Teknikerne sier de er overbevist om at det var kommet vann inn i yachten før stormen slo til.

Kriminalteknikerne får ikke uventet støtte fra verftet Perini Navis direktør Giovanni Costantino, som også hevder at han ikke tror på mannskapets forklaring.

– Skipet kunne ikke synke, det har skjedd en rekke feil fra mannskapets side, sier han til Corriere della Sera. □

Kilder: BBC, The Guardian, TV2 Danmark, lbc.co.uk,

PARTNEREN KJØRT NED

Den nærmeste medarbeideren til Mike Lynch var ikke med på cruiset der milliardæren mistet livet.

Stephen Chamberlain var visepresident for finans i selskapet Autonomy som var solgt til Hewlett Packard. Han var også tiltalt i retts-saken etter salget, men ble i liket med Mike Lynch frikjent.

Om morgen to dager før forliset på Sicilia, var Chamberlain ute og jogget utenfor byen Ely i East Anglia i England da han truffet av en bil idet han krysset veien.

Stephen Chamberlain lå på sykehus med store skader og døde bare timer etter at Bayesian sank. Bak rattet i ulykkesbilen satt en 49 år gammel kvinne.

HALS OVER HODE

Kan du sjekke om jeg er litt rød i halsen når du først er der inne?

Det ser nesten litt brutalt ut, når unge, glupske slangehalsfugler mates av foreldrene, noe som foregår de første par månedene av ungenes levetid, før avkommet begynner å jakte på egenhånd. Bildet av ungen som forsyner seg av fisk fra morens hals er fra Lake Eola, en park i sentrum av Orlando i Florida.

Amerikaslangehals, også kjent som anhinga, kan minne om en skarv, men med ekstra lang hals. Fuglen er en dyktig undervannsfisker, som spidder byttet med nebbet. Med den lange, utskytende halsen blir det nesten som et spydkast.

Ettersom fjærene suger vann, er det vanlig å se slangehalsene ligge til tørk med utspredte vinger mens de venter på å bli flyvedyktige igjen etter et dykk.

RONEN TIVONY/NURPHOTO/GETTY IMAGES

Ved Yan Calmeyer Friis

10 PÅ TOPP

Meglerbløffene

Hva det **egentlig** står i salgsoppgaven når megleren forsøker å tilslore sannheten.

1. Mulighet for garasje plass

Ingen garasje, alle plasser er opptatt, du må sette deg på liste, tre års ventetid, månedsleie pr. 2025 kr. 3000.

6. Nær sjøen/sjøutsikt

20 minutters kjøring til offentlig badestrand. Sjøen kan skimtes om man står på tå på kjøkkenbordet og myser.

2. Svært attraktiv beliggenhet

Blokken ligger like ved Kiwi og har en sterkt trafikkert fylkesvei som nærmeste nabo. Morsomt å se på for barna.

7. Minimalistisk

Utrolig forlokkende i våre dager, da man skal gjøre alt så enkelt, men i virkeligheten betyr det i denne sammenheng at det ikke er plass til noe som helst.

3. Oppussingsobjekt

Du må rive alt, inkludert deler av grunnmuren. Husk å søke kommunen om rivningstillatelse og rammetillatelse. Legg ved situasjonskart.

8. Frodig hage

Utemiljøet er et ufremkommelig villnis av storborre, kampbregner og elefantgress. Må temmes med motorsag (som kommer til å vekke grevlingen).

4. Unik planløsning

Ingen av rommene har normal form eller størrelse, det er også nivåforskjeller på rommene som nødvendiggjør trapp.

9. Etablert nabolag

Gåstol-bonanza, ikke en kjeft i nabolaget er under 79, og alle forlanger stillhet etter Dagsrevyen og kveldsgrøten.

5. Klassisk stil

Vegg-til-vegg-teppe med lang lugg og elektriske utladninger. Trepanel på samtlige vegger. Originalt kjøkken fra 1974.

10. Potensial

Det tar deg to år, fire håndverkere og et banklån å oppdage hva mulighetene går ut på. Og da er faktisk «selg!» ditt eneste alternativ.

Fokus på helsen din

- ✓ Få en omfattende helsesjekk inklusiv scanning av dine blodårer og organer hos spesialist.
- ✓ Røntgenlegen undersøker om dine organer er normale og vurderer en rekke risikofaktorer.
- ✓ Du har god tid til å diskutere dine problemstillinger og bekymringer med legen.

**Austad
Diagnostikk**

Hør mer eller bestill:

70 01 16 72

austaddiagnostikk.no

PRAKTISK GAVE TIL NYE ABONNENTER

**5 utgaver av
ALT OM FISKE for kr 249***

**Bli abonnent
og få etsløyesett i
velkomstgave!**

Alt om fiske holder deg oppdatert på sportsfiske, nyheter, utstyr, tester, teknikker og reportasjer fra hele landet. Norges eneste rendyrkede blad for sportsfiskere!

Sløye/fileteringssett i fire deler.

Her har du det du trenger for å gjøre klar fisken til gryta. Den gode fileteringskniven har beskyttelsesslire som holder den fin samtidig som den beskytter omgivelsene for kutt og stikk. Med en god knivsliper har du alltid skarp kniv tilgjengelig. Det følger også med kuttsikker hanske, den får godt grep på fisken samtidig som du beskytter fingrene. Passer utmerket til både hav og innlandsfiske. Verdi 249,-

Spar
595 kr

Sløye- og
fileteringssett
i velkomstgave

5 utgaver i butikk	kr 595
Sløyesett	kr 249
TOTALVERDI	kr 894
DIN PRIS*	kr 249
DU SPARER	kr 595
Porto	kr 49

**SMS-kode:
FISK9
TIL 2205**

eller scan
QR-koden

BAK KULISSENE I LANDSLAGET

ANFØRERE: Fotballandslaget har etablert en ledergruppe på syv toneangivende spillere. Gruppen er så stor fordi ikke alle spillerne kan regnes med til hver kamp. Her er fem av dem: (f.v.) Martin Ødegaard, Alexander Sørloth, Patrick Berg, Sander Berge og Erling Braut Haaland fra kampen mot Moldova i mars i år

KAMPER DENNE HØSTEN

8. september: Norge – Moldova

11. oktober: Norge – Israel

13. november: Norge – Estland

16. november: Italia – Norge

FREDRIK VAREJELL/NTB

GJENGEN SOM BLE VOKSNE

«Frihet under ansvar» er prinsippet som gjelder når Ståle Solbakken leder kollektivet Norge ut i høstens VM-kvalifiseringskamper. Å gjennomføre prinsippet er ingen enkel jobb, men ut fra de lukkede rom kommer signaler som tilsier at frihet fungerer bedre og bedre. ►

Alt som betyr noe, er resultatene. Etter tre og et halvt år med mange problemer, virker ser landslagstrener Ståle Solbakken ut til å ha fått sving på enkeltspillerne som utgjør kollektivet. De siste ni månedene har Solbakkens Norge vunnet åtte av ni mulige kamper, og med fire strake seirer i VM-kvalifisering ser det lyst ut for Norge foran neste ukes kamp mot tabell-jubo Moldova.

De fleste fotballinteresserte mener det er på tide.

Norge har ikke deltatt i et mesterskap siden 2000 – samme år som Norges superstjerne Erling Braut Haaland ble født. Mannen som har scoret 38 mål på 38 landskamper under Ståle Solbakken, ble født nøyaktig en måned etter at landslagssjef Nils Johan Semb gikk ned på i kne i nederlagets øyeblikk i Arnhem, Nederland.

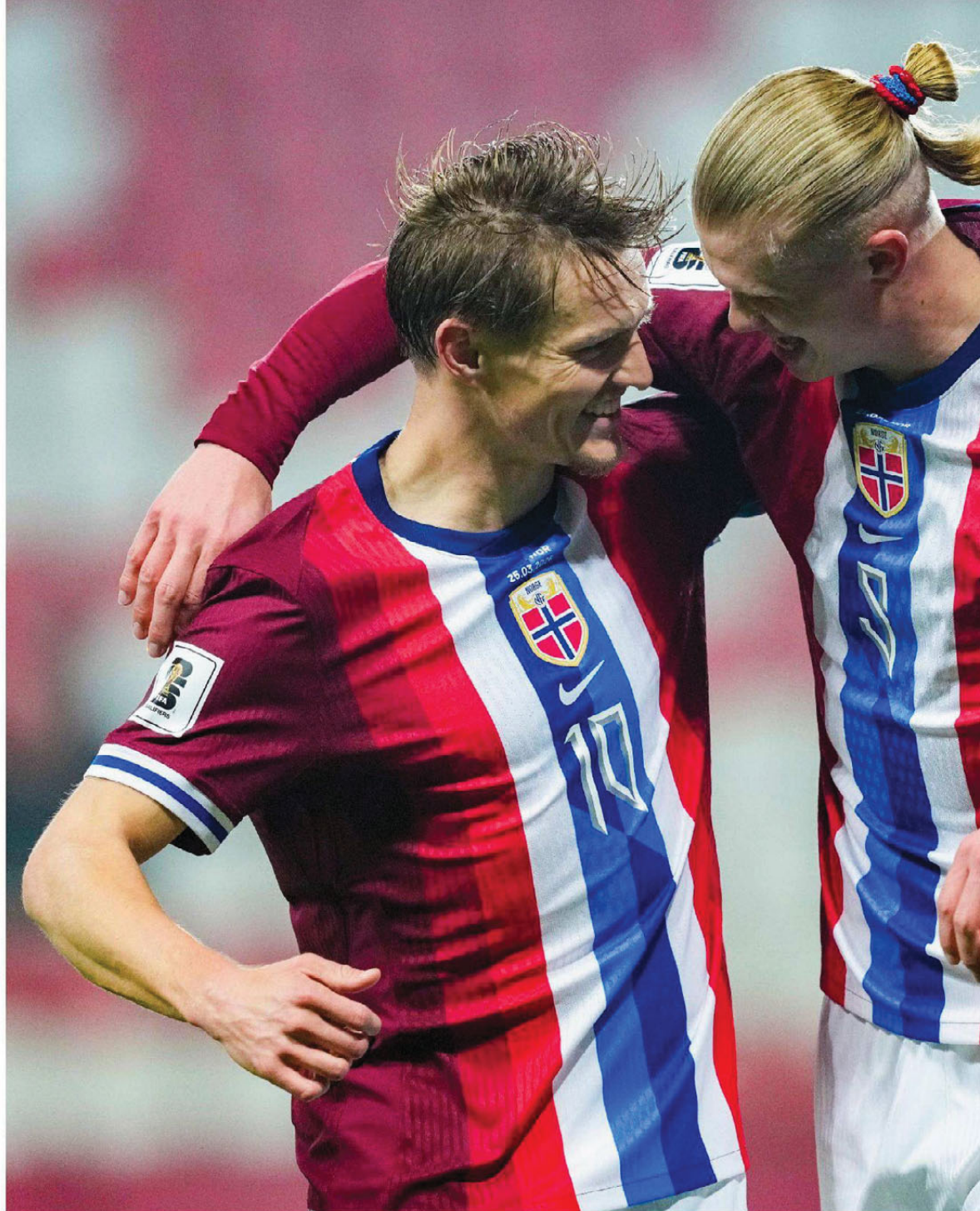
I dag er Braut Haaland den mest synlige på landslaget, med sitt lange lyse hår og voldsomme fysikk. Han er også en naturlig del av «lederlaget» på landslaget, i kraft av sin posisjon i fotballverdenen.

Sjefsgruppa på syv

Men syv mann er med i spillernes eget lille «lag i laget»: Martin Ødegaard, Erling Braut Haaland, Sander Berge, Patrick Berg, Ørjan Håskjold Nyland, Alexander Sørloth og Leo Skiri Østigård.

Grunnen til at det er så mange som syv lederskikkelser i landslagsgjengen, er at én eller to av dem stort sett ikke er til stede. Ståle Solbakken ønsket seg et bredere utvalg i spillernes ledergruppe enn bare kaptein (Ødegaard) og visekaptein (Braut Haaland), og dermed ble det satt sammen en større gruppe for at de skulle slippe å lage nye grupper for hver samling.

To mann har mye mer tyngde nå, siden de spiller fast, og spiller godt, på klubb lagene sine: Ørjan Håskjold Nyland og Sander Berge, begge har løftet seg til å bli svært viktige både i ledergruppa og på banen.

Mix av personligheter

I tillegg har landslaget «sosialminister» Kristian Thorstvedt, én som stadig finner på ting, er svært sosial og ofte et midtpunkt under samlingene.

Så har du de som er ganske stille til vanlig, men som våkner og er verbal i garderoben, som Julian Ryerson.

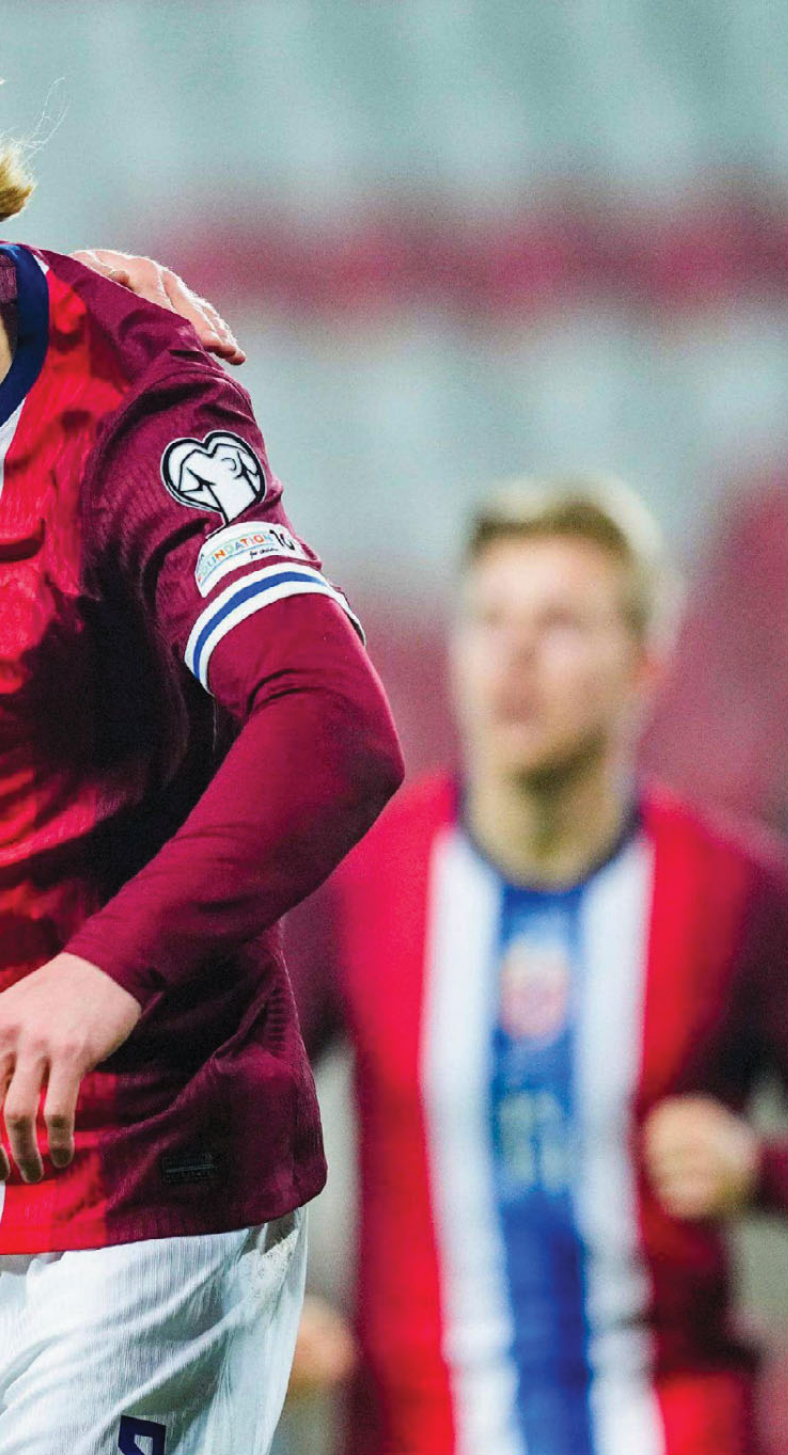
I totalen utgjør dette en, etter hvert, sterk gruppe som har stått i en ganske hard kritikk fra presse og omgivelsene siden Solbakken overtok i 2021. Den gang startet han med å gi kapteinsbindet til Martin Ødegaard som var 22 år og ikke spilte fast noe sted i fotballverdenen.

Beslutningen fremsto merke-

lig, all den Ødegaard virket å ha nok med seg selv på den tiden. Og på landslaget måtte Ståle Solbakken (48 A-landskamper) bruke all sin gamle erfaring som kaptein og leder til å «lære» Ødegaard å lede – selvsagt på sin egen måte.

Og hvis noen har vokst seg stor og trygg i en kapteinsrolle, så er

« Fedrene har i dag bare én ting på CV-en som deres rikere og bedre sønner ikke har.

FREDRIK VAREJELL / NTB

AMANDA PEDERSEN GISCHE / NTB

DYRKER FRIHET: Norges landslagstrener Ståle Solbakken var spiller under Egil «Drillo» Olsen på 1990-tallet. Han har tatt med seg trenerfilosofien der spillerne opplever stor frihet.

STIAN LYSBERG SOLUM / NTB

FOR SNILLE OG HYGGE-LIGE: Per Joar Hansen og Lars Lagerbäck skapte godt stemning i landslaget, men ikke gode nok resultater. Slikt skapte bråk.

det Martin Ødegaard. Allerede fire og en halv måned senere ble han utnevnt til kaptein også for Arsenal.

Ødegaard er ingen kjeft-smelle, men på landslaget tar han akkurat den plassen han skal og bør. Ødegaard er initiativrik, og er i kraft av sin rolle som kaptein ofte den som går foran også blant ledergruppa i troppen.

Forbilde i gummistøvler

Ståle Solbakkens motto «frihet under ansvar», er lærdom hentet fra Egil «Drillo» Olsens måte å lede samlingene på. Den suksessfulle landslagssjefen på 1990-tallet hadde knapt én regel: Han ville ikke ha regler, han mente at

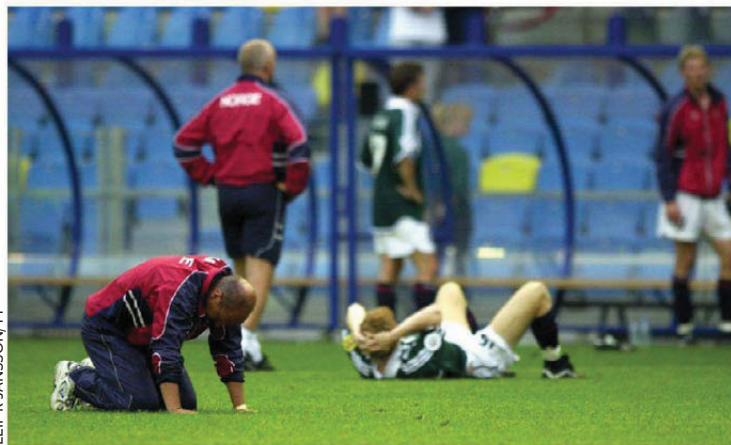
STJERNEDUO: Med selvtillit, modenhet, ansvarsfølelse og ferdigheter i internasjonal toppklasse har Martin Ødegaard og Erling Braut Haaland vist at Norge igjen går an å tro på i landskamper.

voksne gutter selv måtte finne ut hvordan de ville leve.

Solbakken gjør noe av det samme.

På samlinger gjelder Drillos prinsipp, men rammene er noe strengere de gangene det er kort tid fra første samlingsdøgn til kamp. Men generelt sett er friheten stor, og «brakkesyke» er ikke et positivt ord heller.

Når Norge har hjemmekamp, ►

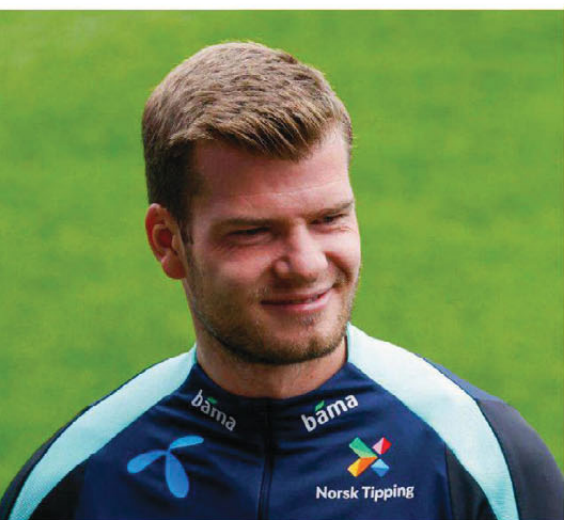

LEIF R. JANSSON/TT

SISTE EXIT: 3. juli 2000 ble Norge slått ut av fotball-EM i Nederland og Belgia. Landslagstrener Nils Johan Semb måtte bite i gresset da Spania vant en avgjørende kamp. I årene siden har troen vært sterkere enn evnen for det norske herrelandslaget i fotball.

NTB

TOR ERIK SCHRØDER / NTB

RUTINER: For dem som ser godt etter, er det mulig å avsløre de norske stjernespillerens rutiner før kamp. For eksempel Alexander Sørloth: Han kan dukke opp på trening før kamp med skjeggevekst, en ved kampstart er han alltid nybarbert, som her mot Italia tidligere i sommer.

GETTY IMAGES

RICHARD SELLERS/ALLSTAR

bor laget på sitt faste hotell på Storo i Oslo, en T-banestasjon fra Ullevaal stadion. Her er det lett for spillerne å treffe venner, gå på restaurant med kjæresten eller kompiser, kino ligger i nabobygget, og veien til sentrum er kort. Landslagssjefen dyrker frihetssfølelsen. Solbakken liker ikke mange regler, han sverger til det motsatte:

- Få møter.
- Korte møter.
- Én trening.
- Fire måltider.

Hotellets bordtennisbord brukes mye av spillerne. En fast gjeng spiller kort, både på hotellet og på reise/fly/buss, der Alexander Sørloth og Patrick Berg styrer mye av det som skjer. Kristoffer Ajer og Andreas Hanché-Olsen pleier også å være med blant kortspillerne. I tillegg driver noen av spillerne med en slags

håndholdt spillkonsoll, en Nintendo Mario Chart.

Men om kravene er få på fritiden, skal ingen være i tvil om at denne gjengen etter hvert har satt krav til seg selv – på fotballbanen.

Alexander Sørloth har snakket om at det ble for snilt under det forrige trenerregimet (Lars Lagerbäck/Per Joar Hansen). Da var det omtrent like viktig å møte hverandre, snakke norsk og ha det fint, noe som tok tid å få endret. Ståle Solbakken hevder at han ikke har lagt merke til noe av dette, og at han ikke mener dette har vært et problem under hans tid.

Sønner av Norge

Alexander Sørloth, som suksessrik spiss i Spansk toppserie og i kraft av den typen han er, deltar veldig i arbeidet med å få denne gjengen helt til topps. Erling Braut Haaland setter krav, både til seg selv og andre.

Begge disse er sønner av norske landslagsspillere, som begge har spilt i VM. Det samme gjelder Kristian Thorstvedt.

Erik Thorstvedt, Alf-Inge Haaland og Gøran Sørloth spilte sammen for Norge for 31 år siden.

Fedrene har i dag bare én ting

HAR I HVERT FALL SPILT VM:

Både Gøran Sørloth (t.v.). Erik Thorstvedt og Alf-Inge (nå Alfie) Haaland må innse at deres sønner har drevet det vesentlig lenger som fotballspiller enn de klarte. Men en ting har de tre fedrene som barna ennå ikke kan skilte med: De har spilt VM for Norge, nærmere bestemt i USA i 1994.

på CV-en som deres rikere og (stort sett) bedre sønner ikke har: De har spilt VM for Norge.

Landslagssjef Ståle Solbakken spilte både VM (1998) og EM (2000), de to siste mesterska-

« Solbakken bruker ikke for mange regler, det skaper bare dårlig stemning.

TERJE BENDIKSBY / NTB

RUTINER: Hotellet på Storo er landslagets faste base foran hjemmekamper. Her råder rutinene hver og én av spillerne er med på å skape. Her spilles kort, bordtennis og dataspill. Men når bussen går til Ullevaal stadion er alle opptatt av det samme: Kampen.

«SOSIALMINISTER»: Kristian Thorstvedt er landslagets «sosialminister», ifølge kilder på innsiden av landslagsmiljøet. Her er han på vei inn på spillerhotellet i Oslo.

NTB

pene Norge har deltatt i. Drøyt fire år etter at han ledet Norge som landslagssjef første gang, har han et lag som har opplevd mye, med både klubb og landslaget.

Ødegaard (22), Braut Haaland (20), Sørloth (26), Thorstvedt (22) og Patrick Berg (23), alle med store fotballspillere til fedre, spilte i Solbakkens første kamp som landslagssjef.

Drøyt fire år og 45 landskamper senere er denne gjengen blitt voksne.

Egne forberedelser

Gjengen er inkluderende fotballspillere som du ser bryr seg om hverandre, som ønsker hverandre vel. Fortsatt er Ødegaard og Haaland de to store stjernene, men dette merkes mer utad enn innad: Hysteriet når Haaland dukker opp har man sjelden eller aldri før sett rundt en norsk landslagsspiller.

I garderoben styrer Martin Ødegaard musikken, mens spillere gjør veldig mye forskjellig. I garderoben «varmer» spillerne opp før selve oppvarmingen ute på banen. Behovene er forskjellige, noen ønsker massasje, noen tar et bad, andre må tøy ut, andre må drive en slags egentrening i forkant, noen trenger en prat med den danske psykologen Martin Langagergaard. Aldri noen gang har det vært viktigere at spillerkroppene er klare.

Spillertroppen er ofte delt etter hvordan forberedelsene gjøres. Den eldre garde trenger gjerne litt mer behandling/preparering av kropp, de yngre trenger litt mer lek og moro, triksing og ballfølelse før kamp.

Ellers er telefonen en stor forskjell fra tidligere. Den brukes, og det gjøres ikke restriksjoner på det feltet med mindre det stjeler altfor mye tid. Noen trenger sine

AirPods, de er avhengige. Som sagt, Solbakken bruker ikke for mange regler, det skaper bare dårlig stemning.

Assistent Kent Bergersen er en humørspredder, og han bruker det for alt det er verdt. Bergersen tar også mange av øvelsene på treningene, mens den andre assistenten (Brede Hangeland) ofte tar seg av det taktiske på spillermøter.

Lang dags ferd mot kamp

På kampdag kan tiden bli lang før kampstart, og på dagtid er troppen delt i dem som MÅ sove og dem som absolutt ikke klarer å sove før kamp. Men alle fikser seg før de samles i møterommet og går samlet til bussen.

I garderoben har mange faste rutiner de må igjennom foran hver kamp. Alle er de i sin bestemte boble. Martin Ødegaards og Erling Haalands kjenne-

tegn er deres evne til å finne roen helt frem til det smeller ute på banen. Haaland må få orden på det lange håret sitt, festet med den helt bestemte knuten. Ørjan Nyland, keeperen, er opptatt av hanskene sine. Og Haaland vil gjerne gå sist ut. Det gjelder både ut av spillerbussen og inn i bussen også.

Noen er gjerne sånn – helt til de blir kaptein. Da må de gå først, enten de vil eller ei.

Og Alexander Sørloth?

Han bare MÅ barbere seg rett før han går ut på gressmatta ...

Drusere i kryssilden

Mens kampene fortsetter på kryss og tvers av jødedommen og ulike islamske retninger, har en til nå lite kjent religiøs minoritet meldt seg på. Eller snarere blitt tvangsinnmeldt i den eksplosive kruttønna i Midtøsten.

Tekst: **Mats Schjølberg Ulshagen**

Foto: **NTB** Grafikk: **Graphic News**

Med røtter tilbake til 1000-tallet og en tro som kombinerer islamske, gresk-filosofiske og mystiske tradisjoner, har druserne i århundrer vært en lukket og autonom gruppe. Nå har de havnet i kryssilden i post-Assad-Syria, de har blitt skjøvet ut av det gode selskap i Israel, og har samtidig blitt et påskudd for israelske bombeangrep mot det nye syriske regimet.

Etter at Syrias president Bashar al-Assad ble styrtet i desember, har de nye makthaverne forsøkt å gjenvinne kontrollen over de fragmenterte delene av landet. I provinsen Suweida sør i Syria, der de fleste av landets anslagsvis 700 000 drusere bor, har motstanden vært sterk. Druserne har lenge vært kjent for en slags pragmatisk lojalitet overfor regimet i Damaskus, men etter flere tiår med krig, undertrykkelse og økonomisk kollaps er det lite igjen av tilliten. Da regjeringsstyrker nylig gikk inn i flere druserlandsbyer, kom rapporter om vilkårlige henrettelser – noe som har utløst et nytt opprør i fjellområdene sørøst for hovedstaden.

Desillusjonert folk

Nylig blandet Israel seg inn i konflikten, som vanlig med raketter. Det israelske flyvåpenet rettet angrep mot syriske regjeringsmål i Suweida og utkanten av Damaskus. Offisielt hevder Israel at angrepene ble gjennomført for å beskytte drusiske lokalsamfunn mot overgrep fra den syriske hæren. Men mange stiller spørsmål ved motivene. Var det virkelig for å beskytte en arabisk minoritet, eller handler det snarere om å svekke det nye regimets forsøk på gjenoppbygging og sikre egne strategiske interesser langs grensen?

Skepsisen styrkes av hvordan Israel behandler sine egne drusere. Rundt 150 000 drusere bor i Israel. Mange av dem har avtjent verneplikt og gjort karriere i forsvaret og politikken. Likevel føler mange seg som borgere plassert på sidelinjen. I 2018 vedtok Knesset den omstridte nasjonalitetsloven. Den definerer Israel som en jødisk stat og fjernet arabisk som offisielt språk. For mange drusere ble dette et tydelig signal på at deres lojalitet ikke ble verdsatt. Protestene var omfattende. Offiserer i hæren tok offentlig avstand fra loven, og drusiske samfunnsledere krevde likeverd. Loven skapte en tillitskrise og et

sårt skille mellom staten Israel og den drusiske befolkningen. Bombingen i Syria kan i så måte også leses som en gest mot en stadig mer desillusjonert minoritet på hjemmebane.

Brikke i spillet

Drusere finnes ikke bare i Syria og Israel, men også i Libanon, Jordan og på de okkuperte Golanhøyene. Der har mange valgt israelsk statsborgerskap, mens andre nekter. Tross grensene er de tett knyttet gjennom slektsbånd og tradisjoner. Det gjør situasjonen ekstra betent. Israels handlinger i Syria vekker sterke følelser hos drusere på begge sider av grensen. For noen er det en velkommen støtte i en kaotisk konflikt. For andre er det et nytt eksempel på hvordan større makter bruker deres skjebne som brikke i et spill de hverken kontrollerer eller ønsker å være en del av. □

Hvem er Midtøstens drusere?

Sektkonflikter i Syria retter søkelyset mot et unikt fellesskap som har levd i regionen i over tusen år, og fortsatt har sterke bånd på tvers av landegrensene.

■ Arabisk-talende etno-religiøs minoritet som hovedsakelig bor i Syria, Libanon, Jordan, Israel og de okkuperte Golanhøyene.

■ Praktiserer en tro som oppsto på 1000-tallet, og som inkluderer elementer fra islam og andre filosofier.

■ Drusere utgjør omtrent 3% av Syrias befolkning på 23,6 millioner.

■ Etter **Assads** fall i desember har drusere motstått statens forsøk på å påtvinge dem kontroll.

■ Selv om regjeringen har fordømt nylige angrep på drusere, er statlige styrker blitt anklaget for "henrettelser uten rettergang" av drusere.

■ Israel har begrunnet luftangrep mot regjeringsstyrker i Suweida og Damaskus med behovet for å beskytte syriske drusere.

*I Israel og Israelsk-okkuperte Golanhøyene, ifølge Israels sentrale statistikkbyrå
KILDER: BBC, ENCYCLOPEDIA BRITANNICA, DRUZESTUDIES.ORG

FOTO: GETTY IMAGES
GRAFIKK: GRAPHIC NEWS ©

NTB/KARAM AL-MASRI

KRYSSER GRENSER: Israelske drusere flokker nå over grensa mellom de okkuperte Golan-høydene og Syria, for å sjekke hvordan det går med deres slektninger.

«HOVEDSTAD»: Sweida består først og fremst av drusere, og myndighetstro styrker er mistenkt for å stå bak en rekke overgrep og drap.

NTB/MAYA ALLERUZZO

TETTE BÅND: Drusere på begge siden av grensen er knyttet sammen av slektskap og kultur. Her venter israelske drusere på sine religiøse kolleger fra Syria i april, tidligere i år.

SLAGET OM BOGSIDE: Da protestantene marsjerte provoserende nær den katolske bydelen Bogside, endte det i blodige gatekamper. På bildet har opprørere tatt stilling på toppen av taket til Rossville flats som lenge var Derrys mest kjente landemerker.

SLAGET

OM BOGSIDE

De voldsomme opptøyene i den katolske bydelen Bogside i Nord-Irland var gnisten som utløste et inferno. Hendelsen i august 1969 regnes som den viktigste katalysatoren til epoken kjent som The Troubles. ►

Tekst: Inge Lundereng

Foto: Getty Images

Fattigdommen var synlig, undertrykkelsen følbart. I den katolske bydelen Bogside i Londonderry ulmet opprørstrang og fortvilelse. Valgtekniske endringer utløste politisk maktesløshet og bidro til at misnøyen vokste. I august 1969 skulle bare en liten provokasjon til for å utløse raseriet. Som en protestantisk marsj.

Bakteppet var det katolske Irlands delvise uavhengighet fra det protestantiske Storbritannia i 1921. Etter en femårig uavhengighetskamp fikk 26 irske fylker en betydelig grad av selvstendighet. Men i Ulster i nord forble seks fylker en del av Storbritannia.

På katolikker i Ulster var fornøyde med avtalen. Dermed ble grunnlaget lagt for den langvarige Nord-Irland-konflikten kjent som «The Troubles». Særlig blodig ble den etter august 1969. I likhet med Belfast var Londonderry byen der frontene mellom katolikker og protestanter var tydeligst og hardest.

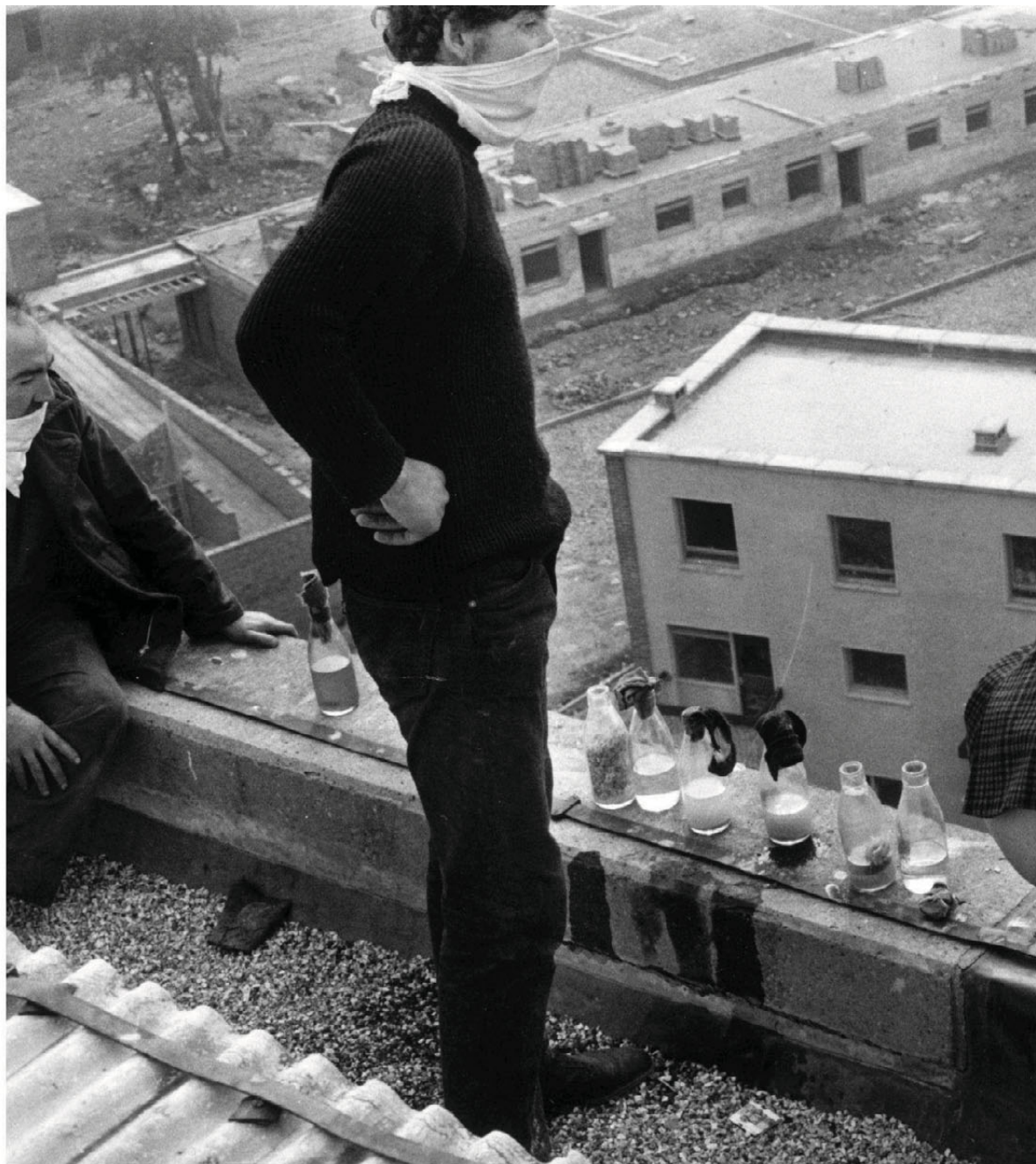
12. august 1969 marsjerte rundt 15 000 protestanter fra foreningen Apprentice Boys gjennom Derry. Til tross for sterke advarsler fra politiet, marsjerte protestantene provoserende nær Bogside like utenfor byens sen-

NORD-IRLAND

Selvstyrt region og ett av fire land i Storbritannia. Ligger på det nordøstlige hjørnet av øya Irland, og har cirka 1,8 millioner innbyggere.

THE TROUBLES: Konflikten i Nord-Irland 1968–1998. Grovt sett en konflikt mellom den protestantiske befolkningen (gjørne omtalt som unionister eller lojalister) som ønsker at Nord-Irland skal være en del av Storbritannia, og katolikker av irsk herkomst.

På begge sider fantes væpnede grupper, mest kjent er IRA (katolikker) og UFA (protestanter).

trum. Bogside var så smått blitt en «no go»-sone for politi og den britiske hæren, og medlemmer av IRA (Irish Republican Army) patruljerte gatene i bydelen.

Blodige gatekamper

Det var tradisjon for å marsjere i Nord-Irland. Folk gikk i tog for å feire alt fra nasjonale minnedager til religiøse høytider. Men i 1969 var situasjonen svært betent mellom de som ønsket å forbli en del av Storbritannia og de som ville ut av unionen.

Ekstra betent ble situasjonen av at Nord-Irlands daværende regjering hadde lagt ned forbud mot at nasjonalistene/katolikkenes kunne marsjere, mens unionis-

tene/protestantene fikk lov. Regjeringen begrunnet forskjellsbehandlingen med at unionistenes marsjer var «nøytrale» og upolitiske i motsetning til nasjonalistenes.

Da de marsjerende Apprentice Boys kom frem til Bogside, reagerte innbyggerne som ventet: De ropte ukvemsord etter de marsje-

rende protestantene som svarte med å kaste mynter på katolikkenes. Hensikten med myntkastingen var å mobbe katolikkenes for deres fattigdom.

Bogside-katolikkenes reagerte med å skyte klinkekuler med spretterter mot protestantene.

Mynter og klinkekuler ble raskt erstattet av steiner, og bidro til å

« ... tok imot britene med åpne armer, hurrarop og te.

gjøre de påfølgende gatekampene blodige.

Undervurderte raseriet

Politistyrker fra Royal Ulster Constabulary (RUC) rykket inn i Bogside for å stagge opprøret. De katolske innbyggerne fryktet at politikøllene først og fremst ville ramme dem. Derfor bygde katolikkene barrikader rundt bydelen med gamle møbler og annet skrot. Noen politimenn gikk løs på en av barrikadene i Rossville Street. Bak dem fulgte en liten, men hissig gruppe protestanter som hadde brutt ut av marsjen.

Da politiet med utbryterne hakk i hæl tok seg inn i Bogside, ble de møtt av et regn av steiner,

MOLOTOVCOCKTAIL: Unge opprøre venter med bensinbomber i slaget som er blitt kjent som Battle of the Bogside.

prosjektiler og hjemmelagde brannbomber og tvunget til rask retrett. 43 av de rundt 60 politimennene som prøvde å ta seg inn i Bogside ble skadet, noen med alvorlige brannskader.

Politiet hadde undervurdert faren for opptøyer. De ankom med pansrede kjøretøy og vannkanoner, men hadde ikke tillatelse til å bruke dem. De var ikke utstyrt til å opptre som opprørspoliti. De endte med å slåss på bare nevene mot de rasende katolske beboerne.

En tropp fra den forhatte

KATOLSK BASTION: Bogside var et katolsk arbeiderstrøk i Derry/Londonderry.

SLAGMARK: Bogside var en slagmark i 1969 og skulle bli det igjen.

GETTY IMAGES

NO GO-SONE: Maskerte medlemmer av Provisional Irish Republican Army holder vakt ved en checkpoint på grensen til Bogside. IRA gjorde at Bogside ble en no go-sone for lokalt politi og britiske soldater.

GETTY IMAGES

INGEN DRONNING HER: Bogside-opprøret spredte seg og regnes som starten på den 30 år lange perioden omtalt som «The Troubles».

politienheten B-Specials ble beordret inn i Bogside for å slå ned opptøyene. Dette gjorde Bogside-innbyggerne enda mer rasende. Utover kvelden bombarderte politiet området med tåregass, noe som også rammet barn og andre uskyldige beboere.

Opptøyene spredte seg

Opptøyene i Bogside spredte seg raskt til andre deler av Nord-Irland. De verste fant sted i hovedstaden Belfast hvor protestanter og katolikker sloss, kastet granater og skjøt mot hverandre i flere dager. Mens 1500 katolikker marsjerte på Springfield Road i Belfast 13. august, angrep en mindre gruppe, sannsynligvis frivillige fra IRA, en RUC-politistasjon med bensinbomber.

Dagen etter skjøt politiet med maskingevær i boligområdet

Divis Flats vest i Belfast mens de selv ble beskyttet av snikskyttere. Ni år gamle Patrick Rooney ble et uskyldig offer for politiets kuleregn, og martyr i kampen katolikkene oppfattet som en uavhengighetskamp.

Daværende statsminister i republikken Irland, Jack Lynch, beskrev situasjonen som ytterst prekær, kalte Nord-Irlands RUC-politi partiske og farlige, ba om at FN tok affære og utplasserte ambulanser langs grensen mot Nord-Irland. De Nord-Irske protestantene ble ikke mildere stemt. De anså enhver innblanding fra republikken Irland som en provokasjon.

Varme følelser

Etter to døgn med opptøyer ba de nordirske styresmaktene om militær støtte fra London. Styrker fra

LANDEMERKE: Gutten med gassmaske og en molotovcocktail i hånden er det kanskje mest kjente veggmaleriet i Bogside. Bakham, Rossville-blokken.

« Dette er en klassisk politisk konflikt mellom undertrykkere og undertrykte.

BETTMANN

JAGET: Demonstranter og britiske soldater i kamputstyr støtte stadig på hverandre i konflikten som endte med 3000 dødsfall i perioden 1969–1998.

ikke lenge. Selv om den britiske hæren i utgangspunktet var nøytral og upolitisk, var den plassert i Nord-Irland for å gjenopprette ro og orden – ikke for å beskytte katolikkene mot protestantene, politiet eller styresmaktene.

Bloody Sunday

I løpet av de første månedene av 1970 bisto hæren det nordirske politiet RUC med å slå ned opp-tøyer. I juli 1970 oppsto regulære gatekamper mellom IRA og den britiske hæren i bydelen Falls i Belfast. 36 timers portforbud ble innført. Flere hundre mennesker ble arrestert og fire ble drept.

I 1972 smalt det igjen i Bogside i en hendelse bare kjent som «Den blodige søndagen». 30. januar deltok 15–20 000 mennesker i en borgerrettsmarsj, erklært som ulovlig av myndighetene. En liten gruppe demonstranter brøt ut og oppsøkte barrikader britiske soldater hadde bygget for å hindre demonstrantene i å nå sentrum av Derry. Demonstrantene kastet steiner, soldatene svarte med gummikuler, vannkanoner og CS-gass.

Den britiske armeens fall-skjermregiment ble satt inn for å arrestere demonstranter. I Bogside startet skytingen. På under 10 minutter ble 13 mennesker drept. Alle var uskyldige, viste senere granskning

Harmonien mellom Nord-Ir-

lands katolikker og de britiske soldatene var definitivt over. Konflikten skulle koste mer enn 3000 mennesker livet og vare til 1998 da fredsavtalen Good Friday Agreement ble undertegnet.

Mer Trouble i gjære?

23. juni 2016 stemte 51,9 prosent av britiske velgere for å melde landet ut av EU. Mange frykter at en «hard brexit» kan blåse liv i konflikten igjen. Med Storbritannia ute av EU og Irland som medlem, ville grensen mellom EU og verden gå i Irskesjøen – med unntak av noen kilometer lengst nord på den irske øya. Mellom Nord-Irland og Irland går 500 kilometer ytterst porøs grense mange fryktet ville skape mye trøbbel. Grensen går gjennom primært katolske bosettinger og krysses av rundt 35 000 mennesker daglig, ifølge BBC.

BrexitLawNL er et prosjekt som undersøkte hvilke konsekvenser Brexit ville ha for Nord-Irland. Undersøkelser BrexitLawNL har gjennomført, viser at republikanske dissidenter ønsker å bruke Brexit som en brekkstang for uavhengighetskrav. Dette er grupperinger som ikke går av veien for vold.

Kilder: *theirishstory.com*, BBC, *Alpha History*, *The Museum* og *Free Derry* og Wikipedia

POLITIKK, IKKE RELIGION

Konflikten i Nord-Irland har aldri handlet om religion, selv om frontene går mellom katolikker og protestanter.

Annette Groth, tidligere NRK-medarbeider, er ekspert på Storbritannia og Nord-Irland.

– De religiøse skillelinjene blir ofte brukt, fordi det er en enkel måte å beskrive folkegruppene på. Dette er en klassisk politisk konflikt mellom undertrykkere og undertrykte, sier Groth.

– Protestantene er etterkommere etter engelske og skotske bosettere. De fikk land av Storbritannia, og fortrenget de innfødte irene. Britene ga blaffen tok landet fra irene og gjorde det til en britisk provins for protestanter. Derfor er dette en konflikt som fremdeles er betent.

På den ene siden: Protestantiske etterkommerne etter britene, hvis viktigste politiske mål den dag i dag er å beholde unionen med Storbritannia for enhver pris. På den andre siden: De «innfødte» katolske irene som ønsker et forent Irland.

UKJENT

NORD-IRLAND-EKSPERT: – Konflikten i Nord-Irland er og var en klassisk konflikt mellom undertrykkere og undertrykte, sier Annette Groth, mangeårig NRK-medarbeider og forfatter av boken «Nord-Irland: Den vanskelige veien».

den britiske hæren ble sendt, først til Derry hvor opptøyene hadde startet, og til Belfast dagen etter.

Den katolske lokalbefolkningen tok imot britene med åpne armer, hurrarop og te.

Katolikkene anså nemlig britiske soldater som mer nøytrale enn deres eget politi. Mange trodde at nærværet av hæren ville stagge gemyttene og beskytte dem mot protestantene. Optimismen varte frem til julen 1969. De britiske soldatene ble til og med overøst med julegaver.

Men de varme følelsene varte

BOMBINGEN AV KÖNIGSBERG

Major R.T. Partridge delte sin dramatiske krigshistorie med Vi Menns lesere i 1962. Han senket krysseren Königsberg i Bergen, nødlandet på Strynefjellet hvor han møtte de tyske flyverne han nettopp hadde skutt ned, og måtte hoppe ut over Trondheimsfjorden da han forsøkte å senke Scharnhorst. Alt i løpet av to måneder i 1940.

Fra Vi Menn uke 16 1962

Tekst: **Tore Fauske**

Bearbeidet og tilrettelagt av
Yan Calmeyer Friis

Klokken var bare litt over syv om morgenen da flyalarmen brått vekket den halvsovende byen mellom de syv fjell. Ekkoet gjenglød fortsatt da de første flyene dukket opp som små prikker mot den blå himmelen over Bergen. De kom fra sydøst og nærmet seg hurtig. Nå kunne også motorduren høres. Den steg og steg til rullende torden.

Det første flyet brøt formasjonen og stupte bratt ned mot Skoltegrunnskaiaen der den tyske krysseren Königsberg lå fortøyd. De andre flyene fulgte – ett og ett. En strøm av sporlys føk fra krysseren opp mot flyene. Gjennom motorduren kunne man tydelig høre den jevne, rytmiske klappingen av maskinkanoner. Det første flyet slapp bomben, trakk ut av stupet med et hissig brøl, og begynte den bratte klatringen oppover og vestover, ut mot det åpne havet.

Bomben traff kaiaen. Et blende lysglimt, røk, en drønende eksplosjon. Nå regnet bombene, som perler på en snor. De ligner svære egg. Noen falt i sjøen og sendte opp hvitpiskede søyler av sjøvann, noen traff kaiaen, og tre fant krysseren. En av disse var rene ønsketreffer; rett ned i krysserens skorstein. En flamme skjøt i været tett fulgt av en øredøvende eksplosjon.

Angrepet var over like fort som det begynte. 15 fly slapp sin dødelige last og føk vestover. Ikke så mye som et vindpust forstyrrer den fete, svarte røksøylen som steg fra krysseren mot den tindrende klare himmelen. Drapet på Königsberg var fullbyrdet. For første gang i historien var et større krigsskip blitt senket ene og alene av fly.

En-motors fly over Nordsjøen

I april 1940 var de to skvadroner ►

FULLTREFFER: Den kjente britiske tegner C. E. Turners rekonstruksjon av Skua-flyenes stupangrep på Königsberg i Bergen i april dagene 1940. Bestilt av Vi Menn.

SANK PÅ TI MINUTTER:

Königsberg sank ved Skoltegrunnskaiaen løpet av ti minutter etter å ha fått de første bombetreffene. Foto tatt fra et loftsvindu i Bergen etter angrepet.

NØDLANDET PÅ STRYN:

Daværende kaptein R.T. Partridge, som 10. april ledet flyangrepet som senket Königsberg. To uker senere nødlandet han på Strynefjellet og havnet på hyttetur med de tyske flyverne han nettopp hadde skutt ned.

nene 800 og 803 som tilhørte Fleet Air Arm (den engelske marines flyvåpen) stasjonert på Hatston, Kirkwall, en liten by på Orknøyene. Like ved Kirkwall lå marinebasen Scapa Flow hvor en tysk ubåt nylig hadde klart å ta seg gjennom sperringene og senke slagskipet Royal Oak på havnen. Hver eneste gast og pilot klødde i fingrene etter hevn. Så kom 9. april og tyskernes invasjon av Danmark og Norge. I Oslofjorden ble slagskipet Blücher senket av norske landbatterier, og i Bergen var krysseren Königsberg blitt skadet og lå i øyeblikket ved Skoltegrunnskaiaen.

Dette var en sjanse Fleet Air Arm ikke kunne la gå fra seg.

Begge skvadroner var utstyrt med Blackburn Skuas – et én-motors monoplan konstruert som kombinert jager og stupbomber,

og med et mannskap på to. Skua'en var satt inn i tjeneste året før, og var således et moderne fly. Men i 1940 var drøye 1000 kilometer fremdeles litt av en distanse for et én-motors fly som attpåtill skulle frakte med seg to mann, fulle tanker og en 500 pounds bombe. Med mindre forholdene var usedvanlig gode, kunne det ikke bli tale om å utføre et angrep med en noenlunde rimelig sjanse for suksess. Men lykken var med dem. Værmeldingene for 10. april var utmerkede.

Major Partridges beretning

Flyene ble ledet av kaptein R.T. Partridge, Royal Marines, og løytnant W.P. Lucy.

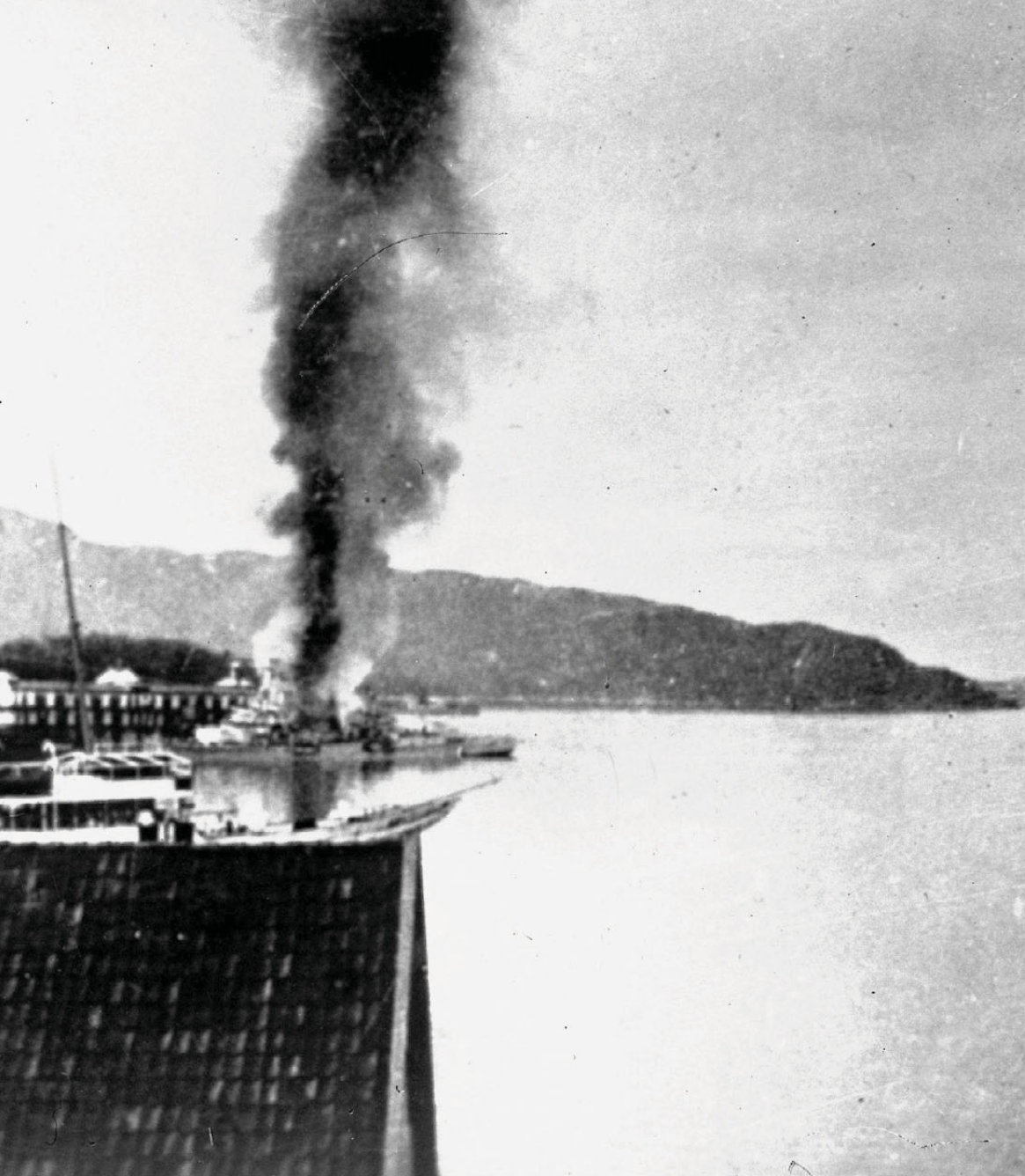
Da Vi Menn-reporter Tore Fauske traff Partridge i 1962, husket han fortsatt bomberaidet til Bergen meget godt.

« Vi tok av klokken 05.15 om morgenen. Det var bekmørkt, vi så ikke en hånd for oss. Kursen ble satt for Bergen. Vi viste at en krysser av Köln-klassen hadde ankret opp i byen, men vi ante ikke at det dreide seg om

Königsberg. Under overfarten – som tok ca. to timer hver vei – kom de to skvadronene fra hverandre i mørket og fortsatte mot målet hver for seg.

Jeg var ikke så helt sikker på den nøyaktige posisjonen til Bergen, så for sikkerhets skyld tok jeg skvadronen inn lenger syd og fulgte så fjorden innover. Og plutselig; der lå byen! Solen kom akkurat opp over fjellene, og jeg bestemte meg for å ta skvadronen rundt og angripe med solen i ryggen. Så jeg dreiet nordover og gikk i en bue bak fjellet, og der-

« Vi stupte ned mot krysseren som var blendet av det skarpe sollyset.

UBÅT-PIR: Krysseren fotografert like før den kantret. 17. juni 1942 ble «Königsberg» hevet i kantret stand. Året etter ble vraket snudd og brukt som pir for ubåter inntil det 22. september 1944 kantret på ny. Kriegsmarine ga da opp skipet og ga Norsk Bjergningskompani oppdraget med å fjerne det fra Bergen havn.

med kom vi inn over Bergen fra sydøst og kunne stupe ned mot krysseren som var blendet av det skarpe sollyset.

Idet vi gikk inn i stup-formasjon, fikk jeg øye på det siste flyet i den andre skvadronen som akkurat fullførte sitt angrep. Hvilket hell! Dermed kunne vi fortsette angrepet uten avbrekk. Jeg begynte stupet fra 10 000 fot,

utløste bomben da jeg var nede i 2000 og trakk så ut og fløy lavt ut over fjorden – vestover, mot vårt avtalte samlingssted over en fyrlykt like utenfor Bergen.

Da jeg stupte ned mot krysseren, ble jeg møtt av en del lett skyts fra skipet. Særlig nærgående ble en kanon av Bofors-typen på fordekket. Nå, som jeg fløy tvers over den brede fjorden, bort fra byen og skipet, så jeg at det ble skutt fra fjellet til venstre for meg. Noen småbåter som lå på fjorden, deltok også i ildgivningen.

Vi nådde alle sammen helskinnet frem til samlingsstedet, men idet skvadronen min holdt på å ta form igjen i omtrent 5000 fots høyde og sette kurs for Orknøyene, så jeg plutselig et fly bikke brått over og styrte rett i havet. Det var det eneste tapet vi hadde.

Ved Skoltegrunnskaiaen hersket kaos. «Königsberg» kantret og sank i havnen hvor skipet også ble liggende resten av krigen. Av besetningen omkom 18, mens 14 ble skadet.

Vi landet på Hatston klokken 09.45 – det vil si at operasjonen hadde tatt oss 4 1/2 time. De fleste flyene landet med praktisk talt tomme tanker.»

Luftkamp over Romsdal
I slutten av april var kaptein Partridge tilbake i Norge.

«Jeg tok av klokken 13 sammen med to andre maskiner. Vi kom inn over Norge nær Molde ca. 50 minutter senere, og oppdaget antiluftskyts i full sving ved Åndalsnes. Vi kom over en Heinkel 111 klar til å bombe H.M.S. Flamingo som lå

utenfor byen. Heinkelen befant seg 1000 fot høyere enn oss, og da vi begynte å klatre opp mot ham, åpnet han bombelukene og dreide sydover for full speed. Haleskytteren åpnet ild da jeg var på 600 meters hold. Jeg besvarte ikke skytingen før avstanden var krympet til 400 meter. Han ble truffet av en lang skuddserie som, etter det jeg kunne se, drepte haleskytteren.

På dette tidspunkt kom min nr to opp på siden av meg, og mens han angrep nedenfra, angrep jeg ovenfra og vekselvis fra begge sider. Da jeg slapp opp for ammunisjon, manøvrerte jeg flyet slik at observatøren min, løytnant Robert S. Bostock, kunne få slippe til med noen skudd. Men da min nr tre nå var kommet til, og fienden dessuten mistet høyde med sort røk strømmende bakover fra babord motor, avbrøt jeg angrepet.

Nødlanding på et fjellvann

Men så, ganske plutselig og uten det minste varsel, hostet motoren et par ganger, for like etter å stoppe helt. Under oss var det ikke spor av bebyggelse, bare snø og fjell. Nede i 5000 fot fikk vi øye på en vei som løp langs et vann med noen få, små hus for enden. Jeg valgte å nødlande der med hjulene oppe. Det gikk fint. De to andre maskinene sirklet over oss et par ganger og forvisset seg om at vi var all right, og satte så nesen hjemover.

Da vi ikke ante hvor nær vi var fiendens linjer, satte vi fyr på flyet og dro av gårde med de få eiendelene vi hadde. Uheldigvis var snøen over en meter dyp. Det tok oss nesten to og en halv time å tilbakelegge de to-tre kilometerne frem til husene, skurliggende trebygninger som inneholdt ubekvemme senger, en ovn, en primus og litt ved. Der var også noen skitne gryter, fyrstikker og havremel. Vi bestemte oss for å overnatte i hytten og samle krefter. Så fikk vi legge videre planer neste dag. Vi fyrte opp i ovnen og kokte oss den beste havregrøt som tenkes kan.

Et par timer senere blåste noen i en fløyte i nærheten. Vi gikk ut. Det var en mann i grått med den tyske ørnen på uniformen og revolver i beltet. Hverken Bostock eller jeg var bevæpnet, ▶

FLEET AIR ARM: Blackburn Skua var et britisk toseters jager- og stupbombefly brukt av britene under 2. verdenskrig. Skua var det første monoplan som ble operativt i den britiske marinen, og det første stupbombeflyet produsert i Storbritannia. I 1941 var det allerede utdatert. Bildet er fra 29. juni 1939.

engelske flyvere var sjelden det. Han hadde to venner som kom et stykke bak ham. Alle insisterte på å håndhilse. Vi inviterte dem inn i hytten med tegnspråk og gebrokne gloser. De var ikke bedre i engelsk enn vi var i tysk.

Det viste seg at våre gjester var piloten og mannskapet fra Heinkel som vi hadde skutt ned tidligere samme dag! En av mannskapet hadde tydeligvis sterke smerter, med en kule gjennom albuen. Tyskeren spurte oss hvor vi kom fra, og det er et under at de ikke oppfattet det lynkjappe blikket Bostock og jeg vekslet. Vi forklarte at vi var mannskap fra en Wellington-bomber som var blitt tvunget ned i nærheten på grunn av motortrøbbel. Heldigvis

for oss godtok tyskerne denne forklaringen.

De var vennlige og hyggelige karer, og skjønt de må ha visst vi var uten noen som helst form for våpen, trakk de aldri fordel av dette. Det lå en større bygning en kilometers vei borte, jeg forklarte tyskerne at jeg ville gå og se om der var noe mer mat over der. Bostock ble tilbake i hytten.

Underveis kom jeg over et veiskilt som fortalte meg at vi befant oss på Grotli, og bygningen vi hadde sett, var et hotell. Tomt. Imidlertid var der nok av mat – og gode senger samt en telefon som ikke virket. Jeg vendte tilbake til hytten med en stor kjeksboks, gjorde tegn til at den var til dem, og at Bostock og

jeg ville ta inn på hotellet, mens de kunne få «overta» hytten.

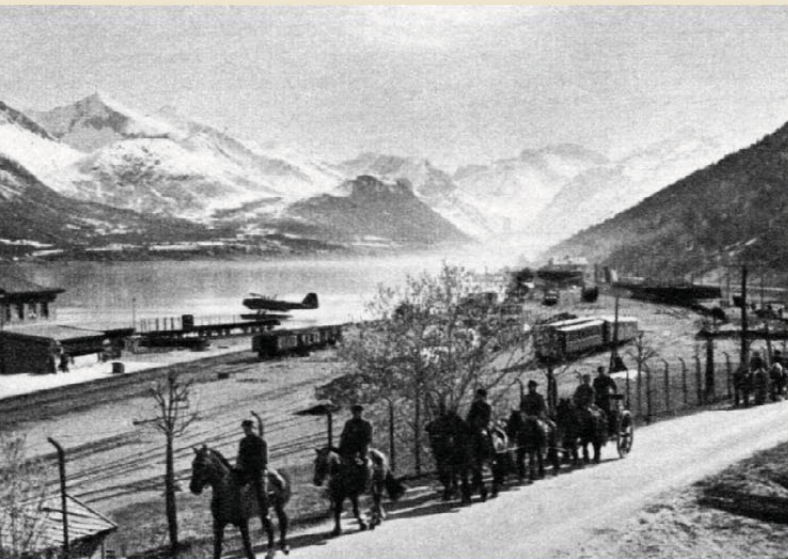
Engelsk frokost

Piloten insisterte på at jeg skulle ha en av sigarettpakkene av nødrasjonen hans som betaling for kjeks. Klokken litt over 21 installerte vi oss i hotellet, laget oss kaffe, spiste kjeks og krøp fornøyd til køys i det beste dobbeltrommet i hele bygningen, og klokken 08 neste morgen sto vi opp og spiste frokost av bacon og egg etter beste engelske oppskrift.

Etter noe leting fant vi et par gamle ski i uthuset. Bostock hadde oppdaget en gruppe hus fire-fem kilometer unna, og da jeg var den eneste av oss som hadde

hatt ski på bena før, ble det min oppgave å sjekke om det var folk der. Akkurat da dukket våre tyske venner opp, og de forlangte at én av dem fulgte med meg. Vi kunne ikke akkurat si nei, våpenløse som vi var, men jeg holdt større fart enn den skiløse soldaten, og fikk fort et forsprang. Da jeg var omtrent 200 meter foran ham, dukket plutselig en norsk ski-patrulje opp. De var helt kledd i hvitt og syntes å komme ut av intet. De mistenkte meg for å være tysk, skjønt jeg ropte at jeg var engelsk. Da tok tyskeren meg igjen og begynte å rope at han var engelsk også. De skjøt ham rett ned. Han hadde visst forsøkt å trekke revolveren.

En to-shilling med George Vs

NORSK RETRETT: Foto fra Romsdalsfjorden i de hektiske vårdagene 1940. Norske tropper av AR II på retrett fra Torvik til Åndalsnes 1. mai.

GODKJENT: «Into The White» fikk brukbar mottagelse og skildrer dramaet på Strynefjellet ganske korrekt, selv om navnene er forandret og enkelte hendelser er diktet til.

DRAMA, FILM OG VENNSKAP

Etter krigen gjenopptok Partridge karrieren som pilot i Fleet Air Arm, og pensjonerte seg i 1951 med majors grad. Han gikk bort i 1990, 79 år gammel.

R.T. Partridge havnet atter i verdens søkelys i 2011 da dramaet på Strynefjellet dannet utgangspunktet for kinofilmen «Into The White», som fikk ganske gode kritikker, og ble berømmet for sitt feel-good-budskap om hvordan dødsfiender i krig måtte samarbeide for å overleve. Da filmen betjener seg av noe fiksjon, valgte man å gi hovedpersonene andre navn. Partridge ble Charles P. Davenport.

Partridge og den tyske piloten Horst Schopis, opptok kontakt etter krigen, og ble gode venner. De besøkte Grotli sammen i 1974, og var også på visitt hos hverandre i hjembyene München og London.

Schopis gikk bort i 2011, 99 år gammel, og nådde akkurat ikke å få sett filmen.

GROTLI HOTELL: Her tok de britiske og tyske flyverne inn etter nedskytingen og nødlandingen. Hotellet slapp uskadet fra krigshandlingene, men ble betydelig modernisert etter frigjøringen.

portrett reddet antagelig livet mitt. Bostock hadde hørt skytingen og kom brøytende gjennom snøen av alle krefter, og ville vel blitt skutt også om ikke jeg hadde fått ham til å stoppe og holde hendene over hodet.

Da ble nordmennene overbevist om vår nasjonalitet. Tyskerne på hotellet gjorde ikke noe forsøk på motstand og overga seg umiddelbart.

Hyttene jeg var på vei til da skipatruljen dukket opp, viste seg å være soldatenes hovedkvarter. Der var også tre piker fra Røde Kors som hadde gått på ski hit fra Oslo. Offiseren som ledet ski-patruljen, sørget for at vi ble transportert – eller rettere eskortert – over fjellet og ned til Stryn i

Nordfjord sammen med de tre Røde Kors-pikene. Dette måtte skje om natten, for alt som beveget seg om dagen, var sterkt utsatt for angrep fra luften.

Følget besto av Bostock og meg selv, de tre pikene, to leger og et par – tre andre nordmenn. Alle hadde ski, unntatt oss to engelske, men det var hard skare, og vi følte oss sikre på at vi skulle klare å gå de nesten fire milene til Stryn. Klokken 2 om morgenen startet vi, og vi kom til Stryn i halv 8-tiden uten at noe skjedde underveis.»

Den videre ferd fra Stryn gikk med bil og båt mot Ålesund.

Vi ankom dit klokken 01.30 neste morgen og

fant at et rom ventet oss i Grand Hotel. To dager etter kom vi omsider frem til Åndalsnes – bare for å dumpe midt oppi et tysk fly-angrep. Men vi var etter hvert blitt vant til den slags, og kjørte helskinnet gjennom restene av stedet og meldte behørig vår ankomst ved hovedkvarteret for styrkene. Bombingen fortsatte til klokken 10 om kvelden, og klokken 11 evakuerte vi alle stedet ...

Vi hadde nødlandet på Grotli – nøyaktig klokken 14, lørdag 27. april. Klokken 11 om formiddagen den 1. mai seilte vi fra Åndalsnes. I løpet av de få dagene hadde vi sett en ganske stor del av Norge. Bostock og jeg var begge enige om at det var et praktfullt land, og vi bestemte oss

begge to der og da for å besøke landet igjen i under mer vennlige omstendigheter.»

Partridge skulle ganske snart få se Norge igjen.

Partridges tredje Norgesbesøk endte i fangenskap.

13. juni 1940 sendte hangarskipet Ark Royal en raid med Blackburn-Skua fly mot den tyske slagkrysseren Scharnhorst i Trondheim havn. Seks Skuas fra 800 Squadron deltok. Partridge var med i operasjonen, og ble angrepet av tyske Messerschmitt bf 109. Partridge måtte hoppe ut i fallskjerm, overlevde, men ble tatt til fange og tilbrakte resten av krigen i tysk fangenskap. Bostock ble også skutt ned, men omkom. □

Ved Mats Schjølberg, Ushagen

IKKE HELT DETTE
JEG SÅ FOR MEG DA DE
LOKKET MED PELS OG
HØNER!

NYTT FRA NETT

➤ GUTTER, DET ER IKKE
VANSKELIGERE ENN DETTE

Boomer Bass
@Boomer_Bass_

Guys: I have cracked the code.
Yesterday morning I woke my wife up,
kissed her cheek, and I whispered
softly in her ear:
"I'm taking you to get mimosas. Let's
go get drunk at 10:00 in the morning"
I swear to god I've never seen her so
happy.

NOCAP/INSTAGRAM

Motebildet

Det var bare et tidsspørsmål før «prøvebildet
på NRK» fikk sitt velfortjente comeback i
moteverdenen.

Alle dine favorittblader – i en app

PRØV
30 DAGER
GRATIS

Flipp.no

Med Flipp får du tilgang til mer enn 90 underholdende ukeblader og magasiner. Test gratis i 30 dager! Les mer på flipp.no

Ordinærpris etter gratisperiode er 129 kr for nye kunder, 29 kr for abonnenter. Ingen bindingstid, abonnementet løper til du stopper det. Gratisperioden gjelder hvis du ikke har brukt gratisperioden tidligere.

flipp

Sensitiv mage?

Prøv **Multi GO** for bekymringsfri grilling – hele sommeren

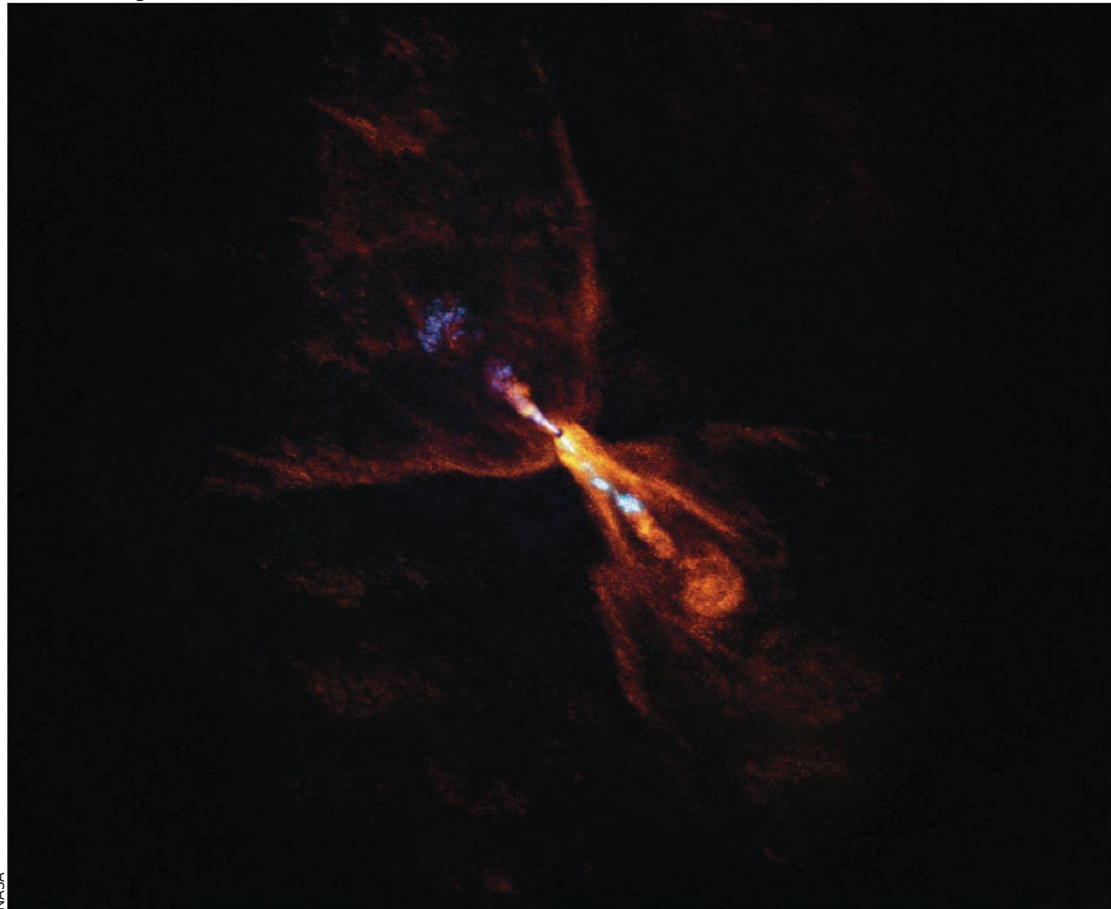
Multienzym GO inneholder 14 ulike fordøyelsesenzym som bistår ved inntak av tungt fordøyelig mat som kjøtt, fett og

Fåes på apotek nær deg, enklere blir det ikke!

VERMAN

Les mer på verman.no

NASA

4-stjerners steinalder-middag

➤ Funn fra to grotter i Nord-Israel viser at neandertalere, som bodde i området for 60 000 år siden, kunne ha svært ulike matvaner. De jaktet de samme dyrene, brukte lignende steinverktøy og delte samme landskap. Likevel slaktet og tilberedte de maten sin på helt forskjellige måter. I Amud-grotten ble beina oftere brutt opp, snittet flere ganger og utsatt for kraftig varme. I Kebab-grotten noen mil unna ble kjøttet skåret renere fra beina, som oftest ble kastet hele og ubehandlet. Forskere mener forskjellen ikke skyldes tilfeldigheter, men kultur: De to gruppene kan ha hatt ulike tradisjoner for hvordan man slaktet og spiste kjøtt.

Forskere mener at det forteller at mat handler om mer enn bare næring, det handler om identitet, tilhørighet og smak.

Kilde: The Guardian

Et solsystem blir født

ASTRONOMER HAR FOR første gang observert det de kaller «time zero» i et planetsystem – det aller første øyeblikket, da faste partikler dannes fra de kokende gassene rundt en nyfødt stjerne. Stjernen, kalt HOPS-315, ligger omkring 1300 lysår unna i Orion-stjernebildet og gir et sjeldent glimt av hvordan vårt eget solsystem kan ha sett ut i sin spede begynnelse.

Det er selvsagt det nye James Webb-teleskopet som igjen leverer varene. I kombinasjon med radioteleskopene i Chile har forskerne oppdaget varme støvkorn og mineraler som nå begynner å samle seg i den roterende skyen av gass og støv rundt stjernen. Dette er de aller første byggesteinene som, over tid, kan bli til planeter.

I vårt eget solsystem finner vi spor av det samme

i de eldste meteorittene, med rester av det første som noensinne ble fast og kaldt i en glovarm ursky. Nå har forskerne for aller første gang sett denne prosessen i sanntid.

HOPS-315 er bare 100 000–200 000 år gammel, altså knapt et spedbarn sammenlignet med vårt solsystems 4,6 milliarder år. Likevel har støvet allerede begynt å samle seg i et område som tilsvarer asteroidebeltet hos oss. Hvis utviklingen fortsetter, kan små partikler klumpe seg sammen til steiner, deretter til kloder, og til slutt bli til hele planeter.

Funnene markerer et gjennombrudd i forståelsen av hvordan planetsystemer oppstår. Tidligere har man sett stjerner der planeter allerede er dannet, men aldri selve øyeblikket der det hele begynner.

Kilde: Nature

VISSTE DU AT...

- ... datavirus først ble omtalt i 1983 – av Fred Cohen?
- ... jordskjelv kan få jordens dag til å bli kortere?
- ... verdens høyeste foss, Angel Falls i Venezuela, er så høy at vannet fordampes før det når bakken i tørre perioder?
- ... enkelte maur bruker sopp som landbruk?
- ... det finnes en manet som kan reversere livssyklusen sin og starte på nytt?
- ... den første 3D-printeren ble laget allerede i 1983?

Selvkjørende Uber

➤ Uber investerer flere hundre millioner dollar i elbilprodusenten Lucid og teknologiselskapet Nuro. Uber har forpliktet seg til å kjøpe minst 20 000 Lucid Gravity SUV-er, som skal utstyres med Nuros autonome kjøresystem. Dette er førerløse kjøretøy som kan kjøre helt på egen hånd, i det som kalles nivå 4-autonomi. Nå håper Uber å kunne konkurrere med giganter som Waymo og Tesla. De første testene er allerede i gang i Las Vegas. Målet er kommersiell drift i en storby i USA i løpet av 2026.

Kilde: The Verge

Sykdommer gjør comeback

➤ Gamle sykdommer som meslinger, kolera og til og med pest er i ferd med å gjøre comeback. I USA har vaksine-motstand blitt et politisk tema, og flere delstater har svekket kravene til barnevaksinasjon. Det har ført til et dramatisk fall i vaksinedekning og nye utbrudd av sykdommer vi trodde var under kontroll. Samtidig gir krig og samfunnskollaps, som

i Ukraina og Gaza, grobunn for kolera og andre dødelige sykdommer. Klimaendringer driver myggbårne virus som dengue nordover, og antibiotikaresistens gjør at banale infeksjoner igjen kan bli livstruende. Nå advarer stadig flere forskere om hvor viktig det er at vitenskap ikke erstattes av skepsis og ideologi.

Kilde: Focus Science

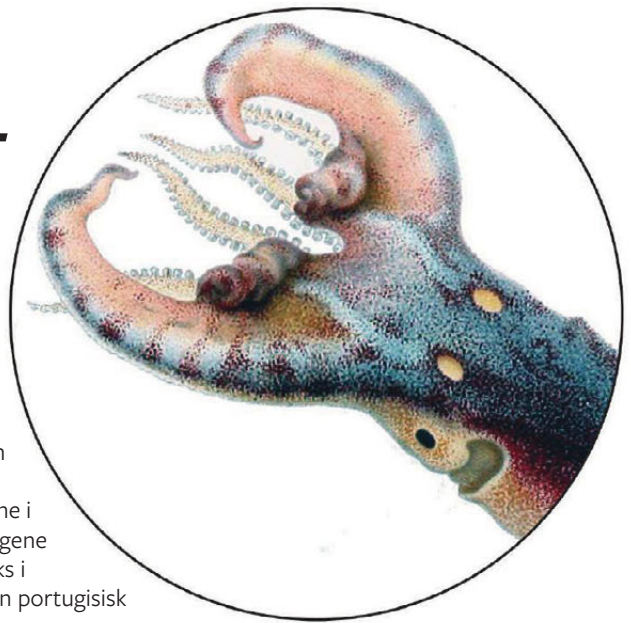
VISSTE DU AT ...

... maursamfunn har egen «kirkegård», der de legger døde arbeidere for å unngå sykdom?
 ... verdens minste fugl, bikolibri, er mindre enn et frimerke og veier under to gram?
 ... verdens høyeste registrerte IQ tilhører en kvinne, Marilyn vos Savant, som aldri tok høyere utdanning?
 ... flamingoer er gråhvite når de blir født?
 ... den største cellen i verden er egget til en struts?
 ... noen frosker føder ungene gjennom ryggen?

Havets store diva - og lille make

Langt ute i havet danser en bleksprut med flagrende slør som en flamencodanser. Dette er teppeblekspruten – en sjelden art som kan bli like lang som et menneske. Det praktfulle utseendet er ikke bare for syns skyld, men designet for å lokke til seg en make. Og han som lar seg lokke, er ikke stor. Bare to centimeter, faktisk. Hun er 40 000 ganger større. Når han finner hunnen, gir han henne bokstavelig talt en arm. Armen, full av sperm, løsner og plasseres inne i hunnen. Hannen selv dør, mens hun befrukter eggene sine når det passer. Begge har for øvrig et bra triks i ermet. De stjeler tentakler fra den giftige maneten portugisisk krigsskip, og bruker dem til avskrekking og forsvar.

Kilde: National Geographic

WIKIMEDIA COMMONS

Vitenskapelige fakta

Jordbruk i flere etasjer

Med stadig flere folk i verden og stadig mindre ressurser kan det være aktuelt å dyrke mat i urbane drivhus. Slik kan det gjøres:

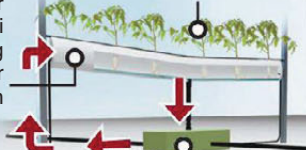
Gårdsblokk

Femetasjes prototyp kan bruke dagens drivhusteknologi

Vindturbiner produserer kraft

Kabelhydroponikk

Planter vokser i vann

Pumpe resirkulerer løsning med van og mineraler

Blokken kan ha gjennomsiktige, lette, robuste ETFE-plasflater i stedet for glass

Plantene vokser på den solrike sørsiden

Behandling av spillvann

Grusfylte plantekasser filtrerer ut forurensende stoffer, som så blir gjort om til næringsstoffer av mikrober

Tanker lagrer vann for gjenbruk

Marked i første

Avlinger kan selges i drivhuset og spare transportkostnader

© MCT/Bulls KILDER: Dickson Despommier of Columbia University, verticalfarm.com, Gene A. Giacomelli of University of Arizona, Sadler Machine Co., Worrell Water Technologies

KI vil se deg nå

Kunstig intelligens har tatt legefrakken på. Stadig flere, også leger, tyr til språkmodeller som ChatGPT for å stille diagnose og forstå symptomer. Noen bruker det som et siste håp etter utallige legebesøk, andre får raske og presise vurderinger, og dropper legetimen. Forskning viser at KI faktisk kan matche, og ofte overgå, legers medisinske vurderinger. Det er likevel grunn til å gå fram med forsiktighet. Teknologien er fortsatt ustabil. KI kan forsterke medisinske fordommer og har fortsatt en tendens til å finne på svar. Nå foreslår flere eksperter at KI bør bli en digital assistent for leger, men at legene må stå for ansvar og vurderinger.

Kilde: New Scientist

Det kalles fashion

Det startet med en sjimpanse ved navn Julie. Hun satt i Zambia og stakk et strå i øret. Så lot hun det henge der. Ikke som et redskap, ikke som en fluejager, ikke av noen åpenbar grunn. Hun bare gjorde det. Det rare var ikke bare handlingen, men det som skjedde etterpå: Flere i flokken begynte å gjøre det samme. De kopierte Julie uten noen åpenbar praktisk grunn. Da Julie døde i 2013, fortsatte de andre likevel.

Over ti år senere sprer en ny versjon av fenomenet seg ved Chimfunshi Wildlife Orphanage. Nå handler det ikke bare om å dytte gress i øret. Noen sjimpanser har begynt å stappe gress i rumpa – og gå rundt med det der, som om det skulle være det mest naturlige i verden. Det finnes ingen praktisk forklaring, det hjelper ikke mot parasitter og det holder ikke fluer unna. Det virker heller ikke som et paringsrituale. Det er rett og slett bare blitt en greie. Forskerne kaller dette «non-instrumental behavior»: atferd som ikke har noen funksjon, men som likevel sprer seg i en gruppe. Det minner veldig om det vi kaller for mote.

Kilde: IFLScience

For deg med vett
under issen

1. Norge har igjen fire kamper før det blir klart om vi finner veien til fotball-VM. Hvilket land er den første kampen (9. september) mot?

2. Hvor mange land er det (cirka) i Afrika?

3. Hvor mange innvandrere bor det i Norge?

4. Hva heter Nordlands største avis?

5. Kong Christian V delte ut ett eneste baroni i Norge – hvor ligger det?

6. Norge har den «fulle og uinnskrenkede» suverenitet over øyriket Svalbard – hvor lenge har det vært slik?

7. Tildeling av de 19 såkalte utjevningsmandatene foregår ved at de gis til partier som er over sperregrensen. Hvor mange prosent er denne grensen på?

8. Eidsivating lagdømme ble opprettet i 1116. Hvilket område dekker dagens Eidsivating lagmannsrett?

9. Denne norske danseren og skuespilleren (bildet) hadde rollen som rikmannsdatteren Eva Rosenkrantz i Hotel Cæsar i 13 år...?

10. Hva heter Russlands høyeste fjell (5642 meter over havet)?

11. Forsvarssjef Eirik Kristoffersen og KNM Roald Amundsen var nylig på offisielt besøk i et øyrike, i forbindelse med øvelsen «Operation Highmast» – hvor?

12. Musikeren Pål Tøien er mest kjent for sin låt «Styggen på ryggen» om nerver, press og forventninger som ikke kan innfris. Hva er hans kunstnernavn?

Svar: **1:** Moldova **2:** 54 **3:** 931 000 (og 221 000 norskfødte med innvandrerforeldre) (2024)

4: Avisa Nordland (hovedkontor i Bodø) **5:** Rosendal i Kvinnherad **6:** 1 100 år **7:** 4%

8: Romerike og Innlandet **9:** Rudy Claes **10:** Elbrus **11:** Japan **12:** OnkIP

										IKKE RIKTIG	TALER	IDØREN	LATTER		SITTE	KJØKEN-UTSTYR	NYNORSK PRON.		SATTE		MUMLE
										→			BREMSE-SYSTEM					OSTEBY			
										→			→					→	PUSSES	ASTRO-NOMISK ENHET	
											ARENA							JEVN KORS-INNSKRIFT			
										→	MUNTRE	EN BRUCE		VÅKNER FØRTI-FEM							
FATTIG	HÅR	↓	AMME	→	INSEKT	↓	FR. HILSEN	INNBO							TRYKK KOKK						BLOMST
→			SPÅDDE HIMMEL-RETNING					FELLES-MARKEDET KJEKL						BRIKKE TO					FØRSYNE SEG MYKERE		
ELVEN					TRE PRONO-MEN					FNISING RÅR								KLABBER KLOK-KERNE			
EVIG									MÅLE								MODIG JORD-RYGGEN				
KOM-MUNE I NORD		↓	KÅRE BYT MIDT-ØSTEN										★	GASS BIFALL						SKJÆ-RERE	
→					PAKK			BLÅSE OPP	UTROP BETENT						MATER						NORSK ELV
BOLAG	SIDETUR TIGGER						BERØR EDER					GREK-EREN GÅRDS-PLASS									
→		↓			★	KIMT LINJE PÅ VERKART								DYRE-FØDEN	NORD-MENNENE HUSKE						
LEKER									ADELS-MANN							BØKER ANTA				EVEN-TUELT PREMIEN	
PRON. STANDARD-TID					BOMULLS-TØY				BUNN-LØSE AP-PARAT										→		
→			LAPP				REKKE-FØLGE HUS						DRIKKE 501				DEMPE				DATA-TAST
HJERNE-MÅLING					AVLATEN		→				→	UTSIKT							→		INSTRU-MENT
BIL-MERKE			NATRIUM LYST			VEKST STATUEN			BUKTE TIL									ANELSE FYLKE			
★	HØSENE	→											→	GÅ		DRIKKE-STEDER UOPP-DRAGEN					
KARAK-TER					ALVEN					TOPP ADV.											
TIGGET																					
→		GROV	SAGA-NAVN LAV-YANNET					UTLEIERE	GASS-FIRMA PLAGEN						FØR SEG SELV						ANDEL
RØR					FLATE-MÅL		ØKT					↓			KANSKJE VADE-FUGL				OM	HIGEN	
MUSIKK-STIL					PROTEIN TURE					LIBBÅND BÅND								KLAGE OG SYTE	OGSÅ KALT BEDRIFT		
LEDD			INSTI-TUSJON VEKT-ENHET				VOKALER HUSDYR						HENFØRT TEIT (SLANG)								
→					ÅKRER						→									EL-AVFALL	
SÆRE					KARENE						REDSKAP						FORMÅR				TO

SUDOKU

2			3					
				6				1
	7				4	2		
	3			8				
7				3		9	5	
		1		9			4	8
	9							
		8					3	5
	6	5						2

LETT

		6	3			7		
9					4		6	
				8	6			3
		5	1	6				
						5		7
		9					2	
					3			5
7				9	2	4		
8				7				1

	8		9		7		2	
7						4		
	3	1	6					
			5				6	
	1			8			7	
	4				9			
					6	1	8	
		7						2
	6		8		4		9	

MIDDELS

		5				8		
	3		1				2	6
	7			3	8			
3	8					4	9	
5	9	2		4			8	
	1	8					3	2
						9		
	2			7				

			7					3
	7	6	4		1			
	4			9				5
				4	3	2		
3			6		9			1
		2	1	7				
6				5			2	
			9		6	1	3	
7					4			

VANSKELIG

			5			9		
	8	6	1					2
5				9	7		3	
			3					1
3		7				8		6
2					6			
	9		2	5				7
1					9	2	4	
		8			3			

LØSNINGER: SUDOKU

6	2	8	7	4	3	5	1	9
1	7	5	8	6	9	2	4	3
4	9	3	2	5	1	6	8	7
2	1	4	9	8	6	3	7	5
3	5	7	4	1	2	8	9	6
8	6	9	3	7	5	4	2	1
5	4	2	6	9	7	1	3	8
9	8	6	1	3	4	7	5	2
7	3	1	5	2	8	9	6	4

VANSKELIG

6	9	5	4	1	2	8	3	7
7	3	1	6	8	9	4	5	2
4	2	8	7	5	3	9	6	1
9	5	3	8	7	1	2	6	4
1	4	7	9	2	6	5	8	3
8	6	2	3	4	5	7	1	9
5	7	6	2	9	8	3	4	1
2	8	1	9	3	4	6	7	5
3	1	4	5	6	7	9	2	8

6	2	9	8	7	3	1	5	4
4	5	3	2	6	1	9	7	8
7	1	8	9	5	4	6	3	2
5	9	2	7	4	6	3	8	1
3	8	6	5	1	2	4	9	7
1	4	7	3	8	9	2	6	5
2	7	1	6	3	8	5	4	9
8	3	4	1	9	5	7	2	6
9	6	5	4	2	7	8	1	3

MIDDELS

5	8	4	9	1	7	3	2	6
7	2	6	3	5	8	4	1	9
9	3	1	6	4	2	7	5	8
3	7	8	5	2	1	9	6	4
6	1	9	4	8	3	2	7	5
2	4	5	7	6	9	8	3	1
4	5	3	2	9	6	1	8	7
8	9	7	1	3	5	6	4	2
1	6	2	8	7	4	5	9	3

8	3	2	4	7	5	6	9	1
7	5	1	6	9	2	4	3	8
6	9	4	8	1	3	2	7	5
1	7	9	5	4	8	3	2	6
4	6	8	2	3	9	5	1	7
3	2	5	1	6	7	9	8	4
2	4	7	9	8	6	1	5	3
9	1	3	7	5	4	8	6	2
5	8	6	3	2	1	7	4	9

1137

[illegible]

MILLIONX uke 30

[illegible]

Vinner

**Hans Emil Kjønstad
Steinkjer**

Navn:

Adresse:

Løsningen sendes i en konvolutt til **Vi Menn, 0441 Oslo** (merkes uke 36) eller legg inn løsningsgatene på nettstedet **krysord.no/innleveringer**
Svarfrist: 19. september

MAISON mat & vin

NYTT & BEDRE!

Matglede for matglade

BLI ABONNENT

og få bladet rett hjem til deg!

Maison mat & vin byr på fristende oppskrifter og tips til både hverdags- og festmat. Du møter entusiastiske kokker som deler av oppskriftene sine, og vinkjennere som gir gode tips til hva du bør drikke til maten.

Maison mat & vin er laget for alle som trives rundt et dekket bord, og er fylt med inspirerende, nyttig og nytbart lesestoff. Livet er for kort til å spise kjedelig mat.

Bon appétit!

Bestill vårt
supertilbud på SMS:

Send **MAT41**
til 2205

Super-
tilbud

**FÅ 6 UTGAVER
+ KNIVSETT I TO
STØRRELSE
FRA SUBARASHII
TIL KUN KR 299*
SPAR 84 %**

*+ porto kr 49
for utsendelse
av gaven

6 utgaver i butikk	kr 774
Knivsett fra Subarashii	kr 1095
Totalverdi	kr 1869
Din pris	kr 299 *
Du sparer	kr 1570

* + porto kr 49 for utsendelse av gaven

Et stilig knivsett
fra Subarashii med
kokkekniver i to størrelser.
Verdi kr. 1.095,-

#matglede for matglade

DEN SORTE ENGEL

Niels Högel (42) kan ha drept 300 eldre på sykehus i nord i Tyskland. Han har tilstått 100 drap, og er dømt for 85. Alt for å kunne innta rollen som helt.

Tekst: **Tore Ulbrand Johansen**

Den tyske sykepleieren Niels Högel hadde drept så mange av sine pasienter at han til slutt bare trakk på skuldrene når politiet konfronterte ham med nye dødsfall:

– Jeg har sikkert tatt livet av dem, men jeg husker ikke hvert enkelt tilfelle.

Den grovbygde sykepleieren er etter alt å dømme Tysklands verste massedrapsmann siden 2. verdenskrig. Mannen som skulle pleie og hjelpe syke mennesker, endte opp med å ta livet av dem.

Forsommeren 2019 ble den da 42-år gamle mannen fra Oldenburg dømt til fengsel på livstid. Da dommer Sebastian Bührmann spurte om anklagene mot ham var riktige, svarte Högel «mer eller mindre alle sammen.»

Kjedelig på jobb

Niels Högel ble født 30. desember 1976 i kystbyen Wilhelmshaven i Niedersachsen der hans far arbeidet som sykepleier. Niels Högels morderiske karriere begynte da han i 1999 fikk jobb ved et sykehus i sin nye hjemby Oldenburg.

– Jeg følte ingen utfordringer ved de daglige rutinene på klinikken, sa han i retten.

Ifølge Högels forklaringer ga han pasienter overdoser av ulike medisiner for å fremkalle hjertesans. For da kunne han gripe inn, redde dem tilbake til livet, og dermed vinne status, respekt og beundring hos sine kolleger og overordnede.

Högel uttalte også at han følte seg euforisk av lykke når han lyktes, men knust når pasientene døde.

Det var flest av sistnevnte. ►

HAUKE-CHRISTIAN DITTRICH/DPA/GETTY IMAGES

FØRST PÅ STEDET: Psykaterne slo fast at Niels Högel hadde vist tegn på alvorlige personlighetsforstyrrelser, slik som mangel på skamfølelse, skyld og empati. Likevel reagerte ingen på hverken de mange dødsfallene på Högels vakter eller personlighetstrekkene hans.

HAUKE-CHRISTIAN DITTRICH/DP

DØDELIG IVER I TJENESTEN:

Niels Högel arbeidet ved sykehuset i Oldenburg i tre år – frem til 2002. I denne perioden skal han ifølge tiltalen ha sørget for å bringe 36 personer over grensen fra livet til døden.

Unikt dødstall

Hvor mange mennesker Högel faktisk har tatt livet av, er usikkert. Arne Schmidt, ansvarlig for etterforskningen mot Högel, sier at pleieren var mistenkt for å ha tatt livet av minst 106 personer over en periode på seks år. Men hans ofre kan være langt flere, minst 200, muligens så mange som omkring 300, mener politiet.

– Dødstallet er unikt i Forbundsrepublikken Tysklands historie, sier Schmidt.

Mangelen på konkrete beviser i svært mange av tilfellene gjorde at ikke alle ble tatt med i tiltalen. Mange av dem som døde ble kremert uten først å bli obdusert.

Det var et poeng for Niels Högels forsvarsadvokater:

– Hverken Högel eller vi

benekter at han er gjerningsmannen i mange saker. Men han kan bare dømmes for de forbrytelsene han har begått, ikke alle dem han kunne begått, sa advokat Ulrike Baumann.

Oppsiktsvekkende hukommelse

I retten var Högel tiltalt for 100 drap. Han tilsto uten videre 43 av drapene, avviste skyld i fem tilfeller, og kunne ikke huske de resterende 52. Det siste tviler etterforskerne på:

Ifølge politisjef Johann Kühme i Oldenburg har Högel tvert imot en oppsiktsvekkende hukommelse:

– I flere enn 30 av sakene husker han pasientene og sine handlinger helt konkret.

Til slutt ble han dømt for 85 drap.

Ofrene var i alderen 34 til 96 år, de aller fleste var godt oppe i årene eller i kritisk tilstand.

36 av drapene skal ha skjedd mens Niels Högel arbeidet ved

sykehuset i Oldenburg i tre år frem til 2002. De 64 andre drapene han sto anklaget for skjedde ved et sykehus i byen Delmenhorst ikke langt fra hjembyen.

Pårørende reagerte

Flere dusin pårørende til den endeløse rekken av ofre var på plass da rettssaken mot Högel startet i mai i 2019. Press fra nettopp de pårørende bidro til at saken fikk det omfanget den til slutt fikk.

Mange år gikk nemlig fra Niels Högel første gang ble arrestert og mistenkt for ugjerningene sine og til saken kom for retten. Han ble pågrepet i 2005, mistenkt for ett drap; på en 63 år gammel pasient som han hadde gitt en dødelig dose av stoffet Ajmaline. Men da snøballen begynte å rulle og mediene begynte å gripe tak i anklagene, tok det ikke lang tid før skjelettene nærmest ramlet ut av skapene.

En rekke pårørende begynte å stille spørsmål ved overraskende

og uventede dødsfall hos deres kjære.

I 2008 ble Högel dømt til fengsel i syv år for drapsforsøk. Men en rekke pårørende var ikke tilfreds med dommen. De arbeidet

utrettelig for å få etterforskningen gjenopptatt og utvidet.

Den nye etterforskningen førte til nok en rettssak i 2014–15 og endte med at Högel ble funnet skyldig i drap og enda flere drapsforsøk. Nå ble straffen utvidet til 15 års fengsel. Mens denne saken pågikk, tilsto Högel overfor en psykiater at han nok hadde drept opp mot 30 mennesker til.

Da det ble kjent, besluttet tyske myndigheter seg for at så mange som mulig av de personene som hadde gått bort på Högels vakter, skulle graves opp og obduseres. Mer enn 130 lik ble gravd opp i Tyskland, Polen og Tyrkia – dit døde var sendt for å bli gravlagt. Politiet gikk også inn i alt som kunne finnes av dokumenter og andre opplysninger på sykehusene. Disse undersøkelsene dokumenterte at dødstallene mer enn doblet seg på de skiftene Högel arbeidet.

Fersk gjerning

– Det er en skandale at denne mannen har fått lov til å drepe uforstyrret i årevis uten at noen har grepet inn, sa Christian Marbach, talsmann for de etterlatte. Marbachs bestefar var en av de mange som ble tatt av dage av Niels Högel.

– Vi har kjempet i mange år for denne rettssaken. Nå er jeg bare glad for at vi hadde rett. Hvor mange mennesker han har drept får vi kanskje aldri vite, men nå har i alle fall familiene fått rettferdighet. ▶

DAVID HECKER/GETTY IMAGES

« Det er en skandale at denne mannen har fått lov til å drepe uforstyrret i årevis uten at noen har grepet inn.

TALSMANN: Hvor mange mennesker han har drept får vi kanskje aldri vite, men nå har i alle fall familiene fått rettferdighet, sa Christian Marbach, talsmann for de etterlatte. Han håpet også sykehusansatte skulle bli stilt til ansvar.

DØDSKLINIKK: Her ved Josefhospitalet i Delmenhorst i Nord-Tyskland skal Niels Högel ha begått 64 drap, ifølge tiltalen.

WIKIPEDIA

DAVID HECKER/GETTY IMAGES

SKEPTISK: Da Högel ba de etterlatte om unnskyldning, kvitterte bistandsadvokat Gaby Lübben: – Han var utelukkende ute etter å score plusspoeng i retten.

MOHSSEN ASSANIMOGHADDAM/GETTY IMAGES

RYSTET: Rettens administrator Sebastian Bührmann hadde jobben med å styre drapssaken med nærmere 100 tiltalepunkter, et stort antall vitner og mange tilhørere i messehallen som ble omgjort til rettslokale. Mest rystet var dommeren over Högels forbrytelser: – Det er umulig å ta inn over seg omfanget og grusomheten i dine forbrytelser, sa han ved avslutning av saken.

KOLLEGER TILTALT

I alt syv av seriedrapsmannens tidligere kolleger ble tiltalt for medvirkning til seks av drapene Niels Högel erkjente. De ble alle frifunnet.

Tre leger, to av dem overleger, tre sykepleiere og en tidligere administrasjonssjef måtte i herredsretten i Oldenburg svare for hvorfor de ikke grep inn og stanset Högel's seriedrap. Niels Högel møtte selv som vitne i saken som startet i mars 2022.

– I begynnelsen tenkte jeg at mine kolleger ikke ville misstenke noe, fordi drap på pasienter var noe de anså som absurd og utenkelig. Etter hvert gjorde jeg lite for å skjule hva jeg drev på med. Jeg håpet at drepningen skulle ta slutt. Før eller siden måtte jo noen skjønne hva jeg drev med, sa Högel som vitne i retten, ifølge Süddeutsche Zeitung.

«Før eller siden måtte jo noen skjønne hva jeg drev med.»

For de pårørende har det vært viktig å finne ut hvordan ledelsen ved de to sykehusene bare kunne la Högel fortsette sin dødelige gjerning uten å gripe inn. Flere mener de to sykehusene bare hadde lukket øynene for handlingene hans, fordi det var det enkleste.

Under den siste rettssaken kom det frem at Högel ved ett tilfelle ble tatt på fersk gjerning av en kvinnelig kollega mens han var i ferd med å gi en dødelig dose medisin til en pasient. Likevel fikk han fortsette i arbeid i et par dager før han ble suspendert. I denne perioden rakk han å ta livet av enda en person.

En av kritikerne er overlege

SERIEDRAP PÅ SYKEHUS

Eksemplene på helsepersonell, leger og sykepleiere som er blitt masse mordere er flere.

Her er en liten – og langt fra uttømmende – liste.

Josef Mengele: Nazilegen er ganske sikkert ansvarlig for flest drap, selv om han ikke begikk alle selv. Under 2. verdenskrig utførte Mengele ekstreme og umenneskelige eksperimenter på fanger i konsentrasjonsleiren Auschwitz. Tusenvis av jøder døde som følge av eksperimentene som ofte ikke hadde noen som helst medisinsk hensikt.

Harold Shipman: Den britiske legen ble tiltalt og dømt for drap på 15 av sine pasienter, men det er allment antatt at han drepte mellom 176 og 236 drepte. Shipman ble i 1999 dømt til fengsel på livstid. 13. februar 2004 tok han imidlertid sitt eget liv ved å henge seg i fengselet.

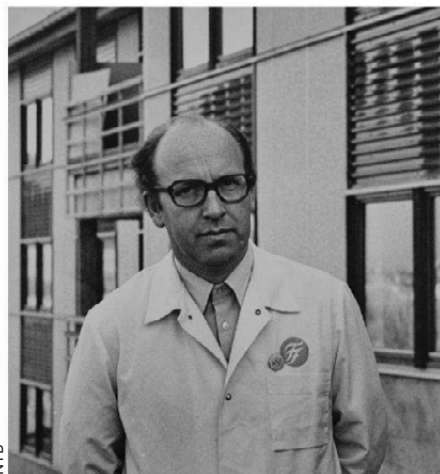
Beverly Gail Allitt: drepte «bare» fire personer, men hun gikk løs på de aller svakeste – nemlig barn. I løpet av bare 59 dager fra februar til april 1991 tok hun livet av de små på Kesteven-sykehuset i Lincolnshire.

Anders Hansson: Svenske Anders Hansson var bare 18 år gammel da han i oktober 1978 begynte å forgifte noen av de eldre pasientene han hadde ansvaret for på Malmö Östra Sjukhus. I løpet av 99 dager tok han livet av 27 personer og forsøkt å drepe 16 andre. Hansson er i dag underlagt tvungent og lukket psykisk helsevern.

Donald Harvey: Amerikansk lege og seriemorder som er gjort ansvarlig for 87 dødsfall. Han hevdet selv at han begynte å drepe syke pasienter fordi han ville fri dem for smerter. Etter hvert begynte han å like å ta livet av folk, og være en selvutnevnt «dødsengel.» Harvey tilsto et stort antall drap for å slippe dødsstraff og ble i 1987 dømt til 28 ganger livstid.

«Dødsenglene»: Fire kvinnelige sykepleiere drepte i årene 1983–89 en rekke eldre pasienter ved Lainz-sykehuset i Wien, delvis med overdoser bedøvende medisiner og delvis ved å drukne pasientene mens de lå i sengene sine. Alle fire har sonet sine straffer ferdig og er løslatt.

Arnfinn Nesset: Bestyreren ved Orkdal sykehjem er norgeshistoriens verste seriedrapsmann. I 1983 ble han dømt for totalt 22 av de 25 drapene han var tiltalt for. På det meste etterforsket politiet 60 mistenkelige dødsfall ved sykehjemmet. Han fikk 21 års fengsel, men ble løslatt etter 12 år.

NORSK DØDSENGEL: Arnfinn Nesset, sykehjemsbestyrer i Orkdal tilsto en rekke drap på pasienter før han trakk tilståelsen i retten. Han ble likevel dømt og ble dermed Norges historiens mest aktive seriedrapsmann.

Karl Beine ved st Marinen-sykehuset i Hamm:

– Tidlige alarmsignaler og bevis for at noe var galt, ble ikke registrert eller ignorert, eller til og med dekket over. Högel-saken viser at sykehusene prioriterte egne interesser foran pasientenes, hevder han.

Under rettssaken rettet aktoratet sterk kritikk mot ledelsen og Högel's kolleger ved sykehuset i Delmenhorst som de mener ventet altfor lenge med å gripe inn mot drapsmannen. Statsadvokaten hevdet at det var så mye som pekte mot at noe var galt at de hadde plikt til å gripe inn.

Mange av slektningene til dem som døde på Högel's vakter, sier

usikkerheten knyttet til det som skjedde, har vært det verste.

– Vi har ikke ant hva vi skulle tro eller tenke, forteller Frank Brinkers som mistet sin far på en uventet måte.

– Vi hadde håpet at vi skulle få et utvetydig svar på hva som skjedde med ham, men det har vi ikke fått, dessverre, sier han.

Ba om tilgivelse

Da dommen var avsagt, tok Högel ordet:

– Jeg vil gjerne inderlig si unnskyld til hver og én av dere for alt jeg gjorde mot dere gjennom disse årene. I løpet av denne saken har jeg forstått all den lidelse mine forferdelige

handling har forårsaket, sa han.

Mange av de tilstedeværende tvilte sterkt på inderligheten og oppriktigheten i unnskyldningene. Et av de sakkyndige vitnene beskrev Högel som en «svært dyktig løgner.»

Gaby Lübben, en av ofrenes bistandsadvokater, mener Högel's unnskyldninger overhodet ikke er til å stole på:

– Han var utelukkende ute etter å score plusspoeng i retten.

Da Högel fikk sin dom, slo rettens administrator Sebastian Bührmann fast:

– Det er umulig å ta inn over seg omfanget og grusomheten i dine forbrytelser. □

Sex-støy

Sjømannen hadde vært hjem-mefra i månedsvi, og var his-sig på grøten da han endelig kom hjem.

Da bar det straks inn på soverommet for en støyende runde mellom lakenene.

Det gikk ikke lenge før en hissig dundring hørtes fra veggen.

– Det må da, ropte naboen fra den andre siden, – være mulig å få litt fred og ro i hvert fall en gang imellom!

Fuktig aften

– Vet du hva som er definisjonen på en skaldyraften?

– Nei?
– Først reker du rundt, og så krabber du hjem!

Hendelig uhell

– Samboeren min krasjet bilen for andre gang denne måneden.

– Jøss, det er ikke bra. Hvem sin skyld var det, da?

– Vel, samboeren min sa til politiet at mannen hun kolliderte med snakket i mobilen og drakk en boks med øl.

– Så politiet mente at det var hans feil, da?

– Nja... som de påpekte har han jo rett til å gjøre hva han vil i sin egen stue ...

PANOLIS

PANOLIS

Trond fikk ikke være med, for han hadde ikke betalt festeavgiften

En sann landeplage

– Noen mennesker i USA tror faktisk at Donald Trump er sendt av Gud.
– Det måtte i så fall være fordi Han der oppe har sluppet opp for gresshoppesvermer!

Betimelig påminnelse

En ung dame kom ut fra butikken.

Da hun nådde den litt øde parkeringsplassen, hoppet en blotter fram fra bak bilen hennes.

Den unge dama klasket seg for pannen.

Åh, takk, utbrøt hun, – jeg hadde jo glemt babygulrøttene!

Nyslått nudist

– På tampen av sommeren begynte jeg å gå på nudiststranda.
– Du verden! Hvordan gikk det?
– De første dagene var de hardeste.

Ondskapsfullt

– Vet du hva jeg gjør hvis jeg kjeder meg?
– Nei?
– Da går jeg rundt på parkeringsplasser og legger lapper under vindusviskeren på tilfeldige biler med teksten: «Jeg er gravid. Ring meg!»

Syrlig

– Du må kjøpe en musefelle, sa kona, – så vi får tatt livet av den musa som bor i kjøkkenskapet.
– Det ville jo vært synd, sa mannen, – for det er jo den eneste musa det er litt liv i her i huset ...

Passord for de innvidde

Mannen og kona ankom hytta for en langhelg.

– Jeg har jo fått ny mobil, sa mannen, – hva er wifi-passordet her, nå igjen?
– Det er bryllupsdatoen vår, kjære, sa kona.
– Den er grei, sa mannen, – egentlig er jeg vel litt for mobilavhengig, så jeg tror kanskje jeg bare leser en god bok i stedet!

FLISESPIKKER

© Øyvind Sagåsen

Ikke bare usunt

En eldre dame hadde blitt redd etter å ha lest mye negativt om ultraprosessert mat.

Nå luftet hun sine bekymringer på fastlegens kontor.

– Jeg ville nok ikke gått over til biodynamisk dyrket mat var jeg deg, sa legen.

– Hvorfor ikke? spurte dama.

– Fordi, sa legen, – i din alder kan det være greit å få i seg så mye konserveringsmidler som bare mulig!

Sjelekval

– Jeg var litt nedstemt og deprimerert i helga, så da tok jeg meg like godt en tur i kirken.

– Ble du noe roligere av det?

– Tja, jeg fant i hvert fall tvilepulsen.

Skilt ved fødselen

Aslaks kjæreste så for første gang bilder av ham som barn i et gammelt album.

– Herregud så tynn og liten du var som baby! utbrøt hun.

– Ja, sa han, – det kom bare skummet melk da moren min ammet meg.

– Skummet melk?!

– Det stemmer, hun var nemlig separert da jeg ble født!

Normal gangavstand

Samtale mellom to seksåringer:

– Vet du hvor langt det er til Polen?

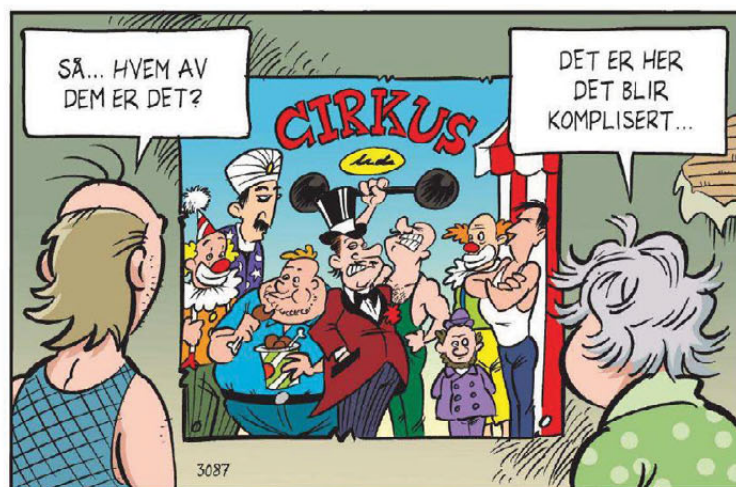
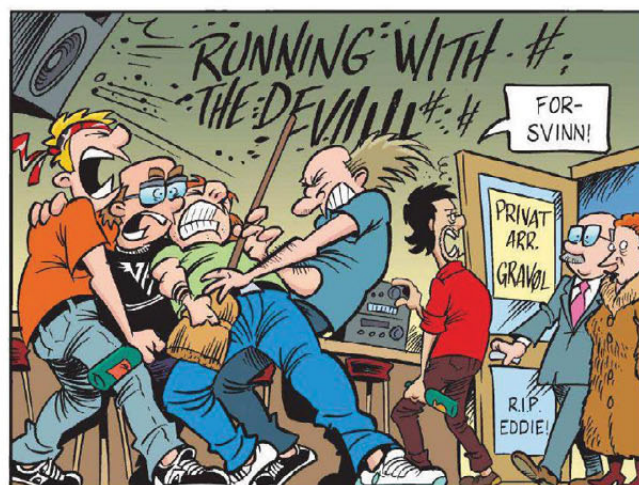
– Nei, men det kan ikke være så veldig langt, for en gutt i min klasse er fra Polen, og han går til skolen hver dag!

RuteTid

av Børge Lund © B. Lund/distr./strandcomics.no

Skikkelig sprek

– På treningssenteret i dag, sa kona, – så jeg en fyr ta 50 armhevinger. Kunne du klart det, tror du?

– Helt klart, sa mannen, – jeg tror faktisk jeg kunne sett ham ta 100!

Tvilsomme motiver

– I sommer traff jeg igjen eks-kona på Sørlandet. Vi gikk ut og tok en middag sammen, og det hele ble riktig så hyggelig. Vi møttes flere ganger, og til sist slo jeg frampå om vi ikke rett og slett burde gifte oss på nytt.

– Jøss, og hvordan reagerte hun, blir det atter et bryllup?

– Nei, hun skjønnte nok at jeg bare var ute etter pengene mine.

Praktisk problem

Frank mottok et anrop fra kompisen Martin seint på lørdagskvelden.

Etter litt småprat om løst og fast, sa Martin: – Visste du at hvis du legger en av testiklene dine oppå ei ølflaske, og så holder en tent lighter under bunnen, så vil testikkelen før eller siden bli sugd ned i flasken?

– Nei, sa Frank, – det visste jeg ikke.

– Det var dumt, sukket Martin, – for da vet du sikkert ikke hvordan man kan få testikkelen ut av flasken heller ...

Viktig forskjell

– Hvorfor kastet du ut samboeren din? Jeg trodde dere var lykkelige sammen.

– Vi var det, helt til jeg fant ut at han ikke visste forskjellen på et parforhold og et par forhold!

RUNE VAR PÅ JORDOMSEILING, MEN SÅ SKJEDDE MARERITTET

KOLLIDERT MED CONTAINERSKIP

Rune Ellingsen bråvåknet da det 300 meter lange containerskipet braste inn i baugen på seilbåten hans midt på natta. Båten begynte straks å ta inn vann. Og det var 1000 kilometer til land.

SLUTTEN: Dette er det siste bildet Rune Ellingsen (innfelt) tok av seilbåten etter at den ble rent i senk av et 300 meter langt containerskip i Det indiske hav. I dag har Rune flyttet til Råholt i Innlandet.

Klokken var 0530 og Rune Ellingsen satt og halvsov under dekk på den 34 fot store seilbåten «Underveis». Han var utmattet etter flere dager uten sammenhengende søvn på soloseilasen i Det indiske hav.

Rune bråvåknet av et brak, kraftig som et artilleriangrep. 100 000 tonn stål traff seilbåten i 20 knops fart på styrbord side av baugen.

Lyden skulle hjemsøke Rune i ukene og månedene som fulgte.

Sammenstøtet med container-skipet «Safmarine Kariba» var så kraftig at han ble kastet rundt sammen med inventar og utstyr.

I hardt vær

Ulykken inntraff 11. mars 2010. Da var Rune tre og et halvt år inne i en eventyrlig jordomseiling med den trygge og robuste seilbåten sin. I august 2006 hadde han, full av eventyrlyst, seilt ut fra hjemstedet Røst, ytterst i Lofoten, sammen med barndoms-kameraten Finn Olav Olsen.

Allerede etter tre ukers seilas kom de to eventyrerne ut for en storm i Nordsjøen som tvang dem til å kontakte Hovedredningssentralen.

Med istykkerrevne seil og en propell som hadde falt av, drev de hjelpeløse på det stormfulle havet helt til Redningsskøyta kom til unnsetning og slepte dem tilbake til Bergen.

Nødskrik

I Bergen fikk de to kameratene reparert båten på rekordtid, takket være hjelpsomme bergensere og mye presseomtale. Men drømmen om å seile rundt jorda skulle ende på samme måte som den startet; med et brak og et nødskrik.

Etter knappe tre år fikk reisekameraten nok. Han mønstret av i Darwin, Australia. Rune fortsatte 3600 nautiske mil alene. ►

RUNE ELLINGSEN

LITT SØRING: I dag har Rune flyttet til Råholt i Innlandet, men har fortsatt hus på hjemstedet, Røst.

Halvparten av dem i noen av verdens mest trafikkerte farvann.

Sammenhengende søvn ble det lite av, maks et par timers blund mens båten gikk på autopilot. Med full lanterneføring og flere radarreflektorer i masten følte Rune seg allikevel trygg sammenlignet med alternativet; å ta med seg tilfeldige backpackere som mannskap.

Hell i uhellet

Nå befant han seg nesten midt i Det indiske hav. Da smalt det.

Etter sammenstøtet med containerskipet «Safmarine Kariba» klamret Rune seg fast under dekk og prøvde å orientere seg i mørket. Han innså at dette kunne være slutten.

Plutselig kom masten brakende ned over cockpit, med bom og seil flagrende. Kanskje var det en mening med at han ikke kom seg opp på dekk med en gang. Hadde han vært der, ville han umiddelbart ha blitt drept.

– Jeg var lettet over å være i live. Jeg fikk revet meg løs fra redselen og kjente jernkloa i mellomgulvet slippe taket. Nå måtte jeg tenke, for handlingene mine de neste minuttene ville utgjøre forskjellen på liv og død, sier Rune i dag.

Han kom seg opp i luka. Utenfor så han en hvit vegg fare forbi. Lyden av metall som skrapte mot seilbåten, skar i ørene.

Rundt ham kokte havet.

– Det verste var at kollisjonen kjentes som den aldri tok slutt, sier Rune.

Etter en liten evighet ble det helt stille. En kjempehøy vegg med utallige containere skled forbi og inn i natten.

Tok inn vann

Rune hadde nødpeilesender og nødraketter pakket og klart. Han klatret opp på dekk og slo på nødpeilesenderen. Han sendte flere

SNUDE: Den 300 meter lange kjempen brukte mange kilometer på å snu. Det som først hadde vært et fryktinngytende syn, var nå en himmelsk åpenbaring. Rune var reddet!

«mayday» på VHF-en. Heldigvis virket antennen selv om riggen var ødelagt. Så skjøt han opp et helt stalinorgel med nødraketter.

Forskipet hadde fått en lang revne, og gjennom den strømmet vann som fylte kabinen mer og mer. Etter 20 minutter sto Rune til knes i sjøvann. Snart ville vannet nå opp til batteriene og kortslutte dem.

Etter det som kjentes som enda en evighet, kom «Safmarine Kariba» inn på sambandet. De hadde ikke merket kollisjonen, men hadde plukket opp mayday-meldingene og sett nødraketene.

«Jeg fikk revet meg løs fra redselen og kjente jernkloa i mellomgulvet slippe taket.

Å snu et så enormt skip er ikke gjort i en håndvending. Før stålkolossen hadde rukket å komme tilbake til ulykkesstedet, hadde det lysnet av dag. En MOB-båt ble satt på vannet og plukket opp Rune.

Rune pakket med seg det aller viktigste fra vraket, de mest verdifulle gjenstandene som laptop, satellittelefon, nødpeilesender, pass og kamera.

På impuls rasket han merkelig nok også med seg en aloe vera-

RUNE ELLINGSEN

RUNE ELLINGSEN

ENDELIG FREMME: Redningsbåten nådde frem tre kvarter etter kollisjonen. Da var vannet steget til knehøyde inne i seilbåten.

RUNE ELLINGSEN

PRIVAT

UTSLITT: Rune var utmattet etter hendelsene. Å gå opp leideren føltes som å bestige Mount Everest.

plante han hadde fått av en dame i Australia.

– Underlig hvilke valg man tar i kritiske situasjoner. Men planten levde i over ti år, sier Rune i dag.

Hjem i kortbukse

Han var våt og sliten etter dramaet. Å gå opp trinnene til redningslederens føltes som å bestige Mount Everest.

Offiseren som møtte ham på dekk, var redd Rune skulle være forbannet. Men nordmannen var bare lettet. Nå ventet et godt måltid og sammenhengene søvn på rent sengetøy.

En uke senere ankom han et vinterlig Norge – bare iført T-skjorte, kortbukse og sandaler. Seilbåten hadde bare ansvarsforsikring.

LETTET: Rune tok dette selvportrettet rett etter at han fikk svar på nødmeldingene. Med 1000 kilometer til nærmeste land var lettelsen enorm.

PRIVAT

REDDET: Besetningen på redningsbåten, en rumener og to afrikanere, var glade for at de klarte å berge Rune.

den mest berikende opplevelsen du kan tenke deg, sier han i dag.

– Har du gitt deg med seiling?

– Nei, jeg har seilt flere ganger på andre båter. Men jeg tør ikke kjøpe meg egen. Da vet jeg hva som skjer.

51-åringen har brukt de 15 årene siden forliset på å engasjere seg i lokalpolitikk og næringsliv på hjemlandet Røst, der han også har et hus. Samtidig jobber han som journalist og reiser i perioder mye rundt i verden.

– Men jeg har giftet meg og kjøpt hus på Råholt ved Eidsvoll. Sånn sett er jeg blitt Landkrabbe med stor L, humrer Rune. □

ADELSMANN FORLISTE

I 1432 forliste den italienske adelsmannen Pietro Querini nord for Irland med 68 mann om bord. Noen av dem, deriblant Querini, drev i en livbåt helt til Røst, Rune Ellingsens hjemsted. Der de ble tatt hånd om av røstværingene.

I dag står det en minnebauta om dramaet på Røst, og i 2012 ble det satt opp en egen Querini-opera på øya, med mediedekning og besøk fra mange land.

– Idet seilbåten min sank tilbake i 2010, tenkte jeg faktisk på hvordan de må ha hatt det, den gangen for snart 600 år siden. En mye større skute, men uten GPS, redningsflåte, nødpeilesender og satellitttelefon. Jeg følte at mine odds for å komme levende fra det, var minst like store som deres. Heldigvis slo det til, sier Rune Ellingsen i dag.

TEST

Renault 5 E-Tech electric

Humørspreder med fornuften i behold

Elektriske Renault 5 er like kul som den ser ut.

Tekst og foto: Martin Jansen

Renault 5 hadde verdenspremiere i 1972 på bilutstillingen i Genève.

Bilen var rimelig, og enkelt fortalt en slags moderne Renault 4 med super fjæringskomfort og en helt annen kjørefølelse enn trauste tyskere eller temperamentsfulle italienerne. Renault 5 ble en suk-

sess og ble produsert helt til 1985. Da var mer enn 5,5 biler solgt på fem kontinenter.

52 år etter debuten i Genève var det klart for et nytt kapittel med Renault 5. Igjen verdenspremiere i Genève, og igjen handlet det om en billig bil, men denne gangen helt elektrisk. Renault 5 E-Tech electric er det fulle navnet, og designet er inspirerte av

forgjengeren, særlig andre generasjon av Renault 5. Enkelte elementer er også inspirert av den forjettede Turbo-versjonen, som forsetene.

Bra utstyrt

Elektriske Renault 5 er 392 centimeter lang og dermed rundt 40 centimeter lengre enn 1972-versjonen. Den kommer i to

EN SLAGS LYKKEPILLE:
Elektriske Renault 5 ruinerer
verken økonomien eller
humøret.

batterutgaver, 40 eller 52 kWt. Med 40 kWt er rekkevidden 311 kilometer (WLTP) og prislappen 250 000 kroner.

Vi har imidlertid kjørt versjonen med 52 kWt- batteri til 299 900 kroner. Med utstyrsnivå Techno er rekkevidden 411 kilometer (WLTP).

Techno omfatter tilfredsstillende mye utstyr, og det mest

nærliggende er å plusse på en pakke til 9900 kroner som gir flere assistansesystemer, som blant annet parkeringssensorer foran, bak og på sidene i stedet for kun bak. Et Harman Kardon-anlegg med åtte høyttalere og subwoofer til 8900 kroner frister også.

R5 kommer standard med Green Pop-metalliclakk,

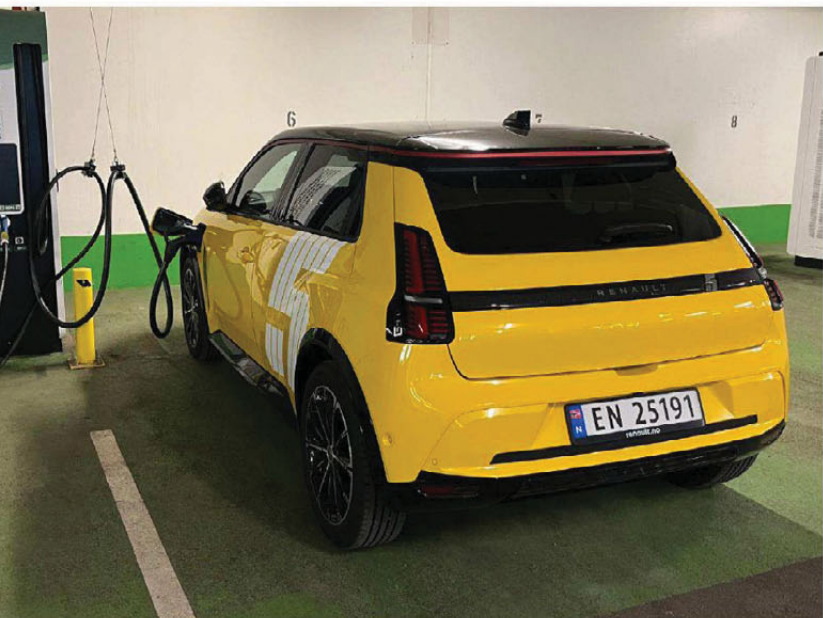
som ikke er ueffektiv, men bilen vi kjørte hadde den enda frekkere Yellow Pop-lakken til 9900 kroner ekstra. 18-tommers Chrono aluminiumsfelger til 3900 kroner ekstra hadde den også.

Humørspreder

Elektriske Renault 5 er som nye Renault 4 en svært vellykket forvaltning av arven. Det er ikke

vanskelig å se hvilke modeller de er inspirert av og retro-grepet er ikke bare dill.

Et morgengrettent modus forsvinner raskt med R5 på gårds-plassen. Å kjøre den har virkning som humør-boost. Selv ikke den evinnelige køen på Ring 3 eller stadig hyppigere eksempler på uortodoks kjøreatferd greier å ødelegge stemningen. ▶

ÅRETS BIL: Hekken levner liten tvil om hvilken bil elektriske R5 er inspirert av. Den elektriske nykommeren er blant annet kåret til Årets bil 2025. Maks ladekapasitet (DC) er 100 kW.

En egenvekt på 1537 kilo er langt mer enn originalen, men for fluevekt på regne i elbil-virkeligheten. I kombinasjon med fint tunet styring og understell, er R5 like morsom på kjøre som den ser ut. 150 hester er ikke all verden, men det er nok til at R5 varter opp med spinn og en lite dose «torque steer» fra stillestående. Herlig! Bilen oppleves akkurat så kvikk som designet signaliserer, og er sporty nok til at man kan ha det riktig så gøyalt på landeveien - innenfor fartsgrensene.

Om R5 er et friskt pust i et hav av fornuftige, men ganske kjedelige elbiler, så appellere den ikke kun til følelsesregisteret. En tilhengerkapasitet på 500 kilo er en sjeldenhet i denne klassen. Avtakbart hengerfeste koster 15 000 kroner ekstra. Bagasjerommet, som riktignok har en ganske høy lastetterskel, tar 326 liter. Bilen er også klargjort for V2L (Vehicle to Load), som betyr at du kan bruke den til å lade mindre elektrisk utstyr. Adapter til V2L koster 3900 kroner ekstra.

Maks hurtigladekapasitet er 100 kW, og på en ladeøkt bruker vi 32 minutter fra 15 prosent batterikapasitet og 47 kilometer rekkevidde til 80 prosent og 233 kilometer rekkevidde. Snitteeffekten lå da på 63 kW. Med mye variert kjøring ender vi på et snittforbruk på 1,6 kWh per mil, som gir 325 kilometer rekkevidde

Google-basert infotainment

Infotainment-systemet er som i Megane og Scenic basert på Google. Dermed er det sømløst å bruke mange av mobilappene som du antakelig er godt kjent med fra før av, som Google Maps. Du kan også bruke Apple CarPlay.

Instrumentpanelet glir over i en 26 centimeter bred multimediaskjerm som er vinklet mot føreren. Under skjermen finnes luftventiler og en rad med knapper for klimakontroll. Senterkonsollen har koppholdere og oppbevaringsrom, to USB-C-kontakter og induksjonslader med sklisikker matte for mobiltelefon.

Topp setekomfort

Forsetene har manuell justering, men komforten er av kjent, fransk varemerke. Rattet har godt grep og er kledd i mykt, imitert skinn. Rattvarme er standard på Techno og rattknappene er lette å betjene. En litt uelegant pussighet i et ellers innbydende førermiljø er hele tre hendler på høyre side: gir, vindusvisker og en enhet for lydkilde.

Bilen har forskjellige kjøremodus, som du velger med en knapp på rattet. Her har Renault lånt litt fra Ferrari og utstyrt rattet med en slags «manettino», en bryter (kalt MultiSense) som du velger kjøremodus med. Velger du sportsmodus, endres gassresponsen og styringen. □

INNBYDENDE: Materialene som er brukt innvendig gir god kvalitetsfølelse og gjør at hele kupeen føles innbydende og oppleves finere enn i langt dyrere biler.

TEKNISKE DATA

Renault 5 E-Tech electric

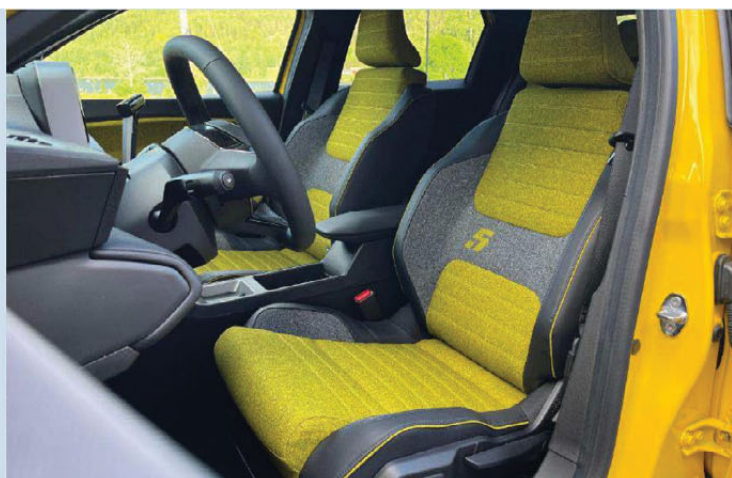
Motor:	EL
Effekt, kW/hk:	110/150
Dreiemoment, Nm:	245
Egenvekt, kg:	1534
Lengde/bredde/høyde, cm:	392/177/150
Akselavstand, cm:	254
Bakkeklaring, cm:	14,5
Bagasjerom, liter:	326 - 1106
Tilhengervekt, kg:	500
Batterikapasitet, kWh, netto:	52
Maks, hurtiglading (DC), kW:	100
DC-lading, 15-80 %, min:	30
Maks rekkevidde, WLTP km:	411
Standard dekkdimensjon:	195/55R18
Forbruk, WLTP, kWh/mil:	1,51
0-100 km/t, fabrikk, sek:	8,0
Toppfart, km/t:	150
Pris fra, kr:	249 900
Pris testbil, kr:	299 900

HØY TERSKET: Bagasjerommet tar 326 liter, 1106 liter dersom bakseteryggen felles ned (60:40-splitt). Bagasjerommet kan utstyres med boks for ladekablene. 699 kroner ekstra.

Tester og nyheter finner du på: www.klikk.no/motor

SNERTEN: 392 centimeter med snerten og leken eleganse.

KOMFORT: Super sittekomfort i seter inspirert av Renault 5 Turbo. Setetrekk i denimstoff med kontrastsømmer og detaljer i sort biobasert stoff.

Dommen

Det noe lekent ved R5 som savner sidestykke i en gravalvorlig og temmelig kjedelig elbil-verden. R5 vekker følelsesregisteret, men fornuften er ivaretatt. Den er kanskje ikke et opplagt førstevalg for familier, men bør være en soleklar kandidat som bil nummer to

ETTERTRAKTET KURV: Lekenheten understrekes av at bilen kan utstyres med baguettekurv. Utfordringen er at kurvene håndlages og at etterspørselen er stor.

FLYTT DEG: Brabus 1000 er siste kreasjon fra Mercedes-spesialisten i Bottrop. Total systemytelse: 1000 hestekrefter og 1820 nm.

Brabus 1000

816 hester var ikke nok

Den tyske Mercedes-spesialisten syntes ikke 816 hestekrefter var nok.

Tekst: Martin Jansen

Tyske Brabus GmbH er verdens største uavhengige tuningselskap, og ble grunnlagt i Bottrop i 1977 av nå avdøde Bodo Buschmann. Selskapet har laget en rekke ekstreme biler, gjerne basert på Mercedes-AMG modeller.

Siste stykke ingeniørkunst fra spesialisten er Brabus 1000, basert på ytelseshybriden Mercedes-AMG GT 63 S E Performance,

som ikke er noen sinke i utgangspunktet: Den fireliters V8-motoren leverer 612 hestekrefter. I kombinasjon med en elektrisk enhet på bakakselen, er total systemeffekt 816 hestekrefter. 4Matic+ firehjulsdrift og massive gummidekk planter kreftene i bakken og setter bilen i stand til å gjøre 0–100 km/t på 2,8 sekunder.

Økt slagvolumet

Brabus har imidlertid økt slagvolumet i V8-motoren fra 3982 til

4407 kubikk og byttet ut turboene og sportseksosen med sine egenutviklede enheter. Dermed er total systemytelse økt til formidable 1000 hestekrefter.

Dreiemomentet er på enorme 1820 Nm, og monsterhybriden skal greie sprinten på 2,6 sekunder. 0–200 km/t går unna på 9,5 sekunder, mens den trenger 23,7 sekunder til 300 km/t. Toppfarten er elektronisk sperret på 320 km/t.

Slikt krever ytterligere modifisering av aerodynamikken for å gjøre bilen stabil, og dermed ble det et lengre opphold i vindtunnelen. Resultatet ble flere elementer i karbon som skal optimalisere kanaliseringen av luft.

Elektrisk rekkevidde

Bilens ytelser krever også sitt av dekk og felger, og Brabus Monoblock Z-felgene kommer i dimensjonene 21 tommer foran og 22 bak. De er skreddersydd for bilen, og de tynne lagene med gummi, i størrelse 305/30 ZR 21 og 335/25 ZR 22, er levert av Continental eller Hankook.

Med brølende sportseksos, nitrinns Speedshift-kasse fra Mercedes-AMG og et CO₂-utslipp på 291 gram per kilometer er Brabus 1000 på mange måter elbilens rake motsetning. Men helt uten elbilens fornuftige aspekter er den ikke. Brabus-en kan kjøres 12 kilometer på helt elektrisk drift. En miljøbil, altså. □

PRODUSENTEN

KARBONFIBER: Spesialkonstruert diffusor i karbon og egenutviklet sportseksos med elektronisk styrte spjeld og 7,6 centimeter brede enderør. Symfonien er trolig temmelig høyløyt, men bilen har «stillemodus».

PRODUSENTEN

PRODUSENTEN

PÅKOSTET: Brabus har også gått løs på interiøret, og sluttproduktet er omgivelser kledd med karbon, skinn og Dinamica mikrofiber.

PRODUSENTEN

KOSTBARE SAKER: Med et forbruk på 1,3 liter per mil ved blandet kjøring (WLTP), må den nok tankes ganske ofte. Det er neppe en problemstilling dersom man kan bla opp minimum 445 900 euro, som er startprisen i Tyskland.

A white Opel Grandland Electric GS is parked on a grassy path. The car is positioned diagonally, showing its front and side. The background features a red barn with a tiled roof and lush green trees. The car's design is modern with a sleek, aerodynamic shape. The wheels are black with a multi-spoke design. The overall scene is bright and sunny, with shadows cast on the grass.

**PROVE-
KJØRT**

Opel Grandland Electric GS

Solide familiebil-kv

Opel har ikke hatt en større SUV siden gamle Frontera, og elektriske Grandland varter opp med kvaliteter som bare blir forsterket av at den også kommer med firehjulsdrift.

Tekst og foto: Martin Jansen

Opel var tidlig på banen med elbil med god rekkevidde. Opel Ampera-e med 500 kilometer rekkevidde hadde verdenspremiere på bilutstillingen i Paris høsten 2016. Da de første versjonene av Opel Ampera-e kom til Norge våren 2017, hadde Opel fått inn over 4000 signerte kontrakter. Men moderselskapet General Motors forpurret det som lå an til å bli et lite eventyr.

Ved utgangen av august samme år hadde Opel Norge bare motatt rundt 900 biler fra USA der tvillingbilen Chevrolet Bolt også ble produsert. Det handlet blant annet om General Motors' rett til å velge hvor de ville selge de første utgavene av en ny modell. Det ble også hevdet at GM holdt produksjonen lav fordi de tapte penger på bilen.

Resultatet ble at Opel tapte momentum, og sensommeren 2017 ble Opel Automobile GmbH solgt til Groupe PSA etter flere tiår i General Motors. «Das Auto» hadde vært i føringen i elbil-kappløpet, men måtte starte nytt. Første i 2019 kom en ny elbil, Opel Corsa-e.

Kommer med firehjulsdraft

Opel-utvalget i Norge har de seneste årene bestått av små og kompakte biler. Store Opel-er forsvant fra Norge med Insignia i 2022. Nå er endelig en større Opel på plass, i form av SUV-en Grandland. Med en lengde på 465 centimeter er den litt over 17 centimeter lengre enn forrige Grandland og omtrent like lang som gamle Opel Frontera.

550 liters bagasjerom med gulv med to nivåer, bakseterygg med 40:20:40-splitt, 80 kilo taklast, 1200 kilo hengervekt og solid plass i baksetet betyr at de praktiske kravene til en familiebil er på plass.

Grandland kommer i første omgang med 73 kWt batteri, ►

UJÅLETE: Det er noe nøktern og trivelig ved elektriske Grandland. Ganske stilig i denne fargekombinasjonen er den også.

UJÅLETE: Den nøkterne, men pene stilen følges opp innvendig. Dekslet på senter-konsollen er et pussig fremmed-element.

524 kilometer rekkevidde og forhjulstrekk. Den kan også fås med 82 kWt batteri, fortsatt forhjulstrekk, men 582 kilometer rekkevidde.

Noe senere kommer også en versjon med 98 kWt batteri og hele 700 kilometer rekkevidde (WLTP) samt en «norgesversjon» med firehjulsdraft og rundt 500 kilometer rekkevidde.

Svært gode lys og seter

Vi har kjørt Grandland med 73 kWt batteri og GS-utstyrsnivå, som omfatter mye utstyr. Blant annet svært gode Intelli-Lux HD matrix hovedlys. I tillegg hadde testbilen panoramasoltak (12 000 kroner), 20-tommers aluminiumsfelger (7900 kroner) og en teknikkpakke til 18 900 kroner med blant annet stort head up-display, oppvarmet frontrute og 360-graders kamera.

I testperioden ble det et par lange etapper på motorvei, og Grandland viste seg som en utmerket milsluker.

Litt mye dekkstøy på grov asfalt og stramt understell oppveies av svært god komfort i setene med Nappa-skin. De berømmes sågar av samboer med kronisk rygglidelse. Så er da også setene godkjente av AGR (Aktion Gesunder Rücken), en tysk organisasjon som jobber for bedre ryggelse. Også baksetene varter opp med utmerket komfort og er utstyrt med varme.

Nøktern stil

Infotainment-systemet føles ikke like Autobahn-proof slik vi har lært å kjenne Opel, men etter litt sveiping og trykking kommer vi etter hvert overens med brukergrensesnittet. Opel har heldigvis beholdt volumhjul og knapper for klima, og rattknappene er meget enkle å bruke.

Vi har tidligere beklaget oss over skinnende plastdeksler i Opel, særlig på senterkonsollen, men i Grandland er den blanke plasten så godt som utradert. Unntaket er et smalt deksel på midtkonsollen, som Opel for øvrig har utstyrt med noen veldig gode koppholdere.

Ved første øyeblikk kan dekslet forveksles med et display, men det har ingen annen funksjon enn å samle støv. Helhetsinntrykket av interiøret er likevel kvalitet i nøktern stil.

Lavt forbruk

En maks hurtigladekapasitet på 160 kW er et stykke unna de beste og basert på flere økter ved 150 kW-ladere i varmt sommervær, viser ikke Grandland seg som noe lyn ved ladestolpen. Forbruket imponerer desto mer. Etter å ha kjørt 1160 kilometer med nokså fullastet bil og mye på motorvei med 110 km/t fartsgrense, viser kjørecomputeren et forbruk på 1,59 kWt per mil. Det er pent og tilsvarer en rekkevidde på 460 kilometer. □

TOPPKLASSE: Sittekomfort i absolutt toppklasse. Selv passasjer med kronisk rygglidelse fant seg til rette.

Tester og nyheter finner du på: www.klikk.no/motor

TEKNISKE DATA

Opel Grandland Electric

Motor:	EL
Effekt, kW/hk:	157/213
Dreiemoment, Nm:	345
Egenvekt, kg:	2132
Lengde/bredde/høyde, cm:	465/193/167
Akselavstand, cm:	280
Bakkeklaring, cm:	18,1
Bagasjerom, liter:	550 - 1645
Tilhengervekt, kg:	1200
Taklast, kg:	80
Batterikapasitet, kWh, netto:	73
Maks, hurtiglading (DC), kW:	
DC-lading, 15-80 %, min:	30
Maks rekkevidde, WLTP km:	524
Standard dekkdimensjon:	235/55R19
Forbruk, WLTP, kWh/mil:	1,76
0-100 km/t, fabrikk, sek:	9,0
Toppfart, km/t:	170
Pris fra, kr:	449 900
Pris testbil, kr:	469 900

HENGERVEKT: Grandland kan trekke henger på 1200 kilo. Avtakbart hengerfeste koster 9900 kroner med GS-utstyrsnivå.

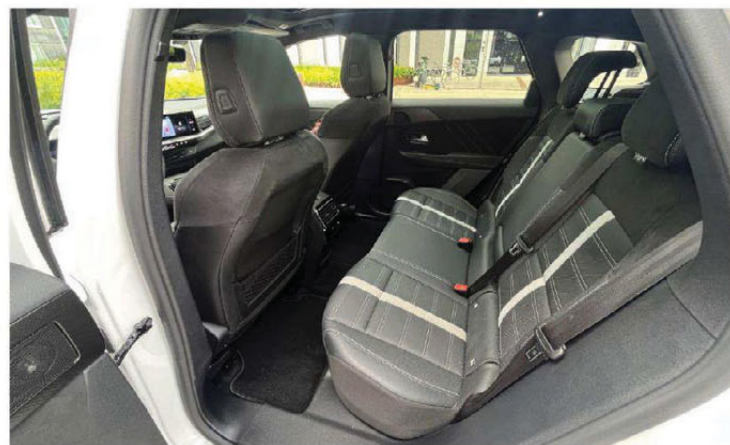
BEKVEMT: Baksetene kompletterer den gode komforten i forsetene. Egen klimakontroll hadde vært fint.

BLANT HØYDEPUNKTENE: Grandland GS kommer med noen svært god hovedlys, som man garantert vil sette pris på når høstmørket setter inn.

Dommen

Med GS-utstyrsnivå, Nappa-interiør, panoramatak og teknikk-pakke GS, blikker prisen 500 000 kroner. Konkurransen fra kinesiske alternativer og en viss amerikaner er dermed knallhard. Grandland har imidlertid solide familibil-kvaliteter og er uten prangende dill. Svært gode seter og lys er pluss, og med fire-hjulsdrift er det komplett pakke.

NOK Plass: 550 liter bagasjeplass og tredelt bakseterygg. Felles alle setene ned, øker lastevolumet til 1645 liter.

21

Ant. ganger
denne kåringen
har funnet
sted

BESTE BYEN: København er den kåret til den beste byen å bo i. Late, solrike sommerdager i Nyhavn trekker neppe ned i vurderingene.

Verdens mest levelige by

Etter å ha pustet Wien i nakken i flere år, gikk København helt til topps i år, med nesten full score.

HVERT ÅR KÅRER The Economist Intelligence Unit verdens mest levelige byer. I 2025 er det København som troner øverst. Ifølge undersøkelsen scorer København perfekt på stabilitet, utdanning og infrastruktur, og nesten full pott på helse og kultur. Totalt får byen 98 av 100 mulige poeng – et resultat som sikrer førsteplass i det som regnes som

verdens mest omfattende vurdering av storbyers livskvalitet.

Rangeringen bygger på The Global Liveability Index, som vurderer 173 byer over hele verden etter fem hovedkategorier: stabilitet, helsevesen, kultur og miljø, utdanning og infrastruktur. Europeiske byer dominerer i toppen, med Zürich og Wien rett bak København.

Oslo havner et godt stykke bak i årets kåring, nærmere bestemt på 28. plass, omtrent på samme nivå som tidligere år. Den norske hovedstaden scorer solid på helse, utdanning og infrastruktur, men taper noe på kulturelt tilbud og klima i vid forstand. Det handler ikke bare om vær, men også om hvordan byen takler miljøutfordringer og urbane problemer som trafikk, boligpriser og sosial ulikhet.

Samtidig er det verdt å merke seg at flere amerikanske storbyer faller på rangeringen, først og fremst grunnet lavere score på stabilitet og tilgang til helsetjenester.

10 PÅ TOPP

- 1 København 98
- 2 Wien 97,1
- 2 Zürich 97,1
- 4 Melbourne 97
- 5 Genève 96,8
- 6 Sydney 96,6
- 7 Osaka 96
- 7 Auckland 96
- 9 Adelaide 95,9
- 10 Vancouver 95,8

10 PÅ BUNN

164. Caracas 44,9
165. Kyiv 44,5
166. Port Moresby 44,1
167. Harare 43,8
168. Lagos 43,5
169. Alger 42,8
170. Karachi 42,7
171. Dhaka 41,7
172. Tripoli 40,1
173. Damaskus 30,7

NEST BEST: Wien må ta til takke med 2. plass.

Solkyst på høsten

Når det blir riktig kaldt, vått og trist her hjemme, lokker reiseoperatør Albatros med et fristende alternativ: tre ukers innholdsrik langtidsferie i solfylte Málaga. Du bor på et firestjerners hotell, valgt ut for trivsel, med hage, basseng og rom med balkong eller terrasse.

Reisens program byr på variasjon og kultur: besøk i sjarmerende Mijas med hvite landsbyhus og pittoreske smug, og historiske Ronda, kjent for sin spektakulære natur, ravine og arabisk arv. Disse destinasjonene kombinerer både strandliv, kultur, lokal gastronomi og autentisk spansk atmosfære.

Turen koster fra 17988 per pers, med halvpensjon og utflukter inkludert i prisen.

ALBATROS

TERME OLIMIA

Glamping-paradiset

Slovenia er kanskje ikke det første landet du tenker på når du lengter etter fred, natur og en himmel full av stjerner. Men det lille landet mellom Alpene og Adriaterhavet har blitt rene glamping-paradiset for reisende som vil koble av under åpen himmel.

Slovenia har virkelig hevet seg på bølgen. Her finner du overnattingsmuligheter i luksustelt blant varme kilder (bildet er fra Terme Olimia like ved grensen til Kroatia), i vintønner midt i vinmarkene og små, arkitekttegnede hytter i fjellsidene.

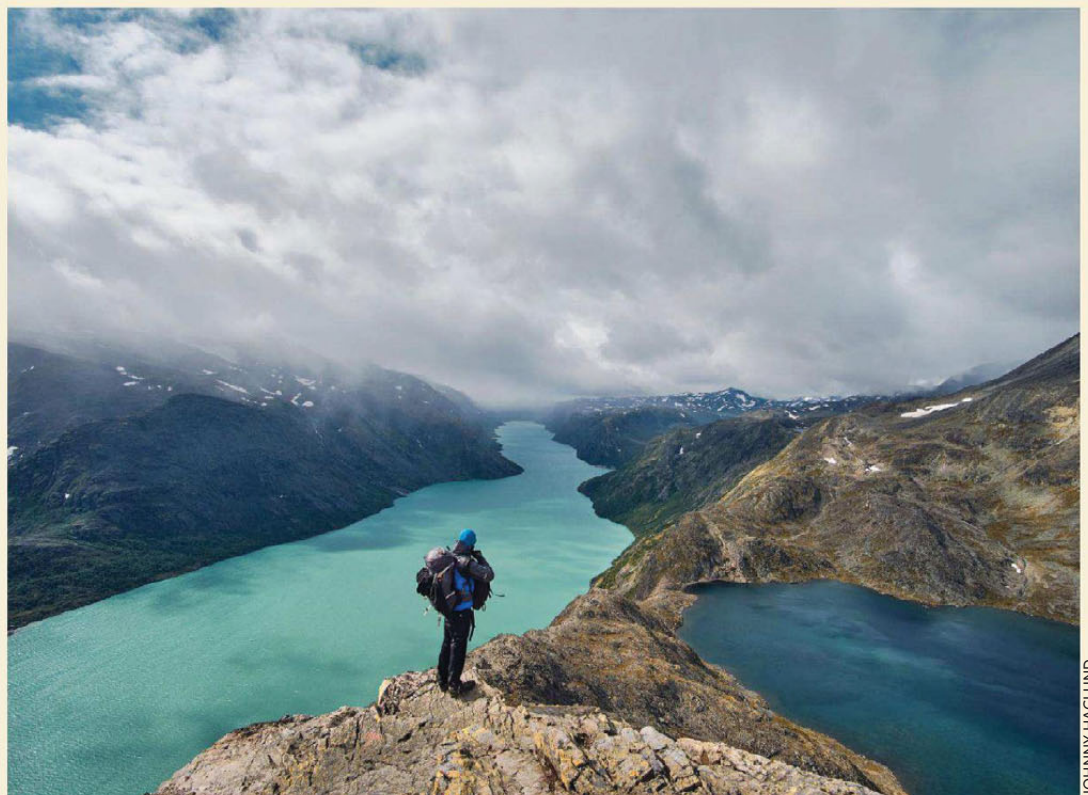
Du tilbys termalbad i lokale kilder, økologisk mat produsert i nærområdet og overnatting uten lysforurensning – ideelt for stjernekikking. Det finnes også aktiviteter som yoga, guidede naturopplevelser og tilgang til moderne spa-fasiliteter.

Peer Gynts rike

«Husker du bukken fra Heggfjell? Den jeg red over Gjendineggen?»

Den ikoniske fjellryggen, nå kjent som Besseggen, har vært godt kjent siden Henrik Ibsen lot Peer Gynt skryte på seg et ellevilt ritt og bukkesprang her for 160 år siden. Fjellet strekker seg dramatisk mellom smaragdgrønne Gjende og det mørkere Bessvatnet, og byr på et av Norges mest spektakulære utsyn.

De fleste starter turen med båten fra Gjendesheim til Memurubu – en sjarmerende transportetappe før høydemeterne venter. Selve fotturen tilbake til Gjendesheim er på 16 kilometer og tar mellom seks og åtte timer, avhengig av tempo, vær og pauser. Underveis klatrer du over selve Besseggen – en luftig egg med stup på begge sider.

JOHNNY HAGLUND

Dødskysten lokker

Irrgrønne, mosegrodde skoger sammenvokst til tunneler over smale krøttertråkk. På en side glinser fargerike blomster ved sildrende bekker, på den andre siden 1000 meters stup. Og ytterst venter Dødskysten.

Tekst og foto: **Tone Sutterud**

Galicia er det størrelsen det kommer an på. Her er det gutta med de største som får de fineste damene. Den lengste er 35 meter. Og mannen med bygdas mest imponerende horreo kan velge fra øverste hylle.

De står på hedersplass overalt på den galiciske landsbygda, disse kornlagrene. Jo større horreo,

desto flere dyr har du, og jo rikere er du. Hevet på steiner for å holde skadedyr unna, har de et kristent kors på formønet og et keltisk kors på det bakre. Likheten med våre stabbur er slående.

Vikingene var innom Galicia rett som det var, for det var et strategisk punkt for plyndringene. Sigurd Jorsalfar skal ha vært den første nordiske kongen som gikk i pilegrim til Santiago de Compostela i år 1108. Han kalte

Galicia Jakobsland fordi knoklene til apostelen Jakob etter sigende lå begravet her.

Vi skal komme tilbake til Jakob. Men nå spoler vi frem til vår tid. Santiago er i dag verdens største kristne valfartssted etter Roma og Jerusalem.

Berømte levninger

For snart 40 år siden gikk 2500 pilegrimer Caminoen til Santiago. I dag er det over 300 000. Det fin-

nes et mikrobryggeri som heter Jakobsland, og reisebyråer som tilbyr luksusovernattinger og frakt av bagasjen. For ikke å snakke om suvenirbutikkene som renner over av kamskjell-suvenerirer. Skjellet, som bare fins i Galicia, er pilgrimsymbolet, fordi man i svunne tider måtte ta med ett hjem for å bevisse at man hadde gått dit.

Den nåværende katedralen i Santiago, som ble påbegynt i

Visste du at...
Galicia er kanskje
særlig kjent for
pilegrimsruten
Camino de
Santiago?

VESTLIG: Cape Touriñán på Dødskysten i Galicia
hevdes å være Spanias vestligste punkt. Den eldste
fyrlykten er fra 1898, mens det 11 meter høye
tårnet er fra 1981.

GETTY IMAGES

HORREOEN: Carlos foran
sin horreo på gjestgiveriet
Casa Rural Vilaboa utenfor
Allariz. Det obligatoriske
korset på taket.

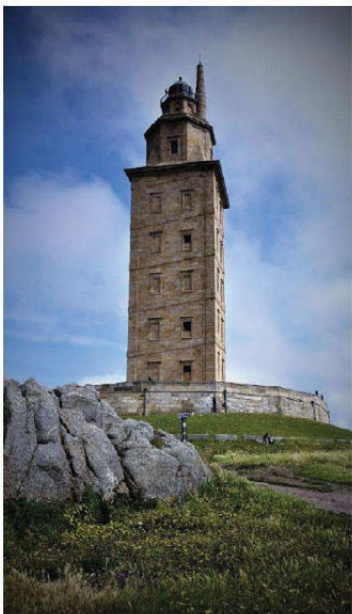
1075, er målet for pilegrimsrutene. Vi får en guidet tur på taket, og i en krypt ser vi sølvkisten med Jakobs berømte levninger. Men Galicias historie er også en vev av keltisk og romersk innflytelse.

Santiago har ett av verdens eldste universiteter, og studentene holder prisene på byens spisesteder nede. La Tita har byens beste tortilla – gratis til en øl eller et glass vin. På Abastos-markedet

kan man kjøpe deilige ingredienser til et måltid og betale noen euro for å få det tilberedt.

Til Dødskysten

Vi setter kursen vestover til Costa da Morte – Dødskysten – kanskje Europas mest forræderiske kyststripe. Her ligger skipsvrakene tett. I idylliske lille Muros stopper vi for lunsj og velger sprellfersk krabbe fra tanken. Oppover kysten ankommer vi ▸

Dette er Galicia

Galicia ligger i Spania nordvestlige hjørne, «over» Portugal. Regionen er litt større enn Hedmark, med en befolkning på 2,7 mill. Galicia er Spanias frodigste region, og er du glad i fersk sjømat, er dette stedet å være.

ROMERSK FYRTÅRN: Torre de Hercules i La Coruna er trolig fra første århundre og verdens eldste fyrtårn som fremdeles er i bruk. Det skal også være verdens eneste fyr på UNESCOs verdensarvliste.

PERLER: Rundt hver sving ligger perler som denne lille landsbyen.

til Playa Estorle. Hotellet har den hvite sandstranden for seg selv, og i restauranten får vi utsøkte kamskjell.

Cabo Finisterre – verdens ende – heter så fordi romerne trodde dette var Europas vestligste punkt. Finisterre er også siste mål for en av de større pilegrimsrutene, og tradisjonelt brente man vandrerklærne sine her. Da vi besøkte utsiktspunktet, var tåka så tykk at vi ikke så havet engang. For det er en grunn til at Galicia er så grønt og frodig – det regner mye.

Vi besøker en dolmen – et steinaldergravsted som på norsk kalles en dysse. Dombate-dyssen er 6000 år gammel og med et museum som levendegjør hvordan folk levde her. Vi finner det

fordi en restaurantvert bare må vise oss det – etter stengetid. Han kjenner museumsvakten.

Verdens eldste virksomme fyr
Det regner fortsatt da vi ankommer til La Coruna. Vi ser på værkartet at vi har funnet det eneste kalde stedet i Europa. Da det ble målt 32 grader i Hakadal, var det 12 grader i La Coruna. I Spania.

– En venn fra Tenerife gikk til legen og ba om beskyttelse mot sola. Legen ga ham en billett til Galicia.

Vår venn Santi tar strieregnet med godt humør og slår en vits.

Han tar oss med til Pulpeira O'Fiuza, som ser like innbydende ut som en konkurstruet kafé. Men skinnet bedrar: Her får du byens beste pulpo. Galicia

Visste du at...
I 2002 forliste tankeren «Prestige» utenfor Døds-kysten? 60 000 tonn olje rant ut.

cias nasjonalrett, blekksprut med havsalt, røkt paprika og olivenolje serveres på skiver med kokte poteter. Etter lunsjen går vi fem minutter til Torre de Hercules. Bygd av romerne på 100-tallet, er dette verdens eldste virksomme fyr.

Kelteren Castro?

Castro er et navn som dukker opp på veiskilt overalt. – Fidel Castro?, sier jeg for å være morsom. – Ja, hans far var herfra, sier Santi og forteller oss at Castro betyr keltisk bosetting.

Ser man det. Var Fidel, USAs erkefiende i 50 år, av keltisk avstamning? Kelterne var et standhaftig folk – som krigerdronningen Boudica. Det finnes keltiske ruiner overalt. Vi besøker

Castro de Viladonga, et av mange store forsvarsverk som opplevde sin glanstid ca. 500 år f.Kr.

Stengte hoteller

Vi drar videre til Piornedo, en bebodd keltisk landsby 1300 meter over havet i Ancares-fjellene, med hus som har stått der siden før romertiden. Det tar oss to timer på et krøttertråkk med hårnålssvinger i tykk skodde og regn å komme dit. Vi har tatt sjansen på at ett av de to små hotellene der har rom, men det ene er stengt og det andre ligger i mørke. Bare etter å ha støtt på en mann som er ute for å røyke, finner vi ut at vi må banke på bakdøra til gjestgiveriet Cantina Mustallar. Hadde vi ikke funnet ham, måtte vi ha campet i bilen,

DØDSKYSTEN: Muxia, som ligger på Costa da Morte, Dødskysten.

for de veiene kjører du ikke i tåke og mørke.

Da vi våkner dagen etter, ser vi at hele Piornedo består av eldgamle steinhus med halmtak. Her venter vi for alvor at Bilbo Baggins fra Tolkiens «Ringenes herre» kommer ut av en rund dør og tar imot Gandalf på trammen.

«Heroisk vindyrking»

Fra Lugo til Ourense går dalen Ribeira Sacra – som betyr «hellig bredd». Dette er et av Spanias mest spektakulære og gåtefulle områder. Elvene Mino og Sil har skåret ut det dramatiske landskapet med dype juv og loddrette skogkledde skråninger. De mest utilgjengelige stedene kan nås med katamaran og området kan utforskes på sykkel, til hest eller

til fots. Klatreturer arrangeres også.

Bak rattet skal du holde tunga rett i munnen: De svingete veiene uten autovern går langs stup 1000 meter over elvene. På terrasser i skråningene dyrkes vindruer som rød Mencia, og hvit Treixadura og Godello. I det som kalles «heroisk vindyrking» høstes druene av arbeidere bare sikret med tau rundt midjen. I gamle dager hadde de ikke det engang – noe som førte til et høyt svinn av arbeidsstokken.

Mote og munk

Det ligger 18 klostre i Ribeira Sacra. I det 900 år gamle Santa Maria de Oseira viser bitte lille Broder Felipe oss rundt. «Palmerommet» ser ut som det kunne ►

RETT FRA TANKEN: På restauranten A Esmorga velger du krabbe fra tanken. Denne arten heter Buey de mar. Lurt å sette seg inn i de mange ulike navnene på sjømaten.

VERDENS ENDE: Cabo Finisterre kommer av latinske «Finis Terrae», som betyr «verdens ende». Hit kom romerne og trodde de sto ved verdens endepunkt.

KELTISKE RUINER: Galicia regnes som den syvende keltiske nasjon, og det fins ruiner overalt. Her Castro de Viladonga, som også har et utmerket museum som virkelig setter deg inn i kelternes liv.

inspirert Gaudi. Vi får se vannrør fra romertiden, og et bibliotek med uvurderlige antikke bøker.

– Dessverre måtte abbedene iblant selge bøker for å holde klosteret i drift, forteller Felipe.

Nå skaffer butikken inntektene med salg av alt fra kjeks til røkelse. De 14 munkene lager en likør, Eucaliptine, av tre hjemmedyrkede eukalyptus-arter.

Felipe har vært munk i 43 år. Hvordan har det seg at han er så god i engelsk?

– Jeg var motedesigner i London på 60-tallet.

Og hvorfor sluttet han med det?

– For mye synd! ler han.

Ettertraktede knokler

Neste stopp er Allariz, en nydelig

by som er kjent for blant annet okseløp, som de har holdt i 700 år – ublodige i motsetning til i Pamplona. Langs elven ligger gamle tekstilfarverier som er blitt gjort om til restauranter. Vi tar inn på Casa Rural Vilaboa, en 500 år gammel gård bygd av stein, hvor Carlos er imøtekomende vert. Han er fra Barcelona, så her var det kona som kapret ham med sin horreo.

På vei tilbake til Santiago kjører vi innom vingården Pazo de Galegos i vindistriktet Rias Baixas. Der kan du også spise kjøtt fra kyr av rasen Gallega Rubia, som serveres på verdens beste restauranter.

Og det er her vi kommer tilbake til apostelen Jakob. På 1800-tallet ble gården eid av for-

Visste du at...

Galicia har hatt bosettinger i 500 000 år, siden neandertalerne levde her?

WIKIMEDIA COMMONS

fatteren og historikeren Antonio Lopez Ferreiro.

300 år før, da pirater herjet utenfor kysten, fryktet galicierne at Sir Francis Drake skulle komme og stjele Jakobs knokler. Så de tok dem ut av graven og gjemte dem – og etter hvert døde alle som husket hvor de hadde lagt dem.

Ferreiro, som jobbet som prest i Santiago, mente at levningene fortsatt måtte ligge i katedralen. Han fant dem, og de ble lagt i sølvkisten som står i katedralen. Nå er det vel ikke helt sikkert at det er Jakobs knokler som ligger der, men myten lever i beste velgående og er Galicias største turistattraksjon i dag. □

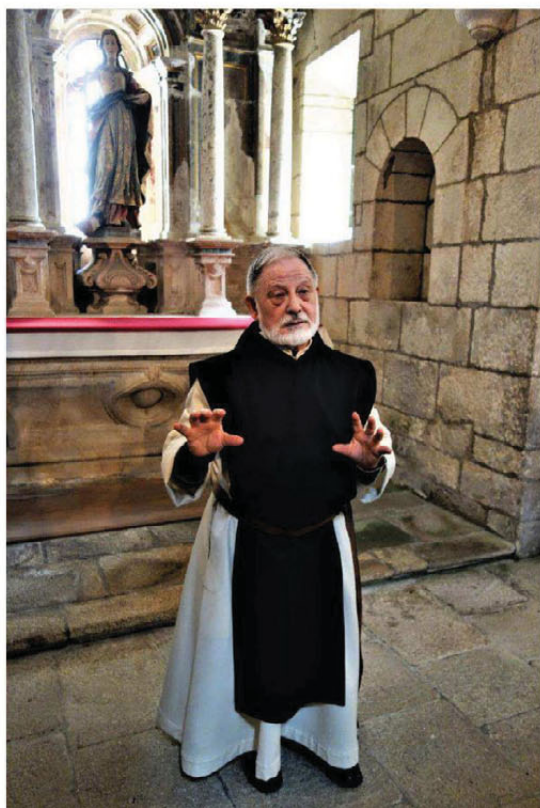

TURISMO DE NAVARRA, SPAIN.INFO

PILEGRIMSRUTE: Målet for pilegrimer som valfarter til Santiago de Compostela: Katedralen.

LUKSUSCELLER: 900-tallsklosteret Santo Estevo de Ribas de Sil, som nå er et statlige drevet hotell (paradores).

BRODER FELIPE: Munken som forlot syndige London. Tidligere motedesigner Broder Felipe tar oss med på omvisning i klosteret Santa Maria de Oseira i Ribeira Sacra.

Slik kommer du hit

Det går ikke direktefly fra Norge, men til de store byene, som Santiago de Compostela og La Coruna flyr du fra andre europeiske storbyer. For å se det beste av Galicia, må du leie bil og gi deg i kast med svingete småveier. Kjør forsiktig!

Dette kan du oppleve

Utsiktspunktet Cape Finisterre og fiskerlandsbyen Finisterre. Vil du ha natteliv, er La Coruna stedet.

Santo Estevo i Ribeira Sacra er et arkitektonisk mesterverk, med gourmetrestaurant, spa, en eldgammel kirke og urskog. I Piornedo kan man oppleve en queimada – et keltisk hekseritual der man drikker bort onde ånder.

På Pazo de Galegos finner du verdens eldste vinranke, den er 500 år gammel med et løvtak på 150 kvadratmeter.

Ta en fottur langs kysten. Camino dos faros (fyrstien) er en 200 kilometer lang kyststi som tar deg tett på fyrlyktene og den dramatiske kysten

Her kan du bo

Spania har flere statlige drevne hoteller, paradores, som gjerne ligger i historiske bygninger. Parador de Santo Estevo i Ribeira Sacra er blant de flotteste og koster fra 165 euro og oppover. Flott er også Parador Costa da Morte i Muxia, som er bygget inn i terrenget. Kostbart i turistseongen. Som bilturist bør du se etter «casas rurales», som er landlige gjestgiverier med rimeligere priser.

Her kan du spise

Maten er av ypperste klasse. Galicias nasjonalrett er pulpo, blekksprut tilberedt med havsalt, røkt paprika og olivenolje servert på potetskiver. Verdens beste storfekjøtt, Gallego Rubia, må også prøves. Mye god vin i området. Prøv hvitvin basert på Albariño-druen som primært dyrkes i Galicia og nordvest i Portugal.

Nær lurt i døden av telefon-terrorist

Politimannen Geir Ellefsen (til h., i dag kjent som landslagets sikkerhetssjef) ble sendt inn i tunnelen med patruljehunden sin, på jakt etter en fange som angivelig var på rømmen. Der inne møtte han bare et T-banetog i full fart. Falske oppringninger fra den beryktede telefonterroristen Svend Høgda plaget politi og rettsvesen i årevis.

Brennhete helveter på jord

Synes du det ble litt vel varmt i sommer? Det var lunkent, sammenlignet med de varmeste stedene jeg har vært, sier Vi Menns egen Johnny Haglund, som byr på en ferd gjennom ørkenen i Etiopia, og et punktert dekk i Australias ødemark.

Gøy i hverdagen

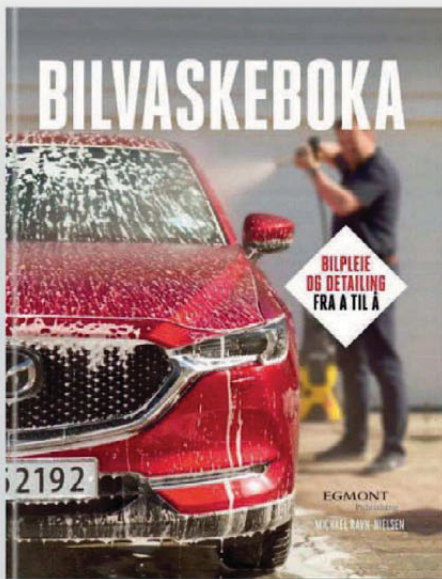
Ny bil med bensinmotor, girskift og lyden av eksos, hører nå til sjeldenhetene i Norge. Blant unntakene er kostbare spesialmodeller, som tredje generasjon Audi RS3 Sportback. Testdommen: Gjør definitivt turen til Hageland morsommere.

FASTE SIDER
 Sløseriombudsmannen
 TimeOut
 Blinkskudd
 Yans 10 på topp
 Kule sider
 Ny viten
 Skjenkens historie
 Bilmix
 Grafikk
 Kryssord
 Sudoku
 Vi Menn quiz
 Reisemix

Er du glad i eldre biler? Prøv et abonnement på

Norsk Motorveteran har siden 1991 vært Norges største og mest profesjonelle magasin for alt som har med motorisert samferdselshistorie å gjøre, med tyngde på gamle biler og motorsykler i Norge.

Få 'Bilvaskeboka' i velkomstgave!

Alt du trenger å vite om bilvask og polering - det man i dag har begynt å kalle «detailing»! Michael Ravn-Nielsen deler sin erfaring og kompetanse i Norges første bok om bilvask og bilpleie. Boka er rikt illustrert av den profesjonelle detaileren Reidar Talset, og alle fremgangsmåter er beskrevet i detalj med forslag til hvilke bilpleieprodukter som kan brukes. Les om hvorfor god bilpleie kan spare deg for tid og penger. Forebygg skader og øk verdien på bilen. Oppdag gleden ved å ha bilpleie som hobby!

**Bestill ved å skanne QR-koden:
Velg mellom:**

**Et halvt år kr 599
Ett år kr 1099**

+ kr 49 i porto i forsendelse for gaven

Abonnementet løper til oppsigelse. Etter introduksjonstilbudet vil faktura for neste periode være kr 679 for halvår og kr 1179 for ett år

Returadresse:
ART AS
Postboks 209
2021 Skedsmokorset

Vital Plus +

Sirkulasjonsstimulator

Oppgradert bestselger!

Medisinsk godkjent

30 000 solgte i Sverige og Norge

**SPAR
745,-**

BESTILL I DAG!

Telefon: 69 39 90 40 - www.postshop.no

Medisinsk godkjent apparat som brukes av tusenvis av nordmenn hver dag.

Milde elektriske impulser stimulerer blodsirkulasjonen i ben og føtter.

Resultatet er at føttene og leggmusklene utvider og trekker seg sammen - på samme måte som å gå en lang tur. Meget enkel i bruk, i valgfri stilling. Behandlingen gjøres sittende i 10 - 30 minutter etter behov, mens du leser eller ser på TV.

Helt uten smerte. Passer til alle aldre.

”

- hei, jeg kan ikke få fullrost Vitalplus. Etter å ha brukt den i et par uker - 30 min. hver dag - er leggkrampene mine borte!

- er en svoren bruker av Vitalplus - smertene i bena er borte og ny blodtrykksmåling kunne konstatere at blodtrykket i bena var perfekt!

- jeg kjøpte den for 8 måneder siden. og er veldig fornøyd - kalde føtter er historie - takket være Vitalplus sirkulasjonsstimulator!

Vitalplus 1002

~~2 595,-~~
**NÅ KUN
1850,-**

ØK BLODSIRKULASJONEN I BEN OG FØTTER!

NYHET! Oppladbar og lettere

- Øker blodsirkulasjonen, og kan forhindre kalde, urolige og hovne ben
- Vil kunne bidra til å redusere stivhet i muskler og ledd, samt forebygge åreknuter - en effektiv helseinvestering
- Hvis du har pacemaker eller er gravid må lege konsulteres før bruk
- Fjernkontroll og norsk bruksanvisning • Drives på strøm • 30 dagers full returrett

GRATIS! • Verdi kr. 249,-

4 stk. pads inkludert i prisen ved svar innen 14 dager. Muskelstimulasjon og smertebehandling av bl.a. rygg, skuldre, nakke og armer. Helt uten bivirkninger. Kobles til Vitalplus 1002. Styres med fjernkontroll.

Klarna.

TWA-dbytes.org

Frakt etter Postens takster tilkommer Leverandør: HELGESEN ENGROS AS